

II.

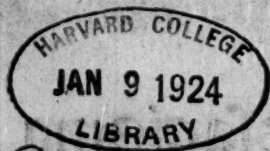
Vol. CXXXII
Libri variorum 5
Loci system. Tom II p. 275

nl. 52899.

Opusculum de sagisma
Iesicis Martini Plantsch concio
natoris Tubingensis.

Anonius Hennigardus

✓ 24244 . 203 *

Heat fund

Epigramma Henrici Bebelij Iustingensis Poetae Laureati.

Ad Lectorem

**Si forte utilium traheris dulcedine rerum
Et fidei nostrę, lector adire potes
Quę sit sagarum, quę sit peruersa magię
Credulitas, error, perfidięq; lues
Quę tam praua fides, quę tam funesta uoluntas
Quod scelus infandum, quanta superstitio
Quis dolus artificis sarane, qui circuit orbem
Deuoret ut plebem, quę male credat iners
Hoc tibi Martinus Plantsch huius codicis author
Monstrauit graphice, sub breuitate tamen**

Epistola Henrici Bebelij Iustingensis Ad
iuriconsultissimum atq; disertissi-
mum uirum Petrum Iacobi
arlunensem, prepositum
Backnangensem, cano-
nicum stutgardia-
num atq; ducalē
senatorem.

Significauit mihi nuper, uir doctissime atq; disertissi-
me, communis amicus Benedictus farner cōcanonicus
tuus Gentilem suum Martinū plantsth Tubingensem
paręcianum, Theologum & concionatorem celeberrimū
pro singulari sua in te obseruantia pro q; aduersę
ualetudinis tuę consolatione nō uulgarī, egregium ēdi-
disse opusculum ex concionibus quas exacto anno ad
plebem habuit de Sagis illis maleficis & quas ecclesia-
stici modo phytonissas uocant, tibiq; nuncupatim dedi-
casse, quod mihi profecto summam attulit uoluptatem
dum pro sua mirifica suadela, & persuadendī artificio
(quo mihi inter concionatores, nostrę tempestatis prin-
cipem locum mœrerī uisus est) te multo equiori animo
tam diram atq; diuturnam infirmitatem perpeti per sua
ferit, dum cuncta incōmoda & bona, quę mortalibus cō-
tingunt a solo deo (omnia ad salutem humanam referē-
te) fieri luculenter, & efficacissimis argumentis peruin-
cat. Sed quis quęso? non omnia incōmoda fortunę? om-
nia morborum genera? omnes cruciatus? & ipsam deni-
q; mortem non equo ferat animo? si horum omniū chri-
stum authorem nouerit. Proinde cum te patronum mi-
rifice amando colam, tamq; tristissimam sortem tuā sim
nō sine dolore miseratus, gaudeo tibi talē obtigisse me-
dicū q; salutis tuę mētalis sollicitissimā curā gerat, atq; oī
patientię q; egrotos iuuadere solet medullitus medeat;

Non autem hoc dico ut te (quem omnis honestæ erudi-
tionis ueluti uiuū oraculū ueneror) ignorare existimē
deum cōsueſſe suos & electos multis afflictioibus pro-
bare, & in ſui amore continere, uti permultas tribulatio-
nes (ut ita loquar) primarios cœleſtis curiæ aſſeſſores ui-
tam cum morte cōmutaſſe ſacræ literę teſtantur, non Itē
dico, ut non probiſſime calleas tam ſanctorum q̃ ethni-
corū philoſophica præcepta, quibus optime iſtituimur
nō ſolum omnem intemperiem atq; iniuriam corporis
atq; fortune Verū etiam mortem, & ſi quid illa acerbius
eſſe poteſt animo cōſtantiſſimo perferenda eſſe, ſed cū
nemo me iudice ad omnem corporis dolorem & ad om-
nes cruciatus atq; incōmoda toleranda adeo ſit animo
compoſito atq; conſtanti (niſi forſan ſtoicorū illa plus fe-
ritas q̃ humanitas (quę ſuam fœlicitatem etiam in tau-
ro phalaridis præſcribit) ut ſi nō frangatur pœniturus, ſuc-
cumbat tamē uel ſaltem cedat pturbationibus atq; do-
loribus, adeo ut omnes ſimus in aliorum malis & peris-
culis q̃ proprijs conſolandis & curandis magis Idonei
medici & multo pacatiores, quare maximī momēti pu-
taui apud te fore, optimūq; conſolamen ſi egregius con-
ſolādī atq; pſuadendī artifex Martinus noſter ſaniſſimis
te pſuaſionibus ad ſanctam patientiam cohortetur qua
te ſoli deo cōmendes, ut ex inenarrabili ſua prouidētia
& inſcrutabili iudicio tecum pro ſua uoluntate agat ſi
te ualitudinariū uelit patienter, & alacriter in officio per-
ſiſtas, quicquid uelit tu præſto ſis atq; obtemperes uti te
hactenus feciſſe, & in poſterū ſi quid tale aduerſę uale-
tudinis incideret facturum polliceor mihi cōſtantiſſime
de his hactenus Quantā autem poſtremo delectationē
ex præſenti opusculo accepturus ſis nō facile dicam, dū
adeo diſerte, adeo acute, adeo prudēter Sagarū & male-
ficarum peſtiferā ſuperſtitionē, & execrandā perfidiā
deteſtetur, confutet, & confringat, ut de incorrupta ſi-

de cunctis mortalibus tenenda non debeat non censi
meritissimus uti diligens lector luce clarius perspectus
rus est. Vale, & me, hercinigenasq; tuos Martinū & Be
nedictum uiros doctissimos atq; itegerrimos tibiq; de
ditissimos cōmendatos habere uelis. Ex Tubinga octa
uo Idus Iunias anno. M.D. VI.

Ad dei laudem eruditionemq̃ sim
pliciū, multipliciter ob maleficia incātatorū atq̃ phyto-
nissarū cæteraq̃ incidentia damna errantiū, contra deū
murmurantiū, ac sæpe in pditionē animarū suarū agen-
tium. Necnō in periculosas dubitationes incidentium.
Sequuntur quedā catholicę ueritates ex scriptura sãcta,
determinatōibus sãctę matris ecclesię eiusdemq̃ docto-
rū beatorū, deo fauēte collectę atq̃ in ecclesia parrochi-
ali sancti Georgij Tubingę per plebanum eiusdē pu-
blice populo insinuatę. Anno dñi. M.D.V. quo malefica
quędam illic ignis supplicio fuit consumpta.

p Rima ueritas catholica hæc ē. Nulla creatura
potest alteri lēSIONEM inferre, seu quemcūq̃
effectum positiuū adextra pducere, nisi deo
uolente, cōsentiente, potestatē ad hoc dante,
atq̃ cooperante. Hęc ueritas, multis minus in lege dñi
peritis uidetur absurda, ideo probationibus aptis mu-
niēda est, & primo pbanda ratiōe, deinde sentētiis scrip-
turarū. ratio sic format̃. nulla creatura potest aliā lēdere
seu effectū positiuū adextra pducere, absq̃ illius con-
sensu, uolūtate, accepta potestate, atq̃ cooperatiōe, a quo
dependet ipsa talis creatura agens, in esse, pmanere &
opatione sua, & ita dependet q̃ absq̃ eo nō potest per-
manere, neq̃ absq̃ eius cooperatione agere. Sed omnis
creatura in esse & permanere atq̃ operatiōe sua sic de-
pendet a deo, igitur absq̃ dei uolūtate, cōsensu, potesta-
te accepta atq̃ cooperatiōe, nulla creatura potest aliā lē-
dere seu effectū positiuū adextra pducere. Cōsequētia
formalis est in Cesare. Maior nota est. Nam si is, a quo
oīs creatura agēs depēdet in esse & pmanere atq̃ ope-
ratione sua, talē operationē creaturę simpliciter & effi-
caciter nollet, tunc si agens liberū esset, sicut deus est, ul-
a conseruatione creaturę sic agentis abstineret, q̃ facto
a iiii

in nihilū tenderet, uel uim agendi illius creaturæ suspēderet, aut ad coagendum nō concurreret. Quēadmodū uis agendi ignis ppter non cooperationē dei suspensa fuit, erga tres pueros a Nabuchodonosor in ignē proiectos, & ita suspensa q̄ nec in corpora aut uestes eorū egit. Minorē uero p̄dictę argumētatiōis, Philosophi gētiles in lumine naturali uiuētes cōfessi sunt, Nā Aristot. inquit. xij. methaphisicę A deo dependet cōelum & tota natura. Et author de causis ait. Nulla causa secunda potest agere, nisi coagēte prima idest deo. Dñm em̄ deum quē christiani, ob uniuersalē suam potestatē quā habet & in substantiā & actionē oīm creaturarū uocāt omnīpotentē. Ipsi philosophi uocarūt causam primā, a qua dicebant oriri quod causę secūde essent & q̄t causę essent Saluator deniq; noster idem p̄prio confirmauit ore. Ioannis. ij. Cū increparetur a iudeis quia sabbato curasset hominē. respōdit, pater meus usq; modo opatur, & ego operor illud, q. d. patrē cōeli non rephenditis, qui a principio creatiōis mundi usq; modo, omni tpe, & sic etiā in sabbato, opatur cōseruādo creaturas suas inesse & actiuitate sua, & cooperādo actiōibus earū. Ipso em̄ agente uolente, cōseruante & cooperāte mulieres pariūt, segetes crescunt, flumina fluunt, etiam in sabbato. Cur ergo me accusatis si & ego operor salutem homis in sabbato exq̄ pater idem mecū operatur. Et Ioannis. xv. Cū dixisset ad discipulos Ego sum uitis, uos palmites, q̄si ut glo. inquit interli. Ego totum uobis dans, nihil a uobis recipiens, cōclusit. Sine me nihil potestis facere. ubi glo. sup uerbo, nihil. inquit. Nec parum, q̄i. dī. Sicut palmes a se nihil pducit, sed omnē fertilitatē a uite recipit. Ita uos nihil a uobis solis agetis, sed uim agendi a me recipietis & hoc ratione deitatis meę. Nam hanc gratiam palmitibus non daret nisi etiā deus esset, inquit glo. Et licet naturales philosophi, hāc ueritatē clare p̄dicauerint, tamē

ad plus eam firmandā: Adducēde sunt scripturę sanctę,
quę negari nō possunt, & precipue de lesionibus & af-
flictionibus, hominibus accidentibus. Primo igitur oc-
currit uerbum domini per os sanctissimi pphetę Isaie, di-
ctum capitulo eiusdē. xlv. ita sonās. Ego dominus & nō
est alter, formans lucē & creans tenebras, faciēs pacem
& creans malum, ego dominus faciens omnia hęc, pensa
uerba o lector, considera, creans tenebras, creans ma-
lum, ubi secundū glo. interli. p. tenebras aduersitas, sicut
per lucem p. prosperitas, per malū, malū penę intelligit, non
culpę secundū Gregoriū in glo. quia malū culpę pro for-
malī nīhil est, quia carentia cūstantię debite in esse. Ca-
rentia rei debite in esse, nīhil est, qđ nīhil est, nullam cau-
sam habet effectiuā. Nec deum nec creaturā Vel ut alte-
ri glossę placet marginali. per malū intelligit bellū & af-
flictio, ratione cuius & dicit Matthei. vi. sufficit diei ma-
litia sua. cōcordat his uerbis alia scriptura Ecclesiastici. xi
dicens, bona & mala, mors & uita, paupertas & honestas
a deo sunt, ubi secundū glo. per bona p. prospera, & per ma-
la aduersa, per uitam salus, per mortē interitus carnis in-
telligenda sunt. Idem predicauit sanctus ppheta Amos
capitulo. iij. Filiis israel. Si erit malū in ciuitate, qđ domi-
nus nō fecerit, ubi secundū omēs, si pro non exponitur.
Cōsonat Micheas capitulo. i. Descēdit malum a domino
in portam Ierusalē Vnde ut in nullo dubitarem, oēs
afflictiones nostras a deo esse, ipse dominus id ipsum nos
cōfiteri docuit. iij. Regū. ix. Vbi dominus ad Salomonē
inquit. Si auersio est auerteritis uos & filij ur̄i, nō sequē-
tes me, nec custodiētes mandata mea; sed abieritis, aue-
ram Israel de superficie terrę qđ dedi eis, & templum qđ
sanctificauī nomini meo proijciā a cōspectu meo; eritq;
Israel in puerbiū & parabolam cunctis pplis & domus
hęc erit in exemplū. Omis q transierit per eam stupebit
& dicet, quare fecit domus sic terrę huic & domui huic

Et respondebunt quia dereliquerunt deum suum. Idcirco induxit dominus super eos omne malum hoc, pensent uerba hec sane, & clare patet quod mentis domini est, ut conforteamur omnes afflictiones a deo tamquam prima causa effluere, pluribus alijs scripturis ut est illa. Ioannis primo, Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, Illis & alijs pluribus omissis, transeamus hinc ad doctores sanctos, quorum lingua & manus fuerunt calamus scribentis spiritus sancti uelociter scribentis. Accedat Augustinus diuus, & quid de nostra ueritate sentiat, eruget Quid plura, lege eundem in libro tertio de trinitate. in. &. iij. capitulis & inuenies, clare confessionem predictę ueritatis. Sic enim ait. Voluntas dei est prima & summa causa omnium corporaliu specieru atque motionu, nihil enim fit uisibiliter in ista totius creature amplissima & imensa republica, quod non de interiori inuisibili atque intelligibili aula summi imperatoris, aut iubeat, aut permittat secundum ineffabile iusticiam premiorum atque penarum. Hec uerba sunt eius. Et si forte conturbat te, uerbum permittat, quasi non uelit, aut non consentiat deus fieri aliquid, sed permittat, licet ea fieri uideat & ita permittat quod ea fieri nolit. Sicut in turri residens, uidens deorsum in terra aliquos contendere & unum alterum occidere, uidet occisionem & permittit eam licet displiceat sibi & eam nolit ad quam etiam non coopatur. Si sic imaginaris de deo qui nolit & non actum positiuum habeat erga homicidium iniustum, ex parte hominis occidentis, sed absolute permittat & ita permittat quod non coopetur, nec faciendi facultatem det. Quod si sciens deus permittit homicidium iniustum ex parte hominis Aut permittit uolens, uel nolens. Non secundum quia uoluntati eius quis resistit? Ergo primum dicendum erit. Si autem uolens permittit, ergo uult fieri, si uult ergo facit, quia quecumque uoluit ut fierent fecit. Preterea si nolens pmitteret fieri mala deus, ergo posset tristari Nam quicumque est talis nature quod aliquid potest fieri eo nolente, ille tristatur, uel potest

tristari. Tristitia enim nascitur, cum aliquid nobis nolē-
tibus accidit. Deus autē nec tristatur nec potest tristari, si
em tristaretur uel posset in sua diuinitate turbari, nō es-
set deus, ergo nihil eo nolēte simpliciter. Cur autē sancti
doctores solum cōcedant, dicantq; de deo, q; ea quę bo-
na sunt, faciat. Non autē dicunt q; ea q; mala sunt, & male
fiunt, deus faciat, sed ea fieri permittat. Dico q; non ob
aliā causam, nisi sicut de deo concedunt sancti q; uelit
omnes hoīes saluos fieri. Non autē dicunt de deo q; uelit
homīes damnari, sed pmittit bene eos hęc agere, unde
damnationē incidūt. Hoc em ideo est, put habet in prio-
ri. sentētiar; Occam, di. xlv. q. i. i fine. q; em deus pręter
hoc q; hoībus dedit ańcedentia, qbus pnt bene opari &
cōsequi salutē & paratus est eis ad hmōi coopari, dedit
& pceptū & cōsiliū agendī ea qbus salus adipiscit. Non
autē dedit hoībus pceptū uel cōsiliū agendī mala, qbus
damnatio cōparat, imo ea interdixit, licet dederit homi-
nibus libertatē uolūtatis unde possint male agere, & pa-
ratus sit cooperari ad actus omnes malos interiores &
illicitos uoluntatis, nō tamē semper uult coopari ad ex-
ecutionē exteriorē huius malę uolūtatis iterioris. Ideo
ratione pcepti & cōsiliī datī ad bene agendum dicitur
uelle omnes homines uiatores saluari, ratiōe uero pro-
hibitionis malarum actiōnū interiorum & exteriorum
quibus demeritorie sequitur damnatio, non dicitur hu-
iusmodi malas actiōes uelle sed permittere. Ita consi-
militer dico, q; ex eo quia deus prohibuit mala facere,
præcepit autem & consuluit bene operari. Ideo sancti
concedunt de deo q; faciat ea quę bona sunt, permit-
tat uero ea quę mala sunt. Et hoc propter simplices qui
forte cum audirent sanctos asserere. deum facere ho-
micidium, adulteri actum & cætera. putarent, deum
ista præcepisse mala uel consuluisse, sicut cum audi-
unt dicere, deum fecisse nobiscum bona opera quęcūq;

sint. Iudicant huiusmodi (sicut uerū est) bona opera deū
precepisse uel cōsuluisse. Tota ergo causa cur dicimus
deum bona agere & ea q̄ male sūtmittere, est, quia
ad bene agēdū dedit p̄ceptū & cōsiliū. Ad male uero
agēdū dedit inhibitionē, quā ad utrūq; coopetur. Et
utiq; uolens & nō uolens. Insup̄ qui ratiōe p̄missionis di
uine, puerilē supradictā hanc habent imaginatiōem. At
tendant similia quę p̄deklaratiōe ueritatis nr̄e assignat
Augustinus ubi supra in. iij. capitulo de re publica. Inq̄
si esset rector, sine quo nulla de re hac publica aliqd age
re posset incōsulto illo rectore Vtiq; ille rector esset pri
ma & summa causa omniū quę in ea fierent. Ita uult esse
in p̄posito de domino deo erga omnes creaturas mūdi.
Præterea idē Augustinus cū contra manicheos in libro
de moribus eorundē disputaret, inter cætera dicit sic. In
ecclesia catholica dicitur omniū naturarū atq; substāti
arum esse authorē deum, ubi nomīne nature & substātię
intelligit, omē quod est. Nam añ illa uerba p̄posuit, ip̄a
natura nihil aliud est q̄ id qd intelligit in suo genere ali
quid esse. Idem asserit. xij. de ciui. dei. capitulo. v. di. De
us summe est & ab illo facta est om̄is essentia q̄ nō sum
me est. Constat aut̄ q̄ omnis effectus positius est quę
dam essentia non autē est summa, ergo nō potest esse ni
si a deo factus esset. Ad idē est, s, Augustinus in de casu
dyaboli capitulo. xix, discipulo dicens. Quid mirū si di
cimus deū facere singulas actiones, quę sūt mala uolū
tate, cū eum fateamur facere singulas substantias quę fi
unt iniusta uoluntate. & in honesta actione. Et postea in
capitulo ultimo. A deo necesse est esse omne qd aliquid
est, Et cū loqueretur de iniusto uelle dyaboli, quo pecca
uit dicit, uelle autē secundū essentiā bonum est, sed qm̄
non iuste factum est, est malū, & tamen a deo fuit, a quo
est omē quod aliquid est, Idem etiam in de cōcordia pre
scientię cum libero arbitrio ait. Omnis quippe qualitas

& omnis actio & quicquid aliquam habet essentiam a deo est, a quo est omnis iusticia, & nulla iniusticia, facit igitur deus omnia que iusta uel iniusta uoluntate fiunt idest bona opera & mala, in bonis quidem facit q sunt & q bona sunt. In malis uero facit quod sunt, sed nō qd mala sunt. Sequitur, Iusticia enim aliquid est, iniusticia uero nihil. Et post pauca subdit. Et sicut deus nō facit iniusticiam, ita non facit aliquid iniustum esse, qui tamen facit omnes actiones, omnis motus, quia ipse facit res, a quibus & ex quibus & per quas & in quibus fiunt, & nulla res habet ullam potestatem uolendi aut faciendi nisi illo dante. Ipsum quoque uelle, quod aliquando iustum est, aliquando iniustum, a deo est. Non esse uero rectum, nō est quid, nec a deo. Ad idem Isidorus libro primo soliloquiorum ita dicit. Scito autem homo nullum tibi aduersari potuisse, nisi deus potestatem dedisset. Nec habuisset in te potestatem aduersarius nisi pmitteret deus, uniuersa quæ tibi accidunt, absque dei non ueniunt uoluntate, Iniquorum potestas super te ex dei datur licentia, qui tibi aduersant dei conciliū faciunt. &c. Cui autem hi doctores nō sufficiant aut qui ampliorē nostrę ueritatis querit confirmationē, uideat doctores in primo sententiarum di. lxiij. & sequentibus. Et in secundo sententiarum di. xxxviij. Unde magnus ille & uenerabilis inceptor Guilielmus occā in suo primo di. lxxv ita ait. Dico q uoluntas dei sicut & essentia dei est causa immediata omnium earum que fiunt, ponens ad hoc pulchrā persuasionē. Quē imitatur uenerabilis & precellens Gabriel prepositus olim sancti petri in silua, in suo secundo di. xxxviij. di. Summa dei creatrix essentia, omnium effectuum positiuorum est causa immediata. Concordat etiā Scotus in primo di. ij. q. ij. ubi primā causam probat esse infinitam quia ipsa est primum efficiens omnium Et di. xliij. q. unica ubi loquens, de omnipotentia dei dicit. Hoc modo est potentia actiua primi efficiētis omnipotentia, put extēdit se,

ad omnē effectum in ratione causę proxime uel remotę. Sic tenet & sentit expresse sanctus Bonauentura in secundo di. xxxvij. q. i. dicens. Hęc positio quę dicit omnē actionem esse a deo secundū qđ actio est absq; omni ambiguitate tenēda est, & ante hęc uerba p̄posuit notabile dictum tale, Quia enim deus est causa primordialissima. ideo est influentię maxie in causas secūdas, & adeo magne influentię ut nec modicum seu quantumcumq; parum (dum tamen aliquo modo sit ens) procedat ab aliqua causa creata, nisi cooperante diuina potentia. Idem sentit Simon de cassia. Nam in primo libro de doctrina euangelica cū de uoluntate beneplaciti loqueret, ita ait Ipsa est oīm factorū & fiendorū prima sūma, & rationalis, & ineffabilis & iustissima causa, uisibiliū & inuisibiliū, p̄iussione & p̄missione, cui uoluntati nemo resistere potest. Et allegat ad hoc exemplū scripturę di. Sepe Ioseph (dū scilicet iā erat factus p̄positus totius egipti frēs suos ad eū ueniētes, de sua uenditiōe ne timerēt, cōfortans ait. Nolite timere, nō dei possumus resistere uoluntati. Et post pauca subdit. Et si peccat cōtra uolūtātē dei, nō tñ resistit uolūtati dei. Nō em̄ peccaret nisi pmitteret nō pmitteret, nisi uellet. Nec uellet, nisi qđ iustū est Aliq̄ em̄ iustissima & occultissima causa est apud ip̄m, nō per scrutabilis a nobis, qua ipsa peccata fieri oīno permittit. Cuius uoluntatis causa nullo modo querēda est, cū ip̄a sit omniū causa, infinite cōprehensiōis, quę a finita rōne creaturę cōprehendēda nō est. Et tñ scire p̄ hac sufficiat, qđ iniquitas apud deū nō est, nec iniquitatē sed iustissimē uult quę uult, &c. hęc ille. Plures alij possent adduci doctores solennes, sed hñ p̄ gñali p̄dictę catholicę ueritatis munitiōe sufficiāt. Vt aut̄ ueritas eius clarius innotescat, descendāus ad specialia, & ingramus si ne scripturis authoribusq; firmissimis p̄bari possit. Nullū hoīem, nullū diabolū, nullū elemētū, posse lēsiōē homī iferre,

nisi cōsentiente deo, & potestātē ad hoc dante, In primis igitur accedat p̄ illa ueritate factum diaboli totius hone-
statis inimici, ab eodē contra Iob practicātū. Cū em̄ leo
iste crudelissimus uideret Iob sanctū & simplicē esse ui-
rū, uoluntatē qdē malā eum ledendi & p̄ lēsiōē ad impa-
cientiā habuit, sed illam ad opus exterius deducere nō
potuit, nisi ad hoc petita & obtenta licentiā atq; cōsensu
creatoris. Vnde Iob. i. dixit. Nunquid Iob frustra timet
deum. Nōne tu uallasti eum & domū eius, & c. q. d. tan-
ta bona illi dedisti, p̄pterea te colit. Sed mitte manū tuā
& tange cuncta quæ possidet, nisi in faciem benedixerit
tibi. Quid est mitte manū tuā? da mihi potestātē, coope-
rare mecum, ut possim bona eius inuadere. Cui dñs. Ecce
oīa quę habet in manu tua sunt, tantum in eum ne
extendas manū tuā. Quid est ecce oīa quę habet in ma-
nu tua sunt? do potestātē, paratus sum cooperari ut inuas-
das tp̄alia eius bona, sed nō substantiā eius. Quid secu-
tum est? Habito hoc consensu, hac q̄q; potestate a deo,
egressus est satan induxit s̄beos, q̄ abstulerunt boues
& asinos occiderūtq; custodes. Eodē die eius instinctu
uenerūt caldeī, tollētes oēs camelos, custodibus occisis
Eodē tpe satan deduxit ignem de cōlo qui cōsumpsit
oīes oues atq; custodes. Simulq; suscitauit uentum de
regiōe deserti q̄ excussit q̄ttuor colūnas domus, in qua
filij & filię Iob celebrabāt cōuiuuiū, uñ domus corruēs oc-
cidit oēs filios & filias eius. Si cōsideras lēsiōem maxi-
mā a fatana Iob illatam, considera & cuius consensu &
potestate data facta sit, & inuenies deum primam illius
lēsiōis fuisse causam. Non aliter sicut accepta licentiā
& potestate a deo inuasit temporalia. Ita ab eodem pri-
us accepto fauore & facultate inuasit corpus eius, per-
cutiēdo ipsum. Ita ut sanitas non esset in eo a planta pe-
dis usque ad uerticem. Ad idem pro confirmatione il-
lius adduco regiū prophetam, psalmo centesimo tertio

ita dicentē. Catuli leonū rugientes ut rapiant & querāt
a deo escam sibi. Leo secūdū Augustinū est diabolus su
perior Catuli leonū sunt inferiores diaboli. Esca horum
est tentare, ledere homines in persona, rebus &c. Hanc
escam querunt a deo. Quomodo? quia nec tentari nec
ledī quisq̃ potest a diabolo, nisi accepta ad hoc potesta
te a deo. Euidens ad hoc habemus testimoniū per dñm
& sanctū eius Mat. viij. Cum em̃ uenisset in terrā gerasē
norū, occurrerūt sibi duo possessi homines, seui nimis.
Dēmones aut̃ possidentes eos rogabant dñm dicentes,
Si eijs nos hinc mitte nos in porcos. Quibus dixit, ite.
Et illi exeuntes abierūt in porcos & p̃cipitauerunt eas
in mare. Ecce ut uerbis Gregorij utar li. ij. mora. capitlo
ix. Dēmones per se ipsos in porcos ire nō potuerūt, quō
ergo inuadere possent hominē uel bona eius, nisi prius
accepta cōditoris potestate. Et sicut est de dēmonibus q̃
nihil possunt efficere contra homines uel alias creaturas
nisi accepto & habito consensu dei & eius adepta pote
state Ita est de hominibus pueris. quantūcūq̃ intus malā
habeant uoluntatē, executionē eius habere nō possunt
nisi deo cōsentiente, potestatē dante & eisdem coopan
te. Clare hoc constat in iniustissima occisione saluatoris
nostri. Dic mihi si potes, si ne homo alius crudelius ne
phas unq̃ cōmiserit, q̃ iudei dñm occidēdo, quia tamē
iudei dñm sic occidere nō potuerūt, nisi deo cōsentiente
& coopante illi occisioni. Ideo dñs ipse talem coopatio
nem & uoluntatē atq̃ cōsensum in suam passionē certe
sciens, eandē dixit sibi a patre datam, ait em̃ petro. Cali
cem quē dedit mihi pater, nō uis ut bibam illum? pensa
uerba & inuenies q̃ passio dñi, a iudeis fuit, & a deo, sed
different, quia deus illā occisionē fecit coopando iude
is, fecit inq̃ iuste & bona uolūtate, Iudei eandem iniuste
& puerfa uolūtate. Ideo eis imputat̃ occisio illa in penā.
non deo, prēterea cum dñs ante pilatū staret, pilatus q̃q̃

de sua potestate sup̄ eum se iactaret di. Nescis quia potē
statē habeo dimittere te & crucifigere, respondit declas
rando. q̄ nullā haberet in eum potestātē, nisi eam a deo
accepisset, dixit em̄. Non haberes aduersus me ullā pos
testatem, nisi tibi esset datum desuper. Ecce si ad tam in
iq̄ uūopus Pilatus nō potuit p̄gredi, nisi accepta prius
potestate a deo, quomodo homo aliqs te lēdet, nisi deo
uolente & potestātē dante, potestātē dat cum lēdentē &
uim lēdendī cōseruat, & ad lēsiōnē coopari paratus est.
Vultis habere testimoniū scripturę de elemētis, q̄ nihil
possunt contra hominē nisi deo uolēte. Vide p̄s. xiiij. in
quo dicitur. Ignis grando nix glacies spiritus pcellarū
quę faciūt uerbum eius. Notanter dicit p̄pheta quę fas
ciunt uerbū eius scilicet dei. Ne quis putet q̄ agant hæc
fortuitū uel ex causis tantū corporalibus uel spiritualis
bus pręter uoluntatē dei ut placet Augustino. iij. de tri.
capitulo. ix. Pro firmiori huius ueritatis credulitate ad
duco doctores sanctos. Et in primis Augustinū in prima
quingena. p̄s. xxvi. in uerbo. Si exurgat in me bellū
ita dicentē. Quid mihi facit bellum? potest mihi auferre
re spem meam? potest mihi auferre q̄d dat om̄ipotens
Sicut nō uincitur qui dat sic nec aufertur quod dat. Si
auferri potest datum, eo scilicet nolente, uincitur dator
Ergo nec ipsa quę tēporaliter accipimus auferre nobis
quisquis potest, nisi solus ille qui dedit. Spiritualia quę
donat nō aufert, nisi tu dimiseris. Carnalia uero & tem
poralia, ipse aufert, quia & si quisquis alijs aufert, ip
so donāte potestātē aufert Et p̄s. xxix. in expositiōe titu
li ait idem. Vnusquisq̄ malus apud se habet uoluntatē
nocendi. ut aut possit nocere, nō habet potestātē, & indu
cit ad hoc exemplum de saluatore n̄ro & de iusto Iob Et
psalmo. xxxij. in uerbo qm̄ ipse dixit & facta sunt, dicit.
Cupiditatē nocendi potest homo habere p̄priam, pote
statē aut si ille nō dat, non habet, nō est enim potestas, ni

si a deo. Idem psalmo. xxxiiij. in uerbo confundantur & reuereantur, cum de diabolo & Iob loqueretur, ait, inuideri potuit sancto, nunquid nocere potuit? nunquid uoluit aliquid tollere, nunquid uel unguem, nunquid uel capillum ledere nisi deo diceret, mitte manum tuam. Quid est mitte manum tuam? do potestatem. Et accepit, ille tentauit, ille tentatus est. Et psalmo. lxi. in uerbo, semel locutus est deus, ait, diabolo potestas quedam est, plerumque tamen uult nocere, & non potest, quia potestas illa sub potestate est. Nam si tantum posset nocere diabolus quantum uult, aliquis iustorum remaneret? aut aliquis fidelium esset in terra? &c. Eandem mentem exponit in pluribus alijs locis in libro qui quagenarius, sed transeo hinc ad beatum Gregorium q. ij. li. mora. capitulo. ix. de diabolo loquens, ait ita ualde notandum est quia feriendi uires nec ipse scilicet diabolus, sibi tribuit quod contra auctorem omnium singulariter superbit. Scit namque diabolus, quia quodlibet agere ex semetipso non sufficit quia nec per se ipsum in eo quod spiritus est existit. Et capitulo. x. Sciendum uero est inquit, quia satanae uoluntas semper iniqua est, sed nunquam potestas iniusta, quia a se ipso uoluntatem habet sed a domino potestatem. Quod enim ipse facere inique appetit hoc deus fieri non nisi iuste permittit. Vnde bene in libris Regum. i. scilicet regum. xviij. dicitur. Spiritus domini malus irruerat in saul, Ecce unus idemque spiritus, & domini appellatur & malus. Domini uidelicet per licentiam potestatis iustae. Malus autem per desiderium uoluntatis iniustae. Eandem sententiam exprimit Chrysostomus, sermone. iij. super Iob, quod propter breuitatem omitto. Ecce quod clare habes, sanctos doctores tenere diabolum nihil homini posse auferre, nec ledere eum in quocumque, nisi accepta ad hoc potestate a deo. Et sicut est de diabolo, ita de hominibus malis eius membris. Potestatem autem dat deus cum in lesionem consentit, & ad lesionem cooperari paratus est. Sed diceret, si deus dat potestatem & cooperatur ad homicidium iniustum hominis iusti. ad incendium totius ciuitatis, & cetera mala quae fiunt uel per

diabolū uel per hoīes. & nisi potestātē daret & coopare-
tur illis, nō possent hec damna atq; mala fieri. Tūc deus
ēēt causa homicidij iūsti, incēdij, adulterij, ablatōis uxo-
ris p̄ximi, & cāterorū malorū. Et ita causa maximorum
peccatorū, quod uidet̄ absurdū. Respondeo, q̄ in pecca-
to actuali cōmissionis duo sunt inspiciēda. Vnū est ma-
teriale ī peccato & hoc est actus positiuus realit̄ existēs
ut est occisio manualis, quē oculis uidet̄, sic copula car-
nalis sensibilibiter adimpleta, sic ablatio rerū corporaliter
facta, & sic dealijs. Secundū est formale, in peccato, & di-
citur defectus circumstantiē, debite īesse actui cōmisso;
ut in adulterio, primū est coitus qui fit, secūdū, defectus
circumstantiē debite īesse actui huic ut non sit malus.
Ille defectus est q̄ carnis cōmixtionē habet cum nō sua,
Si enim ille defectus scilicet cū non sua, nō esset, copula
hec peccatū non esset. Dico ergo q̄ quicqd est positiuū
& materiale in peccato, hoc cooperatiue est a deo, qui co-
operatur tanq; causa efficiēs homini & utiq; uolens co-
operatur. Sed formale in peccato idest defectus circum-
stantiarū debitarū īesse, nō est a deo, quia nihil est, sicut
defectus luminis nihil est, quod autē nihil est, a deo esse
non potest. Cū igitur ratione illius defectus, actus posi-
tiuus dicit̄ peccatū, & ille defectus nō est a deo, ideo nō
pōt cōcedi, q̄ deus faciat p̄ctm̄ uel sit causa p̄cti, licet faci-
at actū illū q̄ est peccatū, peccatū qdē ipsi homi, non deo
Et ideo homini est peccatū, q̄a hō facit illū actū cū defe-
ctu circumstantiē unius uel pluriū, cū qua uel qbus circumstā-
tijs obligatus est facere actū talē, & iō facit talē actū ma-
le Nō sic ē de deo, q̄a licet faciat talē actū, tñ ip̄e deus nō
obligatus ē ad faciēdū talē actū cū istis circumstātijs ad q̄s
hō obligatus ē, iō deus nō peccat sicut hō, q̄ quis illū actū
faciat, quem hō facit. Vñ si esset sēsus apd̄ oēs, deus facit
peccatū. i. facit actū q̄ ē peccatū, nō deo qdē p̄ctm̄ sed hoī
cōcedēdū esset, sed q̄a simplices p̄ illā, deus facit peccatū

intelligūt illam, deus peccat uel facit aliquid, cū tali defe-
ctu cum quo nō deberet facere, ideo nō est cōcedenda.
Et sicut dico de illa, ita dici posset de consili, ut deus facit
malum. Si intelligeret ab omībus, q̄ deus facit actū po-
sitiuū qui est malus denotiatiue, non deo sed hominī ma-
lus posset cōcedi, sed quia simplices, tñ hanc, deus facit
malum audiūt, intelligūt illam Deus facit aliquid tali mō
quo facere nō deberet, ideo non est cōcedenda, breuius
aliī dicunt, peccatū deus facit, sed deus nō facit peccatū,
sicut Biridanus papam percussit, sed nō percussit papam, q̄
quādo terminus cognotatiuus sequit̄ uerbū facit, tūc de-
notat factionē significati formalis termini sequentis ad
iacere materiali terminō p̄cedentis, unde cū dicitur deus
facit peccatū ualet tñ Deus facit illud formaliter, quo
aliquis dicitur peccator, q̄d nō est uerū, quia formale il-
lud est priuatio circūstatiarū debeatū in esse actui, que
priuatio nihil est. Secus autē cum dicitur deus peccatū
facit, ualet tantum, deus facit actū qui est peccatū, & hoc
uerum est. Et ad istam mentem tendit. S. Augustinus ps
lxi. prope finem dī. Si quis hominē occidat innocentem
iuste facit an inique? Inique sane. Quare hoc p̄mittit de-
us? post pauca dicit, illud dico, q̄a & inique fecit homo
qui occidit innocentē, & nō fierent nisi p̄miserit deus, &
q̄uis inique fecerit ille, non tñ hoc inique p̄misit deus.
Et postea exemplificat de dño nostro, qui nullum habe-
bat peccatum, occisus est a peccatoribus, traditus est a
peccatoribus, illi uoluerūt, deus p̄misit, deus aut nō p̄mi-
sisset nisi iustū esset. Quod uoluit impius imputat̄ iniqui-
tati impij, q̄d p̄missus est imputatur potestati dei. Ille er-
go inique uoluit, deus iuste p̄misit. Ecce quod iniuste fa-
ctum est a iudeis & peccatoribus contra dñm, ad hoc ius-
te coopatus est deus. Iudei peccarūt p̄pter iniquā uolū-
tatem. Deus laudat̄, quia p̄ nobis oībus bona uolūtate
tradidit illū. Opus erat ut idem Augustinus ait sanguie

iusti ad deletionē peccatorū. Opus erat exemplo paciē-
tię, humilitatis, signo crucis cōtra diabolū, ideo pater
iuste eandem pmisit, hoc est iuste cooperatus est iudeis,
iniuste occidētibus, licet iniustam occisionē prius in le-
ge interdixerit, Vnde sicut supra dictū est ne credat illā
iniustam domini occisionē ex parte iudeorū, iudeis de-
um pcepisse, nō dicitur deus eam fecisse sed pmisisse
Ex hac uerietate ut cumq; scripturis & authoritatibus
pbata sequūtur aliqua documēta moralia cuilibet chri-
stiano bene notāda. Primū, christiāo solus deus timen-
dus est, non homo, non dēmon, nō phytonissa, nō incan-
tator, nō deniq; ulla alia creatura, patet, quia nulla crea-
tura potest hominē lēdere, nisi deo uolente, potestatem
dante & cooperante, habeat dēmon, homo malus, quā-
tamcūq; lēdendi malā uoluntatē, nō potest eam exequi
nisi deus coopereť & potestatē det, si nō uult cooperari
deus, totus mundus nō posset capillum de capite tolle-
re. Si autē deus uult lēSIONē hominis, fiet & sequetur Est
ergo de qualibet creatura in sua actione respectu dei, si-
cut de apro respectu detinentis Sicut em̄ aper fortiter li-
gatus, detentusq; catena a forti hoīe nō timēdus est, sed
solus detentor, ne relaxet catenā, ita solus deus timen-
dus, qui nisi potestatem cōcedat creature, ipsa nihil cō-
tra nos potest efficere. Hinc Augustinus ps. xxxvi. ubi
supra. Ergo quia nemo potest auferre qđ dat deus, non
timeamus nisi deū. Quicqđ aliud fremuerit, quicqđ ali-
ud supbierit aduersus nos, non timeat cor nostrū. Et ps.
xxxij. Ab ipso cōmoueant omnes inhabitantes terram
fera seuit, dēum time, serpens insidiatur, deū time, ho-
mo te odit, deum time, diabolus te ipugnat, deum time,
Tota em̄ creatura sub illo est quā iuberis timere. Et ps.
lvi. in fine, Nec hoīem nec diabolū timeamus, nec ille
nec ille facit aliqđ, nisi quantū permittit, permitti autē
nihil potest, nisi quod nobis prodest Cōcordat Grego-

rius li. ij. mora. c. x. de diabolo em loquens ait, formidari
no debet qui nihil nisi permiffus ualet. Sola ergo uis il-
la timenda est, q cum hoste feuire pmiferit ei ad ufum
iufi iudicii & iniufia illius uoluntas feruit. Hanc doctri-
na in cofolatione dedit dñs difcipulis cū eos ad incredu-
lis pdicandū miffi di. Nolite timere eos qui corpus occi-
dunt, animā autē non poffunt occidere, fed potius eum
timete qui pōt & animā & corpus perdere in gehēnam
Et declarat p exemplū. Nonne duo pafferes afle ueneūt
& unus ex illis nō cadet fuper terrā fine pte uestro. q. d.
fi pafferes non uendūtur nec moriuntur fine fcitu & co-
operatiōe patris, multo fortius, nihil accidet uobis, nifi
ex cōfenfu & cooperatiōe prīs, uos utiq; diligētis, igitur
folus pater timēdus est uobis. Et fubdit uestri aut capil-
li capitis omes numerati fūt. q. d. Ex quo minime parti-
culę uŕę in cognitiōe & cōferuatiōe patris funt quę em
numerantur cognofcūtur & cōferuātur, ut in pecunia
conftat, nihil ergo timendū est de maffa corporis uestri
hinc cōcludit. Nolite ergo timere, multis pafferebus me-
liores eftis uos, Hęc omnia Matthei. x. Secundū docu-
mētū, Omnē leſionem quā christianus patitur, afcribet
primū iufte uoluntati dei, Ratio patet ex dictis, quia dei
uoluntas est prima cauſa oīm effectūū poſitiuorū. Dicit
aut author de cauſis q prima cauſa plus ifluit in effectū
q̄ quęcūq; cauſa ſecunda. Ea em uolēte & coopante ſe-
quit effectus, ea nō coopante, ſequi non pōt, igit diuine
uolūtati oīs leſio afcribi debet. Hoc documentū cōtra
multos est, qdā em cū ledunt uel leſionē patiunt, incul-
pāt ſeu accuſant aſtra, alij demōes tertij fortunā illi phy-
toniſſas, alij incātatores Deqbus loquit ppheta ps. indi-
luuio aquarū multarū ad eū nō appximabūt. Aquę mul-
tę ſecūdū Auguſtinū ibidē ſunt uarię doctriņę. Vna em
doctrina de hīs uarijs est dicere cū damna acceſſerunt,
aſtra fecerūt, alia demon fecit tertia fortūa fecit, quarta

phytonissa fecit, &c. Qui habitant in diluuiio multarum
istarū non appximant ad deū, una est tenenda doctrina
quē: Cōfitemini dño qm̄ bonus, Bñdicam dño in omni
tēpore, semp laus eius in ore meo. Omni tpe p̄speritatis
scilicet & aduersitatis, semp, siue flagellet, siue blandiat,
benedicit & cōfitetur dño qui ait, a dño factum est istud
Varię doctrinę inquinant aiam, ista uera doctrina ad de
um ducit, mens est Augustini, hanc doctrinā tenuit Iob,
cū ait post illata damna, Sicut dño placuit ita factum est,
dñs dedit domū abstulit, sit nomē domini benedictū,
Dñs inquit abstulit, non sabei, non chaldei, nō diabolus,
nō deniq; ignis, quia nec illi potuissent abstulisse nisi do
mino uolēte & coopante, potestatēq; talibus dante. hāc
doctrinam obseruauit Thobias, qui licet dū ab infantia
timuit deum, & mandata eius custodiuit, non fuit cōtrī
stus contra deum q̄ plaga cecitatis euenerat ei; sed im
mobilis in dei amore permansit, agēs gratias deo omni
bus diebus uitę suę ut dicitur Thobie. ij. Hanc doctrinā
unam dedit domū cum suam passionē a iudeis iniquis
sime sibi illatam & ore prophetico & proprio deo patri
asscripsit dicens p̄ dauid patri p̄s. xxxviij. post illa uerba
obmutui & nō aperui os meū, qm̄ tu fecisti amoue a me
plagas tuas, passionē scilicet & mortē, ut di. glo. iter li. q̄i
di. secūdū Cassio. ut habetur in glo. margi. amoue a me
plagas quod potes quia fecisti eas Et psalmo. ix. quoniā
fecisti iudiciū meum & causam meam, pensa uerbū feci
sti, & plagas tuas, & inuenies doctrinā uerā. Ore uero p̄
prio eandē informationem petro dedit cum passionem
suam gladio phibere conabatur, dicens ei Calicē quem
dedit mihi pater, nō uis ut bibam illū. Ioannis. xviij. Cō
sidera uerbū dedit & habebis doctrinam sic dic, in omni
aduersitate cōtra derisores aut impatientię inductores
Calicē quē dedit mihi pater, non uis ut bibā illū: hāc do
ctrinā pulchre & sēpius cōscripsit nobis diuus ille Aug.

Nam in expositiōe tituli psalmo. xxix. dicit. Nō em̄ quic
quid passi ab inimicis fuerimus, hoc inimicis deputan-
dum est & non dñō deo nr̄o. Et subdit post pauca, unus-
quisq; enim malus, apud se habet uoluntatē nocendi, ut
autē possit nocere nō habet potestātē, ut uelit iam reus
est, ut possit occulta dispensatiōe puidentię dei in alium
pmittitur ad penam, in alium pmittitur ad p̄bationē, in
aliū pmittitur ad coronā. Ergo in quē pmittitur occulte
dispensatiōis est puidentię dei, ut autē uelit nocere ipsius
hominis est, non em̄ continuo quē uult occidit, hęc ibi,
postea ps. xxxi. sup̄ uerba, gloriamini oēs recti corde,
dicit, rectus corde ille est, qui cum p̄ter uoluntatē pa-
titur aliquid afflictiōis, m̄eroris, laboris, humiliatiōis
nulli nisi uolūtati dei iuste tribuit. Sic ergo inquit rectū
cor, cuiusq; aliquid accidit dicat, dñs dedit dominus ab-
stulit. Et post multa pulchra & bene notanda, subdit, in-
tendit charitas uestra ne forte dicatis, diabolus mihi fe-
cit, prorsus ad deum refer flagellū tuum, quia nec dia-
bolus nisi ille pmittat qui desuper potestātē dedit, de in-
de ps. xxxvi. super illo confirmat autē iustos dñs inquit
Quicquid acciderit iusto, uoluntati diuine deputet, nō
potestati inimici. Seuire ille potest, ferire si ille uoluerit
non potest. Et si ille uoluerit ut feriat, nouit suum quem
admodū excipiat, qui hęc duo pensat documēta, suffici-
ens habet incitamentū paciētię inquacūq; aduersitate
Quis enim impaciēter ferret illa onera quę (iustus deus
& cuius oīa iudicia recta sunt, qui sanctus est in omib; opibus suis) sibi imponit (licet p̄ hoīes diabolos uel alias
creaturas tāq; p̄ media) portāda, & tm̄ de priā ueritate.

Secunda ueritas seu catholica p̄positio hec est, Effes-
ctus qui sequūtur mediā seu maleficia hominū peruer-
sorū, nō causantur ab huiusmodi medijs, seu maleficijs
ipsorum, sed alium habēt causatorē. Priusq; hanc deduc-
cam ueritatem, pro eius intellectu expedit cognoscere

qui effectus media seu maleficia maleficorum sequantur
Nam licet multi sint effectus particulares, quos huius
modi malefici conentur pducere. Ad quattuor tñ gene
rales possunt reduci. Primo namq; ad hoc laborāt incan
tatores seu incantatrices, ut elementa cōmoueant, & ex
eis cōmotis mixta generēt. Conātur enim concitare ma
ria & uentos, & sic generare grādines, fulmīa, tonitrua,
niues, pluuias, pruinas & sic de alijs, quēadmodum magi
pharaonis legūtur fecisse in egipto, prout recitat Beda
in quadā Omelia, De hoc effectū loquitur Augustinus;
& habetur. xxvi. q. v. in. c. Nec mirum. ita dicēs. Magi q;
& uulgo malefici ob facinorū magnitudinē nuncupant
hij sunt qui pmissu dei elementa cōcutiunt. Secūdo hoc
hominū damnatū genus attentat per maleficia sua, face
re mutatiōes locales sui ipsius uel aliarum rerum corpo
ralium, sic enim dicitur q; usu catulorum seu aliarū be
stiarum, usu furcarum, aut baculo scobarum aut aliarū
rerum equitent ad cellaria diuitū & eorundē uina luxu
riando ebibant, aut ad mōtem foeni, uulgo Heuberg di
ctum, ubi choreisādo lēta celebrent cōuiuiā, aut ad alia
loca eis placentiā corporaliter moueantur. Sic dicitur q;
lac alienę uaccę recipiāt, & de lignea statua uel alio cor
pore idem emulgeant. Item q; cibos delicatos uel alias
res usui cōueniētes, de longiquis adducant locis, rursus
asserunt se per maleficia sua, amatas corporaliter posse
ducere ad amatores suos, uel illos ad illas, sicut Cirillus
scribit de quodam malefico, per suffragia tamen beati
Hieronymi impedito, Sic conātur colligere in unum lo
cum, & in eodem conseruare, uermes atq; serpentes uar
rie dispersos, quemadmodum legimus de Zaroes & ar
phaxat magis, in legenda Simonis & iude, de quibus di
citur, q; suis incantationibus adduxerint serpentes, ma
gnūq; draconem & q; homines fecerint immobiles,
Tertio huiusmodi diuinę legis preuaricatores pessī

mi per sua maleficia affirmāt se pducere posse, effectus corporales pmanentes ut sanitatē uel infirmitatē etiam mortalem, aut sterilitatē atq; impotentia in uiris, put legitur in multis capitulis in ti. defri. & male. Sic p sua meda conantur res corporales a deo pductas, in aliā trāsmutare formam. sicut legit Exo. vii. de magis pharaōis q uirgas in manibus suis tentas, uerterunt in colubros & fluminis aquam in sanguinem, recitat etiam Augustinus. xviij. de ciui. dei capitulo maleficio, socios Diomedis uersos in uolucres Et capitulo, xviij. recitat socios ulissis per Circen famosissimā magam in bestias mutatos Et qdam homines, arcades dictos post transnationem cuiusdam fluminis in lupos fuisse cōuersos, & rursus post nouem annos (quibus in deserto cum feris uiuebāt) resnato eiusdem flumine, iterum in homines reformatos Scribit etiam Augustinus ibidem se cum in Italia esset audiuisse, q illic magē quēdam stabulariē essent, dātes aliquid in caseo hospitibus quibus uolebant, & inde illico in iumenta uerterentur, portarentq; iumentorum more onera quēcūq; magē uellent, post quē perfuncta opera, iterum in propriam redirent formam. Et ne hęc quē scripserat Augustinus fabulē iudicaretur, in capitulo. xviij. post multa quē ibidem deducit, dicit, hęc ad nos peruenerunt per eos, quos nobis nō estimamus esse mentitos, Sic in uitis patrum, parte prima, folio. xix narratur q maleficio uirgo quādam iuditio omnium putabatur uersa in equam, quē per parentes eiusdem, ad sanctum Macharium fuit deducta, ad cuius preces & olei per eum benedicti unctione, pristinam recepit formam humanam. Quarto malefici gloriantur posse suis maleficijs animos seu uoluntates immutare humanas ad quarum mutationem uarij sequuntur effectus adextra. Sic legimus in uitis patrum, de sancto Hilariōe, parte prima. folio. xli. per maleficum uirginem quandam

ita incensam ad cuiusdam iuuenis amorē, q̄ quasi insana, reiecto corporis habitu, rotatisq; crinibus, nil nisi nomen adolescentis coepit inclamare, sed suffragio sancti Hilariōis fuit liberata. Simile scribit Gregorius, li. i. dia. capitulo. iij. de quodam ficto monacho Basilio dicto, q̄ ita incantauerit quandā monialē q̄ dicebat se moriturā; nisi Basilius monachus eam uisitaret, quē postea precibus sancti Equicij fuit liberata. Plures alij possēt recitari maleficorū effectus, sed hī sufficiant. Nō facile quisq; dabitur qui ad unum de p̄dictis effectibus non sit reducibilis. Huiusmodi autē effectus producunt (ut dicunt ipsi) per quattuor media. Primo p̄ imagines cereas uel alterius materie, quas cōsecrant, quibus & tanq; deo aliquādo sacrificant & offerunt. Secūdo p̄ characteres & figuras (ut dicunt) similiter consecratas, Tercio per uerba & carmīa (uulgo segen dicta) scripta uel prolata, quibus multas tribuunt facultates aut agendī uīres. Dicūt enim carmina hęc tantē existerē efficacē, q̄ uirtute eorum lēdantur uel sanentur oculi, aures, dentes, ceterēq; hominum infirmitates, pecoraq; in siluis & mōtibus relicta, a lupis ceterisq; protegantur feris, homines ab hostibus liberētur armorumq; ut gladiorum telorum imo bombardarum lēsione, aquarumq; suffocatione, defendantur. Et breuiter. Non est aliquis effectus per naturā attingibilis, quem malefici non dicant suis carminibus prolatis, scriptis, & uel collo suspensis aut alias secū portatis posse consequi. Hęc autem carmina aliquando sonant per formam b̄ndictionis, aliquando oratiōis, aliquā formā gerunt exorcismorū. Quarto uero ad p̄ducēdū p̄dictos effectus utunt̄ rebus q̄busdā naturalibus (licet naturalē actionē ad tales effectus nō habeant) ut herbis unguētis, pulueribus, lapidibus, radicibus, & saepe uenenis, quibus aspergūt uel tangūt alios, quos incantare

uolunt, aliquādo etiam easdem res in potum uel cibum
mīscēt & ceteris ad esum uel potandū ministrāt, Vnde
sepe hominē quem ad amorē incendere uolūt, occidūt,
uel in grauē infirmitatē inīciunt, prout tēpore meo
contigit in Dornstettē, aut dictas res loco uel sedibus q
bus alij quiescunt abscondūt uel in uestes occultāt & sic
de alijs. Isti uero quattuor modi, aliquādo adinuicē pmi
scentur a maleficis. Nam aliquando ad carmina, recipi
unt benedictiōes, seu exorcismos, aliquādo sacramenta
ecclesię. Sepe etiā ad illa mediā applicāt missas, aliquan
do (qd horrendū est) uenerabile eucharistię sacramētū,
aliquando sacramēta ecclesię ut aquā baptismatis Cere
um pascalē, sanctorū reliquias & sic de cōsimilibus.

Istis p̄suppositis probāda est ueritas p̄dicta scilicet
q̄ effectus maleficorū, qui dicti sunt, nō causantur a me
dijs quę ab huiusmodi maleficis assumūt, puta imaginib
us, characteribus, carminibus, &c. sed aliū habēt cau
sam, quod sic patet, q̄ si isti effectus dicti, causātur a
talibus medijs, quēro aut causantur ab eis tanq̄ a causis
naturalibus, aut sequūtur isti effectus talia mediā sicut
signa instituta, quēadmodum doctores sancti dicunt, se
qui grāciam in animā hominis, ad sacramētorū pcepti
onem, quia ita deus sacramenta sua instituit, q̄ quicūq̄
illa rite susceperit, ipse deus uelit animę suę infundere
grāciam, uel grāciam prius habitam augere. Si dicis pri
mum, q̄ scilicet hęc mediā tanq̄ causę naturales produ
cant huiusmodi effectus, Tunc sic arguo, Quęcūq̄ sunt
eiusdem speciei specialissimę, cōsimiles habent produ
cere effectus ceteris paribus, sicut si ille ignis producit
calorem, omnis ignis eiusdem speciei specialissimę est
pductiuus caloris. Si reubarbarū istud purgat coleram
omē eiusdem speciei specialissimę est purgatiuū colerę
& sic de alijs. Si ergo hęc carmīa q̄ tu p̄fers, pducūt i me
īfirmo sanitatē ergo oīa carmīa eiusdē sp̄ei specialissimę

substantialis sunt pductiua eiusdem sanitatis in me, Sūt
autem omnia carmina scripta ex eodē incausto, eiusdē
speciei specialissime substāialis, qā nihil aliud in re sunt
carmina scripta, nisi incaustum sit in chartam uarie ptra
ctum. Recte ergo sicut omēs guttulę eiusdem incausti
sūt eiusdē speciei specialissime substāialis, ita omīa car
mina de eodē incausto cōscripta sunt eiusdē speciei spe
cialissime, qua propter si tua carmina scripta de incausto
in foro uendito, sanant hanc infirmitatē naturali uirtute
& carmina mea de eodē incausto scripta sanabūt eandē
infirmitatē. Nec refert si de eodē incausto, ego alia uer
ba q̄ tu scribā, quia mea & tua de eodē incausto cōscri
pta, in se sunt incaustū ipsum, unde nō obstante quantū
cūq; uarie & diuerse a te, eius guttulas illius incausti in
chartam ptraxerim, nō incipiūt illę guttulę esse alterius
speciei specialissime a tuis eiusdē incausti guttulis, aliter
in chartam similis materię depictis. Iccirco cū tuis semp̄
habebunt eandē efficacīā naturalē. Sic omnia uerba in
uno aere prolata sunt eiusdem speciei specialissime sub
stantialis, uerba enim in se nō sunt nisi aer fractus lingua
Vnde quātumcūq; ego frangam aerem cū lingua mea
illa uerba, nō differunt specie a tuis uerbis in eodē aere
a te prolatis, quia sicut tua uerba sunt partes aeris fracti
ita mea sūt partes eiusdem aeris fracti. Recte ergo sicut
partes eiusdem aeris sunt eiusdem speciei specialissime
substantialis, ita uerba in eodē aere, plata in se sunt eius
dem speciei specialissime, qua ppter si tua uerba prola
ta, naturaliter sanant hanc infirmitatē & mea sanabunt
eandem, nō obstante q̄ in auribus audiētū aliter sonēt
uerba mea & tua. Non enim refert, q̄ tu in eodem aere
aliā fractionē q̄ ego facias & sic alia uerba a te sonent
q̄ a me, qā sicut lingua eiusdem arboris si uarie secātur,
non incipiūt ppterea esse alterius speciei specialissime
substantialis. Ita licet ego lingua mea aliter frangam aerē

rem q̄ tu, & sic aliter sonēt uerba mea q̄ tua, quia tamē
mea & tua uerba plata sunt partes aeris eiusdē sp̄ei spe
cialissimē. Non oportet q̄ mea & tua uerba in eodē aere
plata, p̄pterea cessēt eē eiusdē sp̄ei specialissimē. Sic est de
imaginibus cereis, si factę sunt ex eadē cera, oēs sūt eius
dē sp̄ei specialissimē, q̄a nihil sunt nisi p̄tes eiusdē massę ce
reę, q̄ sp̄ manēt eiusdē sp̄ei specia. Et ita siue accedat cōse
cratio ul' ne. nō imutabit actio naturalis. Sicut si ignis p̄
h̄citur in stramīa, incendunt naturaliter stramīa siue ig
nis sit cōsecratus uel ne, ita imago cerea b̄ndicta uel nō
b̄ndicta si naturaliter p̄ducit aliquē effectū, oīs alia ima
go de eadē cera, qualitercūq̄ uarie formata, siue conse
cretur siue nō, cōsimilē p̄ducet effectū, applicata ad pas
sum sicut alia. Nō aliter si stramen p̄iectū cum q̄busdam
uerbis cōtra aliquē, naturaliter facit eū infirmū, put cō
fessa fuit malefica n̄ra se fecisse tūc, quicūq̄ stramē aliud
eiusdē sp̄ei specialissimē loquens p̄ieciſſet cōtra eundē
reddidisset eum infirmū, ita si herbe uel lapides, cū cer
tis uerbis applicata, naturaliter aliquos effectus produ
cunt, a quocumq̄ loquēte huiusmodi herbe ul' lapides
applicarent, tales effectus sequerentur. Et ita de omibus
medijs ipſorū inducendū est. Constat autē hoc esse falsū
Claret ergo q̄ hęc media nō sunt causę naturales p̄redi
ctorum effectuum. Si dicis secundum q̄ isti effectus su
pradicti & cōsimiles sequantur maleficarū media tāq̄
signa ad huiusmodi effectus consequendos instituta, si
cut de effectū gracie erga sacramēta exemplificatū est.
Tunc necesse erit ut isti effectus causentur ab instituen
te hęc signa, sicut effectus sacramētorum causantur, nō
a sacramentis quę signa eorum sunt, sed a deo sacramē
ta hęc instituyente. Si ergo sic dicis de huiusmodi medijs
q̄ talia sint signa quę effectus p̄tracti sequantur, non a
causatione signorum, sed instituyente ea. Quęro, quis ta
lia media in hęc signa instituerit. Non potes dicere deū

sic instituisse eadem media, quia quero ubi & quando instituerit & unde noscas hoc. Nō quidem p scripturas neq; per reuelationes certas. Nā in scripturis suis (qbus dei uoluntas noscitur) deus hęc inhibuit sub mortis pena, Ait em̄ Exo. xxij. maleficos ne patieris uiuere, ubi secundū glo. nomine malefici, om̄es qui presagijs magicę artis diabolicisq; utuntur figmētis intelligūtur. Et leui. xix. Nō declinetis ad magos, neq; ab ariolis aliquid scissimē ut polluamini p eos. Et leui. xx. Anima q̄ declinauerit ad magos, & ariolos, & fornicata fuerit cum eis ponam faciem meam cōtra eam, & interficiā illam de medio populi. Additq; in fine eiusdē capituli, Vir siue mulier in qbus phytonicus uel diuinator fuerit spiritus morte moriant, lapidibus obruent eos, sanguis illorū sit sup illos. Ecce deus hęc maleficia & usum eorundē multipliciter inhibuit, hinc dicere nō potes, q ipse ea instituerit Nec potes dicere, q angeli boni ea media tāq; signa istorum effectū instituerint, quia angeli boni, in omnibus cōformant se uolūtati diuinę, ideoq; quę deus prohibuit ipsi abhorrent Nec ecclesia sancta ea instituit, quia huiusmōi sub grauib; penis & cēsuris interdicat, ut patet per totā causam. xxvi. in pluribus locis. Nec potes dicere q sancti homines hęc instituerint, puta Gregorius, Augustinus hieronymus &c. quia cōtra hęc cōstantissime prędicarunt. & illa omnia tāq; deliramenta deriserunt Sed nec ab imperatoribus instituta, quia imperatores similiter ea phibuerūt ut patet p. l. nullus & l. nemo. C. de maleficis Si igit sūt hęc media signa istituta adhmōi effectus consequendos, & non a deo, nec ab angelis sanctis nec ab ecclesia, nec ab hominibus sanctis, imo nec ab imperatoribus, relinquitur a sufficienti inductione, quod sint signa a diabolo instituta. Et hoc uerum est. Sicut enim diabolus post principium suę creationis statim in cōelo uoluit esse similis altissimo, ita hodie expulsus de

celo idē appetit. Hinc sicut summū deum nouit institutus
ille quēdā sacramēta, quibus cū ministri sui ea rite mini-
strant, assistit operando. In suscipiētes ip̄a digne, effectū
salutarē, ppter quē signādū instituta sūt, Ita diabolus, ut
in hoc similis fieret altissimo. hęc media tanquā sua sa-
cramenta instituit, ad cōsequendos quosdā damnabiles
effectus, quibus sacramētis assistit ad operandum tales
quantū a deo sibi potestas datur, & non aliter, pro ut in
prima ppositione supra dictum est. Et hoc expresse sen-
tit augustinus, put habet In c, admoneāt. xxvi. q. vii. Sic
enim ait. Admoneant fideles sacerdotes populos suos
ut nouerint magicas artes, incātationesq; quibuslibet
infirmatibus hominum nihil remediū posse conferre,
Non animalibus languentibus, claudicatibus uel mori-
būdis quicq; mederi, sed hęc esse laqueos & insidię antiq̄
hostis, quibus ille perfidus, genus humanū decipere ni-
titur. Hęc si qs exercuerit, si clericus est degradeť. Si lai-
cus anathematizat. Et si diceret huiusmodi media non
habēt uim ex natura sua ad huiusmodi effectus produ-
cendos, sed habent uim hęc agendi ex cōsecratione, q̄
cōsecrata sūt uel benedicta, aut submissę officio, lectiōe
euangelij, uel passionis dominicę, aut subelevatione ho-
stię consecrate, conscripta, congestaq;. Aut sub pallis al-
taris posita, & super ea tot missę celebratę, ul' hęc media
cōscripta sunt, aut cōpilata, prolata seu cōposita, &c, pre-
uijs orationibus, ieiunijs, confessione sacramentali, audis-
tiōe missę, uel sumptōe eucharistię, Hic uim sic agēdi ha-
bēt. Dico q̄ sic sentire est uanum & falsissimū, quia neq;
totum missę officium. Neq; pars eius, neq; alię quelibet
consecratiōes aut benedictiōes effectū suum habent
ex se, sed ex operatione & ordinatiōe instituentis dei, q̄
suis assistit signis efficiendo quod signāt. Sed nullibi le-
gitur q̄ dominus deus, missam uel partē eius, aut aliqd
sacramentū, uel orationem aliquā uel ieiuniū seu aliqd

bonum opus instituerit ad dādum robur & efficaciam
talibus medijs incantatorū, quę media tam uetus q̃ no
uum testamentū reprobāt. Igitur uanum & derisione di
gnum est dicere, q̃ hęc media uim agendī cōsequantur
ex officio missę uel cōsimilibus. Pręterea prout Gerson
approbat in trigilogio astrologię theologisatę, ppositi
one. xxi. Superstitio tanto peior est, quanto ei plura mi
scentur bona, quoniā unde deberet honorari deus, ho
noratur diabolus. Tanto etiam maior sacris rebus infer
tur iniuria & plus grauescit peccatum, quāto res sacre
& dei cultui ipendēde, usibus applicātur humanis & di
abolicis. Vnde res mala est si homines sacramētis ad hu
iusmodi effectus per hęc media cōsequendos utuntur
uel potius abutuntur. Si utunt̃ uenerabilī eucharistia
adhęc, iterum peius Et si cōfitentur prius, confessio hęc
est ficta, quia si habetur ppositum maleficiū exequendi
iam actu mortaliter peccatur, & ita cōfessio hęc nō mū
dat, sed potius aggrauat, siue confitens confiteatur, siue
obticeat maleficiū. Et per hęc etiam soluta est replica
maleficarū dicentium, q̃ sic uerba sacramentalia dei ma
gnam habent efficaciam. Nam uirtute illorum substantia
panis conuertitur in corpus christi, & substantia uini in
sanguinem dñi, cū sacerdos ea profert legitime, ita no
stra uerba possūt habere efficaciam agendī huiusmodi
effectus supradictos, propter eorum sanctitatē, &c. Er
rant enim nec uerum dicunt. Nam uerba cōsecrationis
non conuertunt substantiā panis in corpus christi, &c,
sed solus deus facit huiusmodi cōuersionem, hoc est so
lus deus facit q̃ substantia panis cessat ibi esse, & loco
eius incipit esse corpus eius, Sic uerba baptismatis non
infundunt gratiam baptisato, sed solus deus, cum uerba
hęc proferuntur a ministro & cetera correquisita ad ef
ficaciam baptismi assunt, & sic de alijs uerbis sacramen
torum, ita uerba maleficarum, non operantur effectus

sequentes sed diabolus sic assistens suis sacramentis Est
tamē magna differentia inter sacramēta dei & demonis
Quia sacramētis dei semper assistit deus operādo effe
ctum quē signant cū legitime cōferuntur & suscipiūtur
Diabolus autē nō potest semper suis assistere sacramen
tis, operando semper effectus suos, sed solum quādo de
us sibi dat potestātē operando, & admittit pductionem
talium effectū, unde non potuit efficere diabolus cini
fes ad incantationem magorum in egipto, licet produx
erit serpētes, quia deus noluit, ppter quod & ipsi magi
dixerunt, digitus dei est hic Exo. viij. Verum quia hęc
signa sequitur aliquādo (ex operatiōe diaboli eis tanq̃
sacramentis suis assistentis, quātum deus sibi cōcedit)
effectus uere, aliquando solum fictē, ideo de hoc notan
da est sequens propositio.

Tertia propositio seu ueritas, diabolus ad applicatio
nem mediōrum ab eo institutorū supra in propositione
secunda recitatorū, effectus quosdā ibi dictos efficit so
lum apparenter & fictē, Reliquos uero effectus, quan
doq̃ apparēter, quandoq̃ uere, deo tamē pmittente, Pa
tet quia illos effectus, qui naturaliter & peragētia natu
ralia fieri possunt, bene possunt uere operari demones
cū a deo pmittunt. Nā ut Gregorius inqt. xxxiiij. mora.
c. xij. licet diabolus fœlicitatē pdiderit, naturę tñ suę ma
gnitudinem non amisit, cuius adhuc uiribus hūana oīa
superāt. Vnde & Iob de eo ait. c. xli. Nō est potestas sup
terrā quę cōparetur ei. Primo igit̃ diabolus sua natu
rali uirtute pōt q̃dlibet corpus suis uiribus nō in ppor
tionatū, localiter mouere de loco ad locū, sicut enim de
angelis bonis dicunt Sancti, & Aristoteles. xij. metha.
asserit, q̃ per ipsos moueant̃ cœli. Et Danielis ultimo di
cit, q̃ angelus Abacuch pphetā capillo capitis sui, cū ci
bo quē messoribus coxerat ceperit, eundē de iudea in
Babylonē deduxerit statimq̃ iterū i iudeam restituerit

Ita angeli mali cum deus permittit possunt magna corpora, ut montes saxa &c, & parua mouere, & talia mira uelocitate de loco ad locū transferre, sicut aliquādo expertū est, itaq; diabolus pmissus, potest maleficos facile & cito deferre ad loca longinqua, unde cū uere mouent phytionissē ad cellaria, nō fit ex operatione unguētī q̄ li- niuerūt furcam, uel animalia quibus insident. Si em̄ cō- tractus ungenti, faceret naturali uigore huiusmodi motionē rerum tactarū, sic quā statim ponere ē idem unguētum in uasculū, uasculū ipsum cum unguento ad alium locū discederet, qd tamē cōstat esse falsum, Fit ergo hec motio localis nō uigore unguenti, sed sola demōis opatione. Sic quia lac res corporea est, ideo demō ipsum potest recipere de ubere uaccę & occulte applicare ad extrema statuę, & sic facere apparentiam, ac si per statuum uel manubrium securis mulgeretur. Non aliter sicut totum hominem potest corporaliter mouere, ita si permittitur a deo, potest ingredi corpus humanum, & omnes partes eius corporales & in eis dē facere cōmotiones humorum, unde surgit uel infirmitas uel sanitas, potest & per poros corporis inducere inperceptibiliter humorem subtiliatum postea ingrossare interius eundem, ut sic aliquādo generent in corpore crines aut spinę porcorū & sic de alijs. Sicut autē potest mouere corpora, ita potest impedire cōmotionē corporaliū rerum, unde potest detinere linguam hominis ne moueatur ad prolationē uerborum. Sicut legimus in euangelio factū potest & detinere spiritus uitales in uenis, ne pcedant ad uirilia unde sequit impotentia in uiro ad omnes mulieres uel ad unam & non ad aliam, Insuper quia nouit occultas rerum naturas & actiuitatem earum, ut placet Augustino tertio de trini. capitulo. ix. ideo quę per actionē naturalē, rerū naturaliū fieri possunt, pcurare pōt, portando & applicando tales res naturales adinuicem.

Vnde ipse nouit ex quibus humoribus generetur nix, grando, pluuia, pruina, fulmen, potest tales humores procurare & eos adinuicem cōportare, ut huiusmodi effectus sequatur. Sic potest nobilissima cibaria subito preparare & adducere, sicut paratos alibi subito potest auferre, & ad suos quos uult presentare. Et breuiter, quicquid potest naturali uia per motum seu applicationem rerum naturalium adinuicem naturaliter produci, demon ipse hoc potest procurare, mouendo localiter, seu applicando tales res naturales adinuicem, Et adde in omnibus hijs, si deus sibi permittit. Secundo demon pmissus potest assumere corpora & in eis apparere, ista tamē corpora nō uiuificat, quia nō unitur eis sicut anima corpori, sed solum assistit illis sicut motor mobili. Et ideo non facit in illis uere operationes uitales sed solum apparēter. Non enim uere comedit, quia cibus ab eo assumptus in tale corpus, non cōuertitur in substantiā illius corporis, licet dentibus masticeret & in stomachum trañciat cibum talem. Nec uere sentiunt demones, in istis corporibus, Nec uere generant, quia semen ab illo corpore diffusū, non est genitū ex digestiōe cibi facta in tali corpore, sed aliunde assumptū seu collectum a uiro uiuēte, & postea proiectum in matricē mulieris cui cōmiscetur, unde ples sequens non est demonis, sed illius a quo semen collegit. Nec uiuas uoces loquuntur per ista corpora, licet per fractionē aeris, uerba ueris similia uerbis faciant, in istis etiam corporibus aerem attrahūt, oculos & palpebras mouent, ita ut appareant hominibus uiuentes, Qui legit facile id credere habet. Si enim angelus malus prout apostolus ait. ij. ad Co. xi. transfigurare se potest in angelum lucis multo plus se potest transformare in quamlibet aliam creaturā. Et si ut Sulpitius scribit de sancto Martino, demon transfigurauit se in similitudinē christi multo fortius dimissus, pōt se transfigurare in quālibet

aliam creaturam, nunc in lupum, nunc in catulū, &c, quē
admodū Athanasius scribit demōes in uarijs figuris ali
quādo sancto apparuisse Anthonio. Et Cirillus in eplā
de obitu sancti Hieronymi recitat, demonē assumpsisse
speciem sancti episcopi Siluani & in eadem specie hone
stam matronā de incōtinētia sollicitasse, legimus quoq;
de sancto Germano episcopo Antisiodorēsi q; in domo
quadā in qua hospitabat, in quā spiritus maligni in spe
cie multarum mulierū eiusdem loci nocte cōuenerunt,
putabatur a tota familiā q; uicinę mulieres sic nocte ad
cōuiuandū accederēt, ubi hunc errorē sanctus uir intel
lexit, uigilaui donec spiritus mali ī forma prędictarum
mulierum accederent, illis autem demonibus sic cōpa
rentibus, mandauit uir sanctus quatenus ibi manerent
donec omnes uicinę mulieres in quarum formis appa
ruerant, in domibus suis inuentę fuerunt, Sic adhuc ho
die ad diffamādum hominem innocētem, potest in eius
specie assumpta apparere & ea operari ratōe cuius ma
lam famam icidat unde capiatur, torqueatur, &c, Vnde
potest apparere insidens uaccę in specie mulieris hone
stę ut eadem postea de maleficio accusetur, sicut potest
assumere corpus conforme corpori phytonissę, & in eo
dem accedere iumenta, uel pueros aliorum, eademq; tā
gere, & postea infirma facere, etiam usq; ad mortem, sic
potest pueros in cunis iacentes auferre, & se in corpore
assumpto in eorum locum reponere, & non contentari
postea in quattuor uel sex nutricibus, sicut aliquādo ac
cidit. Sic dum demon putatur adducere ad luxuriosum
mulierem amatam, ipse demon potest assumere corpus
simile corpori amatę & in tali apud amantem cōparere
eademq; pati & facere, quę mulier uera pateretur face
retq; si adesset, Sic legimus in uita sancti Ipoliti factum
cuidam bubulco monacho effecto, quem demon in spe
cie mulieris uehementer uexabat, tandē ille monachus

accepta stola sacerdotali, cinxit cum ea collum demōis
sic apparentis, aufugit demon, & cadauer foetidissimum
quod assumpserat ibi reliquit, ita hodie fieri potest ut
cum quis putat se cōdormire mulieri contra deū ama-
te, condormiat foetidissimo cadaueri atq; demoni. Quo-
modo autē demon possit exercere actum carnis uel eun-
dem pati in corpore assumpto, facile cōiici potest ex hīs
quę de generatiōe supra imēdiate dicta sunt. Sicut em̄
potest ab alio uiro colligere semen & cōseruare, quantū
deus permittit in sua naturali dispositiōe, & postea uasi
mulieris infundere, unde sequi potest generatio prolis,
ita apparēdo in corpore muliebri, potest formare uascu-
lum sexui fœmineo debitum, ac calefacere ipsum, & c. p
ut sibi a deo permittitur, in ipsum quoq; recipere semē
decisum a uiro, quāuis in tali corpore demonis, non fiat
generatio prolis ex semine in ipsum assumpto ex causa
dicta, quia tale corpus nō est uiuum, Sic quoq; est de so-
cīs Diomedis prout placet Augustino. xviij. de ci. de. c.
xviij. Nam ipsi uere submersi fuerunt in aquis & sic uerē
mortui, sed diabolus aliunde adduxit uolucres, uel
forte ipse species illarū assumpsit & statim illis submersis,
in specie harum auium uolauit de flumine, unde cre-
derent uidentes, submersos fuisse in aues cōuersos, plu-
ra possent hic cōsimilia recitari, sed hec sufficiant p̄ pri-
ma parte propositionis nostrę, quomodo scilicet dia-
bolus aliquando uere faciat illos effectus supra recita-
tos ad media a suis ministris applicata. Dicitur autem se-
cundo in p̄positione, qđ quosdam effectus faciat aliquā-
do diabolus apparenter, aliquādo uere quosdam uero
solum apparenter, licet enim posset demon, dū permit-
teretur assumere speciem multorum equitum, & in spe-
cie talium in campo cōparere, & posset ipse portare tra-
bem gallo impositam, sēpius tamen hoc fit solum decep-
torie & apparenter, gallus enim qui iudicatur deferre

trabem defert exilem calamum, & ubi putatur esse magnus exercitus ibi uix est homo unus, imo nullus nisi incantator & uidentes maleficium huiusmodi, Illos autē effectus solum apparenter facit demon, & nunquā uere quod naturę facultatem excedunt, quemadmodū est resuscitare uere mortuum, a natiuitate cecum subito illuminare, aut unam creaturā totam, in aliam transmutare, penetratōes dimensionū facere, & corpus humanū per aliud corpus, puta ianuam, ualuā, uel alia, illesū deducere, hec enim soli deo propter infinitā suam potentiam conueniunt, unde si apparet quod tales effectus faciat, non facit eos uere, sed solum apparenter; Sic dici potest probabilius ut uidetur ad id quod legitur. i. Regum. xxviij. de samuele, quomodo scilicet fuerit resuscitatus per phytonissā & responsa ueritatis dederit Sauli, uentura quoque denūciauerit, quod non fuerit uera suscitatio Samuelis, sed maligni spiritus apparuerit in eius effigie, Si enim diabolus potest se trāssfigurare in angelū lucis, multo magis deo permittente, potuit se transformare in similitudinē Samuelis. Et adhuc uidetur declinare Augustinus in. c. nec mirum, xxvi. q. v. Quamuis alij sint modi dicendi, prout pulchre recitat Nicolaus de lyra primo Regum. xviij. Sic potest dici quod diabolus ad incantationem magorum, nō cōuerterit uere uirgas eorum in ueros serpentes, sed fuerit solum apparens fantasia, propter motionem fantasmatū in fantasia Pharaonis & circumstantiū famulorum, uel potuit fieri ut proiectis uirgis magorum, diabolus eas inperceptibiliter abstulerit, & serpentes inperceptibiliter aliunde apportatos in locum uirgarum supposuerit, mira sua celeritate, Sic solum apparenter & non uere, sicut Vlixis fuerunt mutati in porcos, Et arcades in lupos, Et uirgo in equam, &c, Et cibi in colonia sororibus penitentibus appositī, cōuersi in ranas, araneas &c, Sic cum phytonissę dicunt, se deductas

per ianuas clausas ad cellaria, nō est ueritas, sed sola ap-
pentia, Quomodo autē diabolus faciat huiusmōi appa-
rentias & illusiones pulchre declarat eximius magister
& p̄ceptor meus Gabriel in suo secundo. di. viij. q. ij. re-
ducens huiusmodi illusiōes ad tres modos. Primo em̄
facere potest tales apparētias, per mutationē aliquam
in obiecto ostendendo uel occultando ppter quod illu-
sus iudicando errat. Primo modo fit illud ut tactum est
ostendendo, potest em̄ diabolus formare formas sicut
potest diuersarū formarū corpora quasi subito formare
& assumere ut dictū est, formas igitur diuersas a se for-
matas potest uisui obijcere seu alteri sensui offerre, & il-
las frequenter mutare, illas autem formas sensus uolēs
nolensq; apprehēdit, unde siue uelim siue nolim, uideo
album debito mō sanis oculis & dispositis obiectū. Ob-
latum ergo sensui natura apprehendit, nec diabolus il-
lam uisionem causat in oculo, sed potentia cum obiecto
per diabolum oblato, nihil enim refert ad ueram & na-
turalem uisionem causandam a quo obiectum oculis af-
feratur, nec sic uidendo uisus decipitur circa obiectum
propriū, quia taliter est obiectum coloratū album uel
nigrum &c, qualiter iudicat, sed decipitur circa obiectū
per accidens, cum ppter formam talem qualem in re ali-
qua uel persona esse cognouit, rem aliquam uel perso-
nam quę ibi non est, ibi enim iudicat per fantasiam uel
magis per intellectum, ut si formā petro similem obijcit
iudico me uidere petrum, & secundum diuersas forma-
rum oblatiōs & mutationes subitas oblate forme, iudic-
cat semper alia & alia & sic deluditur. Sic legitur in bea-
ti Hiero. epistolari de sancto Hilarione diabolum se trās-
figurasse in personas mulierum nudarum &c. Et in mi-
raculis beati Hieronymi, diabolum se transfigurasse in
personam Siluani Et nicetam i personam Simonis magi
ut dicitur in itinerario clementis, Sic etiam potest occul-

tare rem obiectam, ut non iudicetur esse presens, uel iudicetur alia, aliquid inter obiectum huiusmodi & organum interponendo, quo totum non uideatur uel inter partem eius magnam uel paruam ut aliqua pars occultetur loco cuius aliquid aliud uideatur quod tamē pars obiecti iudicetur & ita res alia iudicetur, Posset etiam propter uariationem quā causaret in medio uel lumine multipliciter sensum illudere ut aliud iudicaret quā esset in re, Sicut & nunc sensus propter huiusmodi uariationes frequenter decipitur, & si ponerentur species ab obiecto multiplicatae per medium ad organum, Posset iterum multipliciter illudere prohibendo specierū multiplicationē, & sic impediret uisionē, aut species ab alijs obiectis multiplicatas medio ingerendo, si tamē posset conseruari in medio sine obiecto, quod non creditur, alias multipliciter potest species impedire, aut transmutare localiter potest, quod eiusdē rei non uariatē causaret alia & alia uisio, Omnia enim illa per solum motum localem rerum aut specierum efficere posset, & horū modorum aliquo posset reddere hominem inuisibilē licet oculis & prospectui presentem, uide ad hoc Augustinū xviij. de ciui. dei, capitulo. xviij. Secundo modo fieri potest per aliquā mutationem factam circa organum sensus. Nam & humor sanguineus uel uapor igneus descendens ad oculos, facit res uisas apparere rubeas, & mutatio situs organi, facit rem alibi apparere quā sit, Quādoq; unam rem apparere duas, & ita de alijs, has organi indispositiones potest demon in organo causare per motum localem humorum uaporis uel situs, Et per modicam huiusmodi uariationē circa organum obiectum uel medium uariatur iudiciū, & apparet res aliter quā est. Tertio modo potest fieri illusio per mutationem aliquam factam in specie uel habitu in ipsa potētia aut memoria reseruata uel reseruato, Intelligo autem phabitu

& speciem derelictum aliquod in potentia cognitiua uel
reseruatua a cognitione habita ad similem cognitionem
motiuam, illudit hoc modo diabolus non imittendo no
uas species, uel fantasmata in potentiam, nisi median
te obiecto de nouo oblato, sed mouendo species iam ha
bitas. Nam cum fantasmata in existentia offeruntur for
ti oblatione uirtuti interiori & cum uirtus interior forti
ter illis intedit similitudo rei uidetur esse ueritas, Quod
manifestum est in frenetico propter ascensum fumosita
tum ad cerebrum ex modica occasione exteriori, uidetur
ei quod uideat uel audiat multa, que non sunt presentia
Sic per fortem conuersionem intentionis fantasma ui
detur ueritas, etiam in uigilia, Sic beatus Augustinus ex
emplificat ut recitat sanctus Bonauentura quod quidam
tanta conuersione cogitabat cuiusdam mulieris imagi
nem quod ei carnaliter commisceri uidebatur etiam uigilan
do, & sicut in somnio uidetur dormienti, quod uideat audiat
& sentiat multa in ueritate, cum species seu fantasmata
mota ueniunt ad organa sensuum, sic demon in uigilante
potest fantasmata & species seu habitus mouere. ipsi quoque
presentare potentię cognitiue, & per hoc imaginationem ad
eas conuertere & per imissionem fumorum spiritus ani
males imutare, & fantasmata diuersimode uariare ac in
tentioni offerre & facere diuersa homini apparere, unde
in uigilante potest species asini in memoria continetur, ita for
titer commouere & easdem presentare potentię cognitiue quod ni
hil iudicat se cognoscere nisi asinos, sic potest species uiri
prius uisi, aut mulieris, ita uehementer presentare uirtuti in
teriori quod nihil aliud potest cogitare, nisi de tali uiro aut mu
liere. Declaratis autem utcumque modis & effectibus, in quibus
diabolus suis assistit sacramentis quantum a deo permittitur,
uidendum est, cur deus diabolo tantam potestatem ad tan
tos effectus producidos, tribuat, cur ad istos faciendos
sibi consentiat, & coopetur, Et in primis dico, quod omnipotens

deus iuste hæc permittat, licet homo mortalís distincte
& particulariter de singulis rationem assignare nō pos-
sit, Vñ dico in primis cū Augustino. iij. de trini. c. x. quæ
admodū hæc faciant angelí uel potius deus & quātum
fieri uelit p angelos suos, & quantū fieri uelit etiam per
angelos malos siue sinendo siue iubendo siue cogendo
ex occulta sede altissimi imperij sui, nec oculorum acie
penetrare, nec fiducia rationis enucleare, nec prouectu
mentis cōprehendere ualeo, ut tam certus hinc loquar
ad omnia quæ de his rebus inquiri possunt quā si essem
angelus aut ppheta aut apostolus, Cogitatiōes em mor-
talium timide & incerte prouidentie nostre sunt ait scri-
ptura Sapiētie. ix. Preterea si difficile estimamus quæ in
terra sunt ut dicitur ibidem & quæ in prospectu sunt in-
uenimus cū labore, q̄ in cœlis sunt qs inuestigabit. Et si
apostolus Paulus raptus in tertiū cœlū noluit se itromit-
tere de assignatiōe rationis in multis effectibus, q̄ in hīs
fiunt inferioribus, sed cū admiratione exclamauit dī. O
altitudo diuitiarū sapientie aut scientie dei, quā incōpre-
hensibilia sunt iudicia eius & inuestigabiles uie eius, q̄
em cognouit sensum domini, aut quis consiliarius eius
fuit : ad ro. Quis tātū sibi cōfidet, q̄ uelit certam assigna-
re causam, cur deus nūc hoc nunc illud diabolo aut alte-
ri creature operari cōcedat, Dico secundo, q̄ homo mi-
rari nō debet, si domūs deus diabolo aut malo homi po-
testatē det ut ledat hoīes innocētes ī corpore seu rebus
cum malefici suis utuntur incantatiōibus, Nā ex euidēte
habemus scripture testīmonio, diabolum per se hoc est
sine medio maleficorum uexasse & lesisse, imo aliquan-
do occidisse homines deo tamen pmittente, Lege euan-
gelii & uidebis hoīes a dēmonibus obsessos & male ab
eisdē uexatos fuisse & inde in ignē & aquā tales cecidif-
se, sed a dño liberatos fuisse Matthei. xviij. de q̄rū tñ pctis
q̄bus hæc demeruerint non legius, sic fert sanctū Anto.

a demonibus fuisse grauiter uulneratum, Et Iob constat a demone pessimo uulnere fuisse percussum, Vnde sicut sanctissimū Ioannem baptistam ad petitionē incestuose meretricis permisit decollari ab Herode, non ab re est etiam iustū hominē si ad practicā maleficorū cōcedat ledi in corpore seu rebus a demonibus, Vtrū autem diabolo nō ledente homines, ad incantationes maleficarū nihilominus sequeretur lesio illa, a deo solo uel alia creatura, respondeat qui cōsiliarius dei sit, hoc dico si nullus maleficus esset in terra, diabolus uoluntatem perdendi omnes hoīes fideles nihilominus haberet & si sibi dare executionē a deo illius male uoluntatis, nullus fidelium per diem uiueret, sed siue deus det sibi facultatē exequendi malam suā uolūtatem, cum incantatores suā exercēt maleficia, & utrum non daret diabolo facultatem ledendi homines, si malefici suā maleficia omitterēt, nemo nisi ex speciali reuelatione dicere potest. Verum licet distincte cuiuslibet effectus a demōe uel alia creatura operati, causa diuine permissionis assignari non possit, doctores tamen sancti, precipue Augustinus. vii. capitulo xxxv. de trini. Et Gregorius in prefatione in expositionem super Iob capitulo nono. Et Chrysostomus in omelia prima facta in anthiochia priusq; presbiter esset cōstantinopolitanus, generales diuine permissionis causas assignant multas quas hic etiam placet recitare; Harū autem prima, cur scilicet deus diabolo consentiat ut ad maleficia incantatorum huiusmodi effectus operetur. hæc est, ut scilicet fallentur, decipianturq; fallaces & decipi uolentes. Dignum quidem est atq; iustum, ut qui diuinā uolūtatem (quam deus in scripturis, salutaribus præceptis, monitis & consilijs nobis ad nostrā salutē manifestauit) a peritis & legē domi intelligētibus audire, atq; addiscere possēt, sed eandē inuestigare dissimulat eorū informationē audire cōtēnunt, plus istis uanitatibus maleficorū

quam sacris eruditionibus ecclesie & doctorum eiusdē credunt, firmitusq; stultitijs uetularū, quā uerbis sanctarum scripturarū adherent. cum tota auaritia uanis curiositatibus intendūt, sicq; se sponte uilissimis spiritibus captiuos offerunt, dominū cui per suorum mandatorū obseruatiā subditi esse deberent, relinquētes. A diabolo quoq; totius humani generis hoste auxilia querunt, omniū saluatore dimisso, dignum inq; & iustum est ut pmissu dei in manibus diaboli eiusq; erroribus ac seductionibus relinquant, tantoq; firmitus sibi adhereant ad damnatiōis sue cumulū, tanto deniq; in erroribus quos sponte eligunt, amplius cōfirmentur, quāto ea quę per huiusmodi maleficia nequiter assequi desiderant, adipiscuntur, denturq; in reprobū sensum, & cū deum quē p fidem cognouerūt, non glorificarūt, sed euanuerunt in cogitatiōibus suis, insipiens fiat cor eorum. Quid enim iustius quā ut is qui sponte deserit ueritatē. eligat autē falsitatē & mendaciū, a mendatio fallatur, & in falsitate pereat. Exemplo regis Ochozē qui cōtemptis pphetis domini, auxiliū & cōsiliū quēsiuit in sua infirmitate ab Idolis, unde dominus dixit sibi per Heliā, Nunquid non est deus in Israel ut eatis ad cōsulendum Beelzebub in accaron, quamobrem hęc dicit domīus De lectulo super quē ascendisti nō descendes, sed morte morieris. iij. Regum. i. Simile recitat cancellarius parisiēsis Ioannes de Gersona in tractatu contra supsticiosam obseruationē dierū in fine, de quodā principe qui tempore huiusmōi maleficijs utebatur, & dum sibi psuaderetur ut a sapientibus quēreret cōsiliū, utrum licite essent supstitiōes istę quas exercebat, & quibus fidē dedit respōdisse fertur. Cur inquirerē a talibus, scio enim q; disconsulerent mihi, ego tamē sic agere & sic credere penitus disposui nec omittam. Sed quid iusto dei iuditio actum sit, attēdite, in hoc errore positus, repētina morte periit, sicq; in

uanitate quā elegit in sui damnationē hinc discessit, unde uniuersi agnoscere potuerunt, quē uere ppheta diceret, Odisti obseruantes uanitates superuacue, Et per hoc habetur responsio danda simplicibus, cum sic argumentant. Ecce dolui dentes, oculos, furto perdidici pecuniam meam accessi maleficū, ptulit quēdā carmiua sup dētes, oculos. appendit cedulam ad collū meum, ostendit mihi pecuniā &c. cur non credam sibi, cur non utar auxilio suo, si deo tantum displiceret nō sineret effectus istos sequi ad media incantatorum &c, Dico quod dñs deus propter tuum demeritum admittit diabolo huiusmodi effectuum operationem, ut quia contra dei preceptum queris sanitatē a diabolo, & scire ea tali uia q̄ non competit scire a diabolo sanitatē, & petita ad uota cōsequaris, ut sic fortius laqueis diaboli astringaris, & dum a diabolo sanitatē contra deū queris, in egritudinē atq; mortem eternā ducaris, prout ait Augustinus in. c. Qui sine saluatore xxvi. q. ij. Dum quoq; pecuniam tuam ab incantatore recipis, animā & corpus in eternum perdas fiatq; & tibi sicut egíptiis, q̄ plus crediderunt magis suis quā seruis domini Moyse & Aaron, hinc deus diabolo cōcessit ut oīa (minimo dempto) faceret ad incantationē magorū quē fecerūt signa Moyses & Aaron, hinc factū est, ut in errore quē ipsi elegerūt amplius cōfirmarētur Hanc rationē pulchre tangit Augustinus, & habet in. c. nec mirū. xxvi. q. v. ubi ita dicit, hec potestas ideo datur demōibus, ut puerfos hoīes sibi aptent, hoc est prauos hoīes seducāt, illos scilicet q̄ spernūt ueritatē & credunt mēdatio, Et iuxta Pauli sententiā. C. i. ad Thimo. iij. & iij capitulis. Sanam doctrinā non ferunt, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi mgros pruriētes auribus & a ueritate quidē auditū auertūt ad fabulas aut cōuertunt onerati pētis, ducent uarijs desiderijs semp distātes & nūq; ad sciētiā ueritatis pmanētes, quēadmodū aut iam bres & mābres restiterūt Moyse, ita & isti resistunt uerit

tati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem, sed ultra non proficiunt, insipientia eorum manifesta erit omnibus, sicut & illorum fuit, hec ille. Eandem autem Augustini mentem tenuit Cancellarius parisiensis in tractatu, contra superstitionem cuiusdam medici conclusionem. vi. ita dicit. Sicut uera & christiana fides, mirabilia operatur in bene credentibus, sic & falsa & mala credulitas deo permittente euentus malos interdum operatur, uel potius demeret, quod experimur quotidie in male credulis, quos ita deus punit propter malam fidem, imo dum cognoscit eos adherere uanis obseruantibus, permittit aliquos euentus contingere, et ita eos plus consequenter firmari in tali opinione ut maior fiat cecitas eorum, & in laqueum cadant quem sibi fecerunt, hec causa prima respicit incantatores & querentes eorum auxilia seu consilia. Secunda causa propter quam deus concedit diabolo potestatem assistendi suis medicis a maleficis exhibitis & operandi effectum ab eisdem maleficis operatum, est probatio fidelium, qualem fidem atque dilectionem habeant ad deum, & eius precepta, Teste enim Christo. i. ome. i. ubi supra, Amantis est nunquam ab his quae amato complacent abstinere, mollis & ignauus statim ex primo impetu concidet, uehementes autem si millies interpellat, tanto magis instabit, quanto magis repellitur, Sic quod magne & fortis fidei ad deum est, fidem non relinquit quantumcumque grauiter stimulet. Cum igitur lesionem passus es, in corpe uel rebus, sit a diabolo uel homine malo uidesque quomodo alij consilio lesi, liberationem consecuti sunt per maleficia incantatorum Exempli gratia, infirmus es, claudus factus es, perdidisti nummos, &c, egrotare incipiunt pecora tua &c. Vis des ex aduerso, quod alij consilio infirmi, claudi &c, maleficos accesserunt, eorum consilia & media assumpserunt inde sanati sunt, nummos receperunt &c, si propterea & tu eosdem accedis maleficos, scilicet in eorum consilia dantata agis, iam constat quod fidem contra dei & ecclesie sue precepta ad deum non habes neque dilectionem imo sanctitatem pecuniam, quam per maleficos consequi laboras plus deo

diligis, & cū propter illa cōsequenda a deo recedis plus
quoq; a diabolo & eius ministro quā a deo solationem
queris, ad deum fidem nō habes, quia credere debes, ip
sum solum esse uerum salutis dominū. Si uero non ob
stante, q; ceteri simili defectu tecum laborantes a malefi
cis curati sint. tu maleficos non accedis, eorum consilia
non queris, eorum media ideo abhorres, quia deus tibi
hec inhibuit, & potius eligis uiuere cum obseruatiā mā
datorum dei in egestate & egritudine, quā cōtra deum
in diuitijs & sanitatis uoluptate, iam cōstat, iam ad lucē
deductum est, iam probatus es, & in p̄batione inuentus
q; ueram in deū fidem atq; dilectionē habeas, unde eter
na uita dignus sis, hanc causam diuine promissionis assi
gnat scriptura sacra Deu. xiiij. ita di. Si surrexerit in me
dio tui p̄phetes, aut qui somniū se uidisse dicat & p̄dixe
rit signum atq; portētū, & euenerit quod locutus est. et
dixerit eamus & sequamur deos alienos, nō audies uer
ba prophetę huius aut somiatoris, Cur? quia tentat uos
dominus deus ut palam fuit an diligatis eum an non in
toto corde uestro, & in tota anima uestra, dominū deum
sequimini & ipsum timete, mandata illius custodite, &
audite uocē eius, ipsi seruietis, ipsi adherēbitis, Prophe
ta autem ille aut fictor somniorū interficietur, quia locu
tus est ut auerteret uos a domino deo uō. Ecce expres
se interdicat dominus audire doctrinam falsorū prophe
tarum (cuiusmodi sunt malefici) Nec imitanda est eorū
informatio ut contra deum agatur, etiam si euenerit qd
ipsi futurum dixerint, quia hoc admittit dominus deus
ut palam fiat si diligatur ipse, an ne, Et per hoc patet pri
mo ius ciuile, in l. eorum. C. de male. & principes secula
res errare, cum p̄mittunt & non prohibent illos malefi
cos, qui non nocent sed suis maleficijs (ut dicunt) curant
homines seu pecora, quia hec curatio corporum, induc
cit perpetuā mortē animarū, auertitq; fideles a deo suo,

Patet secūdo quā uerū sit illud dñi dictū Matthei. xliij
abundabit iniquitas, refrigescet multorum charitas, in
principio namq; nascentis ecclie, puellule tenerę adole
lescentes innocentes, utriusq; deniq; copia sexus, tanta
fide, tātaq; dilectiōe deo adheferūt, q; potius oīa tormē
ta pati elegerūt in corpibus suis, quā a deo recedere, &
contra eius pręcepta, demoniorū in Idolis auxilia pete
re, Nūc uero quid agatur quotidie heu cernimus Cum
modica perditur pecunia, cum dolemus oculos, cū clau
di efficimur, cum pecora nostra egrotāt, &c, ut pecunia
recuperetur ut dolor fugetur, ut sanitas sequatur, deus
turmatim relinquitur & diaboli ministri pro releuatōe
diligētissime cū muneribus & oblationibus querūtur,
Vnde certissimū habemus iudiciū, q; in talibus nec dei
fides est, nec ad eum dilectio. Ideoq; non ad cōelum, sed
ad inferni principē a quo salutem hīc querunt, sese per
tinere certissimo pandunt signo. Tertiō datur potestas
hec demonibus & membris eius, ad probandam mani
festandamq; bonorum hominū paciētiam, & coronam
eorum in cōelo agendam. Omnis enim tentatio undecū
q; accedat probatio est, & habet fructum suum, homo
quippe ut Augustinus ait, in expositiōe tituli ps. lv. sibi
ignotus est, quid ferre possit, quid non, aliquando de se
presumit, q; possit ferre quod nō potest, aliquādo se pos
se, quod tamen potest, cum accedit tentatio quasi inter
rogatio, homo inuenitur a se ipso, qui latebat se ipsum.
Exemplum est in Petro, nec ipse nec aliī sciebant infirmi
tatem suam, accessit tentatio & apparuit infirmitas. Sic
ante tentationem erat occulta obedientia Abrahę, nec ip
se de se, nec aliī de eo illam cognouere, cum uero deus
sibi dixit tolle unigenitū tuum quē diligis Isaac, & imo
la ipsum super uno montium quē dixero tibi, iam appa
ruit eius obedientia, cū statim ad pręceptū domini exiēs
& filiū secum recipiens cum lignis sibi impositis, ascē
d

dit in montem, filium illic statuit, gladium exemit, & filium iugulare uoluit postea igne cōburendū. Nō aliter in pposito est, cum homo sanus est corpore, sufficientiā habet temporalium, pulchra delectatur habitatiōe, honesta fruitur uxore, filiis &c, cum ubiq; arridet p̄sp̄ritas. quis de eius paciētia reponere potest? puerbiū quippe est, facile paciētia habet, quē nemo lēdit, cum uero accedit infirmitas post sanitatē, paupertas atq; egestas post abundantia, contemptus post honorem, fraus & infidelitas uxoris proliumq; post amoris argumēta. Si p̄pterea nō blasphematur deum aut sanctos, sed sibi gratias agit in oībus, si nō uindicat se p̄pria autoritate, si ut hec aduersa euadat nō cōsulit maleficos, nulla admittit carmina, nihilq; aliud iniuste agit, nihil ob id boni ad qd tenetur obmittit, iam cōstat, iam claret, qd paciens est. Exēplum huius apertū est in sancto Iob, qn̄ diues erat, quando magnā possessionē habebat, qn̄ aperuit domū suam paupibus & largiter dabat eisq; eisdē, quando multas habebat oues & ex earum tonsura nudos uestiebat, quando multa habebat armēta, quibus esuriētes alebat, quādo sanus erat corpore, quādo uxorem habebat castā, cum decem liberis, quādo inq; undiq; afflabat p̄sp̄ritatis uētus, nō cōstabat ceteris de eius paciētia, cum uero deo p̄mittente, diabolo agente, homines peruersi, malo ducti sp̄ritu rapuerūt eius armenta, quādo diabolo p̄curante ignis de cōelo descendit, cunctasq; eius oues cōsumpsit, qn̄ eiusdē demonis opa, uentus uehemēs oriebat, & excussis q̄ttuor domi colūnis, domus ipsa corruit & decē liberos oppressit, qn̄ ipse a demone p̄cutiebat tanta corporis egritudine, qd non erat a planta pedis usq; ad uerticē sanitas in eo, quando inq; in hīs oībus deum adorauit, deum laudauit, deo gratias egit dī, dñs dedit &c, qn̄ se nō uindicauit iniuste, qn̄ maleficos ut sibi cōsulerēt ad se nō uocauit, & breuiter nihil iniuste contra dei p̄cepta

egit. Tunc demum clauit eius patientia, tunc illustris fa-
ctus est & per totum orbem eius patientia predicata, quod
solum in arabia iustus notus erat, quando nihil iniqui con-
tra deum dixit, licet spoliatus bonis omnibus, licet ulcere
pessimo percussus, potuisset quidem dixisse, cur arma qui-
bus pauperes cibam, diaboli membra mihi abstulerunt?
cur oves quarum lana nudos operui, igne consumpta sunt?
Si ego indignus fuisset his rebus, propter pauperes tamen
debuissent a deo preseruari, nihil horum dixit, quia nouit
deum omnia recte iuste & utiliter disponere, ideo non mur-
murauit sed cum patientia gratias egit. Sicut ergo deus con-
cessit diabolo potestatem ledendi iustum Iob, in rebus cor-
pore & pluribus, ad probandam eius patientiam & eandem pro
toto orbe diuulgandam, ita hodie concedit demoni faculta-
tem ut ad maleficia incantatorum, etiam iustos ledat in corpore
& rebus, ut ex ipsa lesione probentur, si patientiam ueram habe-
ant, an ne, sed nec solum homo illustris fit & inter iustos no-
minatus, cum in aduersis undecumque ueniant, deo gratias
agit, & nihil illiciti propterea committit, sed ex huiusmodi pa-
cienti malorum sufferentia, magnam sibi meretur coronam
in caelo, quantum enim, ut Chrysostomus ait ubi supra, tribulationes in-
tenduntur tantum & retributiones augentur (& hoc si pacien-
ter feruntur) imo uero plus. quia non sunt condigne passio-
nes huius temporis ad futuram gloriam quae reuelabitur in nos-
tris. Unde si de copia rerum in penuriam cadis deo promitten-
te, si ignis ingruens tuam substantiam absumpsit, & totam
domum tuam populatus est, & agis gratias deo qui prohibe-
re potuit & non prohibuit, tantam (Chrysostomus teste) accipies
mercedem quantam si omnia illa in pauperum manus re-
posuisses. Cum res ita se habet dilectissimi fratres, si con-
sentiente deo diabolus, homo malus uel creatura ulla, da-
na inferunt quaecumque sint. non dicatis pati nolo, uindi-
care me uolo, malefici consilium queram, a blasphemia
me continere nequeo, sed potius gratias deo agite & hoc

facientes non solum nomē habebitis bonū apud deum
& homīes, sed & eternam coronam in cōlo, in decuplo
meliozem bonis temporalibus amissis, & in hoc habetis
quid respondendū sit illis qui dei opera reprobant quo
tidie dicendo, Cur tali homini iusto & bene in omnibus
operanti, tot aduersa accidunt? deficit in cibo potuq; ho
nestus est & patitur defectum, alij nihil boni faciūt & ab
bundāt, iste bona agere uoluit, elemosinas instituere ec
clesias fabricare, stipendia p pauperibus clericis erige
re, uenit ignis & totum cōsumpsit, ille bona intentōe du
ctus pegrinatum iuit, latrociniū passus est uel naufragi
um, iste bonus & iustus eccliam intrare uoluit ut deum
coleret, uerbaq; eius attēte audire, in uia cecidit tibiam
fregit &c. Dicendum q in hac deus consensit & faciēdi
potestatem dedit ex maximo ad illos sic lesos amor e, p
hec em cum ipsi sic tentati in singulis gratias deo agūt,
& bene se habent, sibi magnas coronas fabricāt in cōlo
& tanto maiores, quāto maiora pacienter ferunt aduer
sa, & deo gratias dicunt, unde cum leticia canere habēt
cum propheta, supra dorsum meum fabricauerunt, scili
cet coronam mihi peccatores.

Quarto admittit diabolo altissimus ut ledat etiam iu
stos homines quatenus per hoc cognoscatur, q ipsi co
lant deum, abstineant a malis faciantq; bona, non princi
paliter ppter bona pntis tēporis. Duo quippe sunt ho
minum genera in hoc mundo deum colentiū. Primi sūt
qui deum colunt, uenerantur & adorant propter tēpo
ralia tantum, uel a deo cōsequenda uel conseruanda, de
quibus propheta ait: Confitebitur tibi cum benefeceris
ei, introibit in progenies patrum suorum, usq; in eternū
non uidebit lumen, & iterum, deum non inuocauerunt
idest intus uocauerūt secundū Augustinū sed tempora
lia. Trepidauerūt timore ubi non erat timor, quia timu
erunt p dicionem terrenorū, non cōlestium. Alij uero.

diligūt deū ppter se, quia scilicet bonus in se sicut casta
uxor uirū suū in regione longinqua existentē, diligit p-
pter se, qā si nihil boni eius speraret & sequi ab eo, adhuc
uellet q̄ bene uiueret, q̄ sanus esset & pmaneret & sibi
ad uota cuncta prospere succederent, ante lesionem in
corpore uel rebus nescitur de homīe, an sit de secta pri-
morum uel secundorū deum colentiū, Prius em̄ quam
accedit tentatio, nescitur ex qua causa homo colat deū,
an propter se, an propter temporalia, unde satan de lob
cum tempore prosperitatis sue fideliter deo seruiuit, su-
spicatus fuit, q̄ solum hanc seruitutē deo propter tēpo-
ralia exhiberet, ait em̄ dño, Nūqd lob gratis colit te, cir-
cumuallasti omnia interiora & exteriora eius. q. d. pro-
pter tpalia seruiit tibi, sed extēde paululū manum tuam
& tange cūcta quę possidet nisi in faciē benedixerit tibi
q. d. da potestātē inuadendī eius tpalia & uidebis q̄ blas-
phemādo a te recedet, Quid factū est? deus admisit, tri-
bulatio accessit, diabolus temporalia sibi abstulit, carnē
lob infirmitate grauissima pcussit, quid fecit lob? in omī
tentatione illa, deo gratias egit, deum laudauit, & sic dia-
bolo os obstructū est cunctis q̄ hominibus demōstratū,
q̄ lob deū coluit, nō propter tpalia, Nam eis ablatīs, ni-
hilominus in dei cultu permansit, ita hodie si sanus es, si
cuncta tibi pspere succedant, nescitur, cur deo seruias,
accedat tribulatio, accedat infirmitas sanitatē tollens, ap-
propriet aduersitas q̄ temporalia subtrahat, tūc cur deo
seruias in lucem deducitur, Si em̄ in aduersis his consti-
tutus, deū & sanctos eius blasphemās, si pro liberatione
ad maleficos festinas aut alia contra deum iniqua agis,
cōstat q̄ deum solum propter temporalia colis, Si uero
nihilominus temporalibus ablatīs in dei seruitute persi-
stis, deo gratias agis, incantatores nō uocas, & cetera in-
iqua pro tui liberatione nō agis, constat q̄ deum ppter
se & nō propter temporalia ueneraris, Cognoscite hoc
d iij

a simili. Si quis tibi seruit dumtaxat propter mercedem
temporalē, quid fit? Nonne quod diu largiris mercedē, ser-
uit tibi? si manū etrahis, premium negas, relinquit te &
aliū querit dominū, sic faciunt multi, dū deus aufert
temporalia, eum relinquit, maleficos querūt, unde euī-
denter cōstat, quod deum propter sola temporalia colūt, nō
sic fecerunt sancti martyres, ceterique iusti dei famuli. Nā
ablatīs temporalibus, cruciatique in corpore, potius uitā
& res quā deum relinquere uoluerunt, Vnde euīdēter
constabat, quod deum nō coluerūt propter uitam tēpale aut
transitoria bona, sed ex amore filiali, ut tandē sicut fide-
les filij puenirēt ad uidendā faciem patris in cōelo, eūque
laudandum in sēculū sēculi, Hanc causam tangit Augu-
stinus psalmo. xliij. circa mediū. Quinto datur a domi-
no deo potestas demonibus, ut ledant homines in corpo-
re & rebus, ad custodiā humilitatis, timoris & inuocati-
onis, ptectionis dei, quanta namque peccata & damna se-
quantur eos, quos deus hic nō flagellat, Regius pphē-
ta ostendit, ps, lxxij. de eis ita loquens, Nō est respectus
morti eorū & firmamentū in plaga eorum, in labore ho-
minū non sunt, & cū hominibus nō flagellabuntur, sed
quo damno? Ideo tenuit eos superbia eorū, operti sunt
iniquitate & impietate sua, prodijit quasi ex adipe iniqui-
tas eorū, & cetera quę sequuntur, Vnde ex mera misericor-
dia, sicut habens amatū equum utitur freno quo ipsum
equū teneat ne cadat, ita deus utitur tentatiōibus quibus su-
os tenet famulos, ne cadant in supbiā, putētque se hic esse
securos, & ideo ab inuocatione diuini auxili abstinēant,
Quis em̄ supbiēdo de suis uiribus psumet, & se hic secur-
rum esse existimabit, aut quotidie ab inuocatiōe ptecti-
onis quiescet, qui scit, certū habet, & omī die experitur,
quod deo permittente diabolus, homoque maleficus ipsum
supprimere & in uno die cum lob totam suam substantiā
perdere potest, unde sicut quāsemel corporaliū fuit a de-

mone possessus & dei gratia liberatus, semper est in humilitate & timore, & inuocatione defensionis erga dominum deum, propter quod quidam heremita uir mirę sanctitatis & abstinentię, qui & tantam gratiā habuit ad demones expellēdos, quę episcopi, comites & potestates eum pro benedictione consequēda accesserunt, cum ex hoc bonus uir in se sentiret oriri quandā mentis elationem, orauit dominum ut per quinque menses sineret eum uexari a diabolo, sicque similis fieret illis quos curauerat, factum est ut petijt possessus a demone uinculatus, & mense quito liberatus fuit, non solum a demone, sed & a mentis elatione, prout refert postumianus sancti Martini discipulus, & allegat Seuerus libro primo dialogorum capitulo. xiiij. ita ualde ad timorem dei atque humilitatem ducit certa scientia, quod demon permissus, potest non solum possidere & ledere in corpe, sed & in rebus. Ex hac causa cognouerūt, & Regius propheta, & electiōis uas sanctus Paulus sibi a deo tribulatiōes missas. Confitetur enim hoc Dauid psalmo. c. xvi. ubi cum dixisset, multiplicata est super me iniquitas superborum, coagulatum est sicut lac cor eorum idest indurati sunt in malo, sequitur, bonum mihi domine quod humiliasti me idest diuersis tentatiōibus me ad humilitatem reduxisti. Confitetur idem beatissimus Paulus, Nam cum de se magna recitasset, quomodo scilicet in tertium cœlum raptus fuisset & audiuiisset quę non licet hominī loqui, subdit secūdo Cor. xij. ne magnitudo reuelationum me extollat, datus est mihi stimulus angelus satanę ut me colaphiset. q. d. secundū Chri. Deus quidem potuit continere persecutiōes & tribulationes meas, sed quia raptus sum in cœlum, ne propterea extollar, permisit huiusmodi persecutiones contra me. Si igitur Dauid & sanctus paulus, ne hic superbirēt, & quia securi a timore dei & quotidiana diuini auxiliij imploratiōe abstinērēt, passi sunt a diabolo & mēbris eius, & in corpe
d iij

& rebus persecutiones, non mirum, si nos qui nō sumus
tantę sanctitatis, patimur a diabolo & eius seruulis ad-
uersa, ut sic humiliemur, deūq; timeamus & eius prote-
ctionē quotidie super nos inuocemus, Et ex hoc etiā pa-
tet error eorum, qui dicūt malefici nihil contra me effi-
cient, quia firmam fidem habeo in deum. Nōne Paulus
firmam habuit in dominū, & tamen colaphisatus a dia-
bolo, sic David & tamen persecutus a Saul, sed ut humi-
liarētur, cōcessū est a deo, Ita adhuc hodie, licet sanctus
sis, licet firmam habeas fidem, ad tuā humilitatem, & ex
causa dicta potest admittere dñs deus ut ad maleficia in-
cantatorū te ledat, uel in corpore uel rebus ipse diabolus.

Sexto cocedit deus potestatem diabolo & eius mem-
bris ledendi etiam honeste uiuentes in corpore uel re-
bus & hoc in laudem & gloriam lęsorum, in eorundem
consolationem, aliorum uero male uiuentium doctrinā
timorem, & conclusionem, Primum in laudem & gloriā
bonorum permittit deus ut ledantur & hoc cognoscite
a simili, non utiq; magna res est si bellator in strage non
fugit, cum nullus uulnus acceperit, cum nemo eū inua-
serit, nemoq; eum fugauerit, nō grandis res est, si manet
stans & erectus murus, si nullus fluminis impetus eun-
dem impetit, non mirum si turris permanet, cum cōtra
eam nulla machina permittitur, non extollendum, si ar-
bor in terra radices & in frondibus fructus conseruat, si
ualidus contra eam nō procedit uentus, sed res magna
& digna laude existit, si bellator non fugit, licet fortiter
impugnatus, dum murus stat cum torrens fluminis im-
petus, cōtra eūdem cōmouetur, si turris permanet, quā-
uis fortissima contra eam machinamēta mittantur, Ar-
bor si non cadit, neq; fructus demittit, licet ualidi cōtra
eam insurgant uenti, sicut nō magnū est si homo in iusti-
cia permanet, gratias deo agit phytones nō consulit, cū
in nullo leditur, cum nihil sibi deest, sed cuncta ad libitū

eueniunt, sed hoc magnum est, & ad astra usq; tollendū
si homo a iusticia non labitur, deo gratias persoluit, prę
cepta eius implet, carminatrices nō accedit cōtra deum
nō murmurat, licet temporalia sua pereant, licet egrituz
dinem incidat, licet ubiq; aduersitas circumueniat. Quē
admodū laude digni erant tres pueri, dum potius flam
mam ignis elegerunt quā Idolum adorare, dicentes mi
nanti regi. Notum tibi sit rex qđ dñs tuis nō seruimus, &
imaginem auream a te erectam nō adoramus Dan. iij.
Sic cōmendabilis res erat in septem filijs dum malue
runt carere manibus ac pedibus, & excoriari capita, qđ
legem dei comedendo porcinas carnes transgredi, put
habetur. ij. Macha. vii. Sic triumphalis erat in apostolis
& martyribus dum a prędicatione cōfessione q; ueritatis
non destiterunt, licet caperētur, carceribus manciparē
tur, flagellarētur, & durissimis cruciatibus usq; ad mor
tem afficerentur, scientes qđ hęc omnia, iuste a deo pmit
terentur, ad eorum gloriam coronam q; sic promerēdā.
Datur etiam diabolo & membris eius potestas ledendi
bonos in consolationē eorum, Magna quidem consola
tio est, cum bene uiuis, neminem ledis, omnibus prodes
deum ueneraris, & pręcepta eius imples, si in hijs omni
bus uexaris, tribularis, atq; tentationes uarias propte
rea incurris. Certum enim signum est, quia ad beatitudi
nem pertines, quia amicus dei, quia filius dei es, De pri
mo testatus est dominus ipse di. beati eritis, cū maledix
erint uos homines, & persecuti uos fuerint, & dixerint
omne malum aduersum uos mentiētes, propter me, gau
dete & exultate, quia merces uestra copiosa est in cōlis
Matthę. v. Ex clamauit idē iacobus capitulo suo primo
di. beatus uir qui suffert tentationem quoniā cum pba
tus fuerit, accipiet coronā uitę, quia repromisit deus di
ligentibus se. Concordat Petrus. i. pe. iij. Quis inquit est
quobis noceat, si boni emulatores fueritis, sed & si qđ
d v

patimini propter iusticiam beati, Innuit idem Regius p
pheta, psalmo. lxxxix. Postq̃ em̃ inquit, Quis nouit po
testatem irę tuę & p̃timore tuo iram tuam dinumerare
q. d. secundum Augustinum, Pauci sunt qui iram tuam
domine noscūt, Nōnulli etenim iudicant deū eis esse mā
suetum cum nō flagellat, cū plus protunc irascatur, sub
dit, dexteram tuam sic notam fac, sic idest per tribulatio
nes, per aduersa, notam fac dexterā tuam idest da iudici
um, q̃ sic patienter ferentes talia aduersa pertineāt tāq̃
amici, tāq̃ filij tui ad dexteram quibus dices, uenite be
nedicti patris mei percipite regnū quod uobis paratum
est ab origine mundi. quod uero tentatio bonorum iu
dicet eos esse de numero dei amicorū, patet inspiciēdo
scripturam, & in ea inquirēdo quid hic cum amicis dei
actum sit. Considerate primum Abel quid fecit? deo de
melioribus obtulit, quid inde secutum est? Propterea a
fratre suo in agro occisus est, Admisit deus ex amicitia,
ut qui prius meruit sacrificij oblatione coronam unam
patienter ferendo merendo iniustam occisionem mere
retur multo meliorem coronā alteram, Aspicite Moysē
defendit proximum ab iniusto inuasore, quid actum est
Inde fuit ita artatus q̃ relinquere patriam necesse fuit.
Conspicite dauid dei amicum, nonne licet electus, & in
regem unctus, regnum tamen nō nisi per maximas tris
bulationes obtinuit, intuemini filios Israel ex qbus tāq̃
amicis dominus ipse carnem suscipere uoluit, Nōne ter
ram promissionis primus post multas misérias in deser
to p̃pessas ingressi sunt? uidete omnes prophetas uete
ris testamenti, inuenietis omnes persecutiones malorū
pertulisse, Ite ad nouum testamētum & addiscite, quid
cum amicis dei actum sit. De apostolis quidem ipse do
minus dixit, non dicam iam uos seruos, sed amicos, sed
quid nomine omniū apostolus Paulus dixerit, scitis, ait

enim.i. Cor. iij. Vsq; ad presentem horam & esurimus
& sitimus & nudi degimus, Colaphisamur, instabiles su-
mus, laboramus manibus nostris, maledicimur, perse-
cutionem patimur, blasphemamur, tanq; purgamenta
huius mundi facti sumus omniū peripsēma usq; adhuc
& iterum estimati sumus sicut oves occisionis, Inspicite
matrem electissimā prę omnibus dilectissimam dei ami-
cam, gloriosam uirginem Mariā, & inuenietis q; doloris
gladius cor eius perforauit. Quid plura? ut uerbis utar
apostoli, omnes amici dei qui pie uixerunt in christo, p-
secutiōem passi sunt propter iusticiam. Nemo ergo tur-
betur si bene uiuens uexatur nunc a demone, nūc a ma-
lo homine, sed gloriatur, quia spem habet se esse de nu-
mero amicorum dei, sed gaudeat secundum exhortati-
onem Iacobi apostoli ubi supra dicentis. Omne gaudiū
existimate fratres mei cum in uarias tentationes incide-
ritis &c. Nec solum gaudeat, quia signum amicicię dei
in tribulationibus habet, sed quod multo gloriosius est
iudiciū habet q; filius dei est. Testis est Paulus ad He-
bre. xij. ita dicens, In disciplina perseverate, tāq; filijs of-
fert se deus, quem diligit dominus castigat, flagellat au-
tem omnem filium quem recipit, & ut hoc certi sitis, fi-
lio unigenito suo non pepercit. Non mirum ergo, si nec
adoptatis parcat filijs. Ecce si bonus es, & persecutionē
pateris, quantam habes consolationem, quia euīdēs ar-
gumētum est te esse dei filium, dei amicum, te quoq; ad
cælum pertinere, grana siquidem postq; tribula passa
sunt, in granaria primum reponuntur. Et botri cum tor-
cularia sustinuerūt in cellaria recluduntur qui uero tor-
cularia fugiunt, nonne a feris & glaciali hyeme consu-
munt? si qui nolunt tribulationē, nolunt esse filij dei no-
lunt deduci ad regnum, & grana quę tribulam fugiunt
nonne cū palea in horreo relinquūt a muribus ceterisq;
neq; si non sūt boni habentur ad cibum & ad lignum

uermibus corrodeda. Sed nec solum tribulationes unde
cūq; ueniāt iustis magnā afferūt eisdē cōsolationē, uerū
etiā malis adducūt doctrinam, timorem & conclusio-
nem, doctrinam, cū em̄ iuste & catholice uiuētes, quo-
tidie nil nisi labores nisi tribulationes, nisi aduersa pati, &
in huiusmodi erūnis hinc discedere, si ratione utunt̄, co-
gitare habēt aliud esse sēculū, in quo retributio bonorū
atq; operum malorū fiat, Nam si homo iustus, alium sibi
laborantē, eiusq; utilitatem & honorē pcurantem, irre-
muneratū a se abire non sinīt, quomodo deus iustus, il-
los absq; mercede merita dīmitteret? qui pro eius hono-
re, & obedientia om̄ibus quasi diebus uitę suę paciēter
in miserijs uiuūt. Cum igitur hic nulla pro suis meritis
consequantur premia, aliud esse sēculum in quo ipsi p
suis laboribus coronā recipiant necesse est, huiusmodi
cōsolationē beatus Paulus in se cōmouit cū ait. i. Cor.
xv. Si in hac uita tantum sperantes sumus, intellige si in
hac uita tantum pro bonis operibus quę fecimus, & ad-
uersis quę sustinuimus speramus cōsequi retributionē
miserabiles inquit sumus in omnibus hominibus. q.
d. Ceteri in uoluptatibus (ut libet) uiuunt, alijs etiā male
uiuentibus uniuersa prospere succedunt, nos autē (ut
subdit) periclitamur omni hora, semperq; in mortē tra-
dimur, & propter deum mortificamur tota die, si igitur
nobis post hanc uitam nō erit merces, miseriores existi-
mus omnibus in mundo uiuentibus, itaq; si uides male
uiuētes gloriari, diesq; ducere letos, iustos uero undiq;
turbari, affligi & in cruciatibus atq; pauperie uitam fini-
re, dic intra te, nisi futura esset resurrectio, cum iudicio.
nūquā deus hunc iustum hominem, propter se tantas
miserias patienter passum, hinc migrare permisisset. Vn-
de sic firma nobis fides futuri fieret iudicij. Omnipotēs
deus noluit pugnare primitiuos martyres i ecclesia dei
contra iniustos inuasores, quēadmodū factū est tēpore

sinagoge iudeorum, illo enim tempore gladijs & fustibus iusti iniustos hostes debellarunt, unde si pugnassent nostri martyres pro uite sue temporalis cōseruatione, & deus eis sicut in ueteri testamēto Machabeis astitisset, posset alicui uideri per huiusmodi liberationē deum dedisse iustis suis retributionē bonorum operum Quia uero cōtempserunt presentē uitam & omnes penas patienter usq; in mortē pertulere, in hoc fidem fecerunt nobis de alia uita, in qua reddatur unicuiq; secundum opera sua. Mens est Augustini psalmo. lv. in fine. Mali etiā cū uident iuste uiuentes uexari, nūc a demonibus nunc a malis hominibus, merito cōcutiuntur timore, cum namq; sciunt se nil boni agere, ceteros uero qui bene agunt, semper flagellari hic ex iusta dei permissione aspiciunt, cogitare habēt necessario futurū esse tempus in quo & ipsi sēsuri sint acerbiora dei flagella iuxta mala opa sua, hāc malorum hoīm cōsiderationē habendam, cū iustos affligi uident, Petrus habere uoluit cum ait. i. pe. iij. Tēpus est scilicet hic, ut incipiat iudicium, intellige correctionis p tribulationes, a domo dei idest a iustis, qui hic sunt uiuens templum dei, & subdit. Si autem primum a nobis qui scilicet sumus domus dei incipit iudicium correctionis, quis finis eorum qui nō credunt dei euangelio idest q male uiuūt cōtra dei pcepta in euāgelij cōtēta? q. d. putatis q ipsi impune euadant, qui modo gloriantur in malicia, cū nos hic domus dei existētes, tribulamur in pena, & addit. Si iustus (scilicet iudicio hoīm) uiu saluabitur, quia per multos labores, multasq; tribulationes, prout constat de omnibus apostolis & martyribus, peccator & impius ubi parebunt? q. d. non inuenientur in cōelo, quia per uiam tribulatiōis (qua in cōelum itur) hic non transierūt, sed neq; locus eorum inueniūt in mundo, relinquitur ergo q habitatio eorū sit in grauissimis penis in inferno. Hanc quoq; meditationē dñs ipse cum

ad mortē duceretur iudeis proposuit cū dixit, Lu. xxiij.
Si in uiridi ligno idest in me qui sicut lignū uiride florui
multis odorum uirtutibus, hęc (scilicet uituperia flagel
lationes, cōspuitions &c) faciunt, in arido idest in malis
qui nullum diuinę gratię humorem habent, nullūq; bo
norum operum fructum ferūt, quid fiet? Talem etiam
oculum habendū malis, cum uident bonos affligi hīc, p
phetę ueteris testa. multipliciter hortati sunt. Vñ Isaie
xxxij. capitulo ait in psona domini, Super humū populi
mei, spine & uepres idest diuersę miserie ascendēt, quan
to magis super omnes domos gaudiū, ciuitatis exultan
tis, scilicet in uarijs delicijs. Et Ieremias. ca. xlv. ait. hęc
dicit dñs. Ecce q̄s edificauī, scilicet uirtutibus intus, ego
destruo, per tribulationes exterius, & quos plantaui, do
nis meis, ego euello, per mortificationē, & tu queris tibi
gaudia? scilicet in peccatis, noli querere quia ecce ego
adducā mala sup omnē carnem idest omēm hominē car
naliter uiuentē. Et. xlix. c. Ecce quibus nō erat iudiciū
ut biberēt calicem dñi idest qui iudicio hoīm putabant
correctionē per aduersitates demeruisse, bibētes bibēt
idest sustinebūt aduersa, Et tu, qui scilicet male uiuis &
pōna dignus es, innocens eris, hoc est sine pōna eua
des, Cōcludit, non eris innocens, sed bibens bibes, itaq;
si uides honestum hominem maleficiari, aut incantati
onibus deo permittente, priuari sanitate corporis, cete
risq; rebus, aut pręter iucantationē multipliciter tribu
lari Cogita, O si tantę probitatis homo sic a domio pmit
titur hīc flagellari, quid mihi fiet alibi, qui male contra
dei & ecclesię suę mandata nunc uiuo, & ex illo timore
cauebis futura mala, de pręteritisq; pōnitentiā ages, ut
eterna flagella euadas. Demum per flagellationem ius
torum, obstruitur os iniquorum dicentiū, hęc bona pu
to ieiunare, caste uiuere, temperantiā habere, iusticiā
ad omnes seruare, hęc mala, cōtemptum, iniuriā, cons

tumelias, iniustam mei oppressionem mihi illatam, tantum dolorē in corpore sufferre nequeo, prout sancti patres ante me pertulerunt, nō fuerunt ipsi homines sicut ego, hoc quidem dicere non possunt, eo ipso enim q̄ aduersa semper hic sustinuerūt, cōuincūtur homines fuisse similis naturę nobiscum, si quidē nihil molesti hic fuissent perpassi, posset quis cogitare ip̄os alterius naturę a nobis fuisse, quia autem molestias passi sunt plures q̄ nos, euidenter constat ipsos eiusdem naturę homines nobiscum fuisse, unde ex illo capite beatus Iacobus Heliā probare uoluit hominem nobis similem, Cum ait capitulo. v. Heliās hō erat, passibilis similis nobis. Et beatus Paulus cum sibi & Barnabę quidam gentiles uidentes miracula eorum, tanq̄ dñs uolebant uictimas offerre, se esse similes eis homines per aduersitatum tolerātiā probauit dī. Viri quid hęc facitis, & nos mortales sumus similes uobis homines, unde & statim ibidem in signū q̄ passibiles essent & sic homines sicut cæteri, Paulus ip̄se lapidatus fuit, & inter lapides tanquam mortuus est imatus relictus. Sic ergo eo ipso q̄ iusti patiunt̄ tribulationes, nunc a diabolo nunc a membris eiusdem, conuincuntur similis esse naturę homines nobiscum, Quapropter obmutescant impatientes, excusationesq̄ peccatorum suorum uane inquirentes, tantum de causa sexta.

Septimo admittit deus homines etiam iustos tribulari a malis, sint demones, homines uel alię creature, in satisfactionem pœnarum temporalium, deo pro culpis dimissis debitarū, licet em̄ per cōtritiōē uerā, deus dimittat culpam, ita q̄ peccatorē cōtritū rite, nō uelit amplius punire eternaliter propter delicta sua, ex iusticia tñ exigit quandam pœnam temporalem, pro dimissis culpis ab eodem, nisi tanta sit contritio, quod etiam totam pœnam hāc tpālē tollat Cū itaq̄ ex misericordia deus pœnitenti dimittit pœnam eternā, & eam cōmutat in tpālē.

oportet q̄ penitens ipse talem penam temporalē hic soluat deo uel alibi. Et quia alibi cum maxima anxietate in purgatorio hæc soluit pena, hinc ex clementia deus dulcissimus mittit, hic aduersa & tribulationes, hijs qui penę illius debito ab huiusmodi debito absoluantur, facit ergo deus cum suis iustis, quod artifices agunt cū suis rebus materialibus, quibus ad fabricas operaq; sua utuntur. Aurifaber quippe si aurum habet immūdu, quo decorare uult honoris uasa, ipsum in ignem mittit, donec imundicia tollatur. Et lapicida, lapides ad incorporandū muro ineptos, malleo, ferrisq; id quod in eis mōtosum est p̄scindit, sicq; politos muro imponit, lignarius faber, lignum curuum, securi aptat ut edificio congruat Et medicus egroto ut malam atq; peccantē ab eo materiā educat, sirupos cōficit amaros & potādos sibi tribuit, Ita deus omnipotens si in suis uidelicet imundicias, p̄ tribulationis ignem, quē mittit purgare conatur, & si quid curui aut inepti in eis cōsiderat, per securim aduersitatis cupit amputare, si materiam malam peccantē & a uita perpetua ipedientem in illis intuetur, apponit sirupos amare lētionis, ut nocens materia eiiciat. Igitur qui pati recusat tribulationes presentis uite, recusat purgari, recusat ad regnum aptari, recusat sanari. ideoq; non mirū si tāq; immūdus & ineptus eiiciatur foras in tenebras exteriores Et iuste quidem, quia contemnit medicū suum spernit purgatorē suum, abiicit politorē suum, & quidē medicus noster, nos ifirmi eius sumus, faciamus igit quod infirmorū est. Et quid hoc est? Expectare medicinā à medico, eam oblatam patienter sumere, sicut medici est, cōsiderare quā medicinam porrigat, an sectiōem an uisionem, an pillulas, an sirupum. Altissimus deus tanq; peritus medicus nouit quid nobis expediat, credamus sibi quantum homini medico. Si homo medicus peritus & expertus. qui tamē fallere & falli potest, dicit tibi egro-

tantum, sanaberis si amarum hunc potum bibes, credis & bibis, Si dicit sanaberis, si uram, si secam te credis, ligaturam, uisionem sectionem pateris, crede ergo si sanari uis & uiuere eterna uita coelesti medico, qui nec errare neque decipi potest, dum tibi mittit de coelo medicinam, quam tribulationes, dolores, aduersitates, passionem, angustias, ceteraque amara, crede inquit cum dicit tibi, bibe amarum hunc calicem, bibe ut uiuas, bibe & sanaberis, Crede, sume hunc potum, fer pacienter uisionem eius, sectionem eius quia non nocet haec medicina, licet amara, sed prodest. & ut egrotus, omni timore, omni quoque suspicionem sinistra careret, ipse medicus coelestis, prius hunc calicem amarum bibit, Dic mihi quid amari habes tibi datum a me dico deo, quod prius in calice non biberit suo, si tibi offertur contumelia, prior cum demones eiceret audiuit, in beelzebub eiecit demonia, si dolores abominaris, prius ipse flagellatus, coronatus, crucifixus est, si mortem times mortuus est. si genus mortis horrestis, ignominiosissimam mortem subiit. & ut uno dicam uerbo, quicquid tribulationis, quicquid aduersitatis tibi iste de coelo medicus pro medicina offert, ipse prius idem assumpsit. Vnde si contra medicum talem murmuras, si medicum hunc blasphemias, si medicinam eius inepte repellis, quae spes salutis, quae spes uitae tibi esse potest? Aspice iudeos, uenit ad eos, obtulit medicinam suam, spreuerunt eum, blasphemauerunt eum, quid actum est? dereliquit eos medicus, sicque inciderunt eternam mortem. Est denique purgator est politor noster, si purgari non uis, si poliri per tribulationes inique refugis, Iuste tanquam imundus tanquam curuus ab edificio coelestis ciuitatis in lacum miseriorum reijceris. Ex hoc discite primo, patientiam habere in omnibus aduersis, ita patientiam quod nihil iniquum propter aduersitatum repulsam faciendam agatis. Exempli gratia, maleficiatus es, inde infirmus factus &c. Ab alio iniuste spoli-

atus rebus tuis, non accede incantatorē, carminatricē ue
noli te uindicare &c. Cogita in omni aduersitate hoc, ali
quando contra deum peccasti, unde sibi in pœna multa
obligatus existis, imundū, curuum, teipsum fecisti, nūc
per hęc aduersa deus omnipotens exigit, a te piam solu
tionem, uult acceptare solidum hic unum, pro mille ali
bi soluēdis, uult te purgare, uult a te curuitatē auferre
ut aptus efficiaris ad regnum suum, hęc quidem cogitā
do, patienter feres & sibi gratias ages in omnibus, imi
tans illum qui ait, in omnibus gratias agite. i. ad Thessa.
v. Discite secundo, non iudicare hominem, tanq̃ a deo
reprobatur, si ab alijs quotidie turbatur, uexaturq̃, cū
perit non solum in rebus, sed & horrenda morte amit
tit uitam, puta a latronibus occiditur, ab iniquis domus
eius incenditur, perditurq̃ sic tota substantia sua. a des
tractoribus falsum crimen si imponitur, a p̃donibus
temporalia sua rapiuntur, & sic de similibus. Nolite inq̃
iudicare, q̃ propter ista icomoda, homo iste sit a deo des
relictus, cogitate potius, per ista aduersa deus uult hūc
hominem purgare & ita mundatū ad regnum suum de
ducere. De hoc pulchre loquit̃ Gregorius. xi. li. mora.
capitulo. i. super illa uerba Iob, abundant tabernacula
p̃donū &c. ita dī. Quod p̃dones peruerse hoc disp̃e
sator equissimus non nisi iuste permittit, ut & is, qui ras
pere finitur, cecatus mente culpam augeat, & is qui ras
pinam patitur. iam in eiusdem rapinę damno, pro alia q̃
ante p̃petrauerat culpa feriat̃, addens ad exemplum
quidam in montis fauce cōstitutus, insidiat̃ itinerantibus
sed is qui inique egit aliquando tale iter uadit, ei q̃ om
nipotens deus malum suum in p̃senti uita retribuere
uolens, tradit hunc manibus insidiatorum, qui ipsum ul
spoliant rebus, aut interimūt, Quod ergo p̃do iniuste
appetit, hoc equissimus iudex iuste fieri permisit ut &
ille reciperet, quod iniuste fecerat, & iste grauius q̃nq̃

feriatur, per cuius nequissimam uoluntatem, culpam in altero deus iuste uindicauit, ille purgatur, qui opprimitur, in isto reatus augetur qui opprimit, cum illo misericorditer agitur ut peccatum finiat, cum isto districte, ut multiplicet, nisi ad poenitentiam recurrat, in illo mala purgantur, dum uim sustinet, in isto cumulantur dum facit, ut uel de profundo nequicie, quandoq; ad poenitentiam redeat, uel non reuertens, tanto grauius eterna damnatione feriatur, quanto diutius est in sua iniquitate toleratus. Hec Gregorius, Huic alludit quod legitur tertio Regum. xiiij, de gad. propheta, qui deo ordinante propter inobedientiam qua quasi ignorans comisit fuit a leone occisus in uia, Vbi glosa margi. inquit hic ostendit qd peccatum inobedientie per mortem fuit laxatum (intellige quo ad omnem poenam) quia iste idem leo, qui uiuentem presumpsit occidere, ausus contingere non est occisum, qui enim occidendi habuit potestatem de occisi cadauere comedendi licentiam non accepit, quia is cuius culpa in uita fuerat punita, erat iam iustus ex morte Recte ergo sicut ille propheta per mortem qua sponte passus est, meruit remissionem totius poene quam per inobedientie culpam demeruerat, & per mortem hanc totum peccatum perfecte deleuit, ita sepe fit qd deus uolens hominem hic satisfacere pro peccatis suis, mittit sibi nunc per diabolum nunc per hominem malum, nunc per alias creaturas, aduersitates, tribulationes, passionescq; ut per illas pacienter passas, soluat id quod deo tenet, sicq; liberius hinc ad patriam uadere possit, Solus ergo ille inter aduersa murmuret, qui peccatum non fecit, qui debitor dei non est, sed qs est hic & laudabimus eum.

Octauo admittit deus demones, malos homines uel aliam creaturam lesionem inferre homini, ut per hoc recognoscat se peccasse aliquando contra deum, sicque poeniteat, & infuturum cautius mercari discat.

Mos quippe dei est, ut placet sancto Chriſto. Omelia. iij.
facta in Anthiochia prope finem, cum peccamus, nō ſta
tim peccatis irruit deus, ſed tempus pœnitentię præſinit
quo nŕam cōuerſionem expectat, in quo ſi non pœnite
mus, nec corrigimur, ſed ita uiuimus, ac ſi peccata noſ
ſtra omnino deleta ſint, aut a dei memoria exciſa, Cū nō
putamus ipſe domūſ deus cum flagello uenit, ut recor
dationem peccatorum noſtrorū nobis faciat, & ut humi
li & contrito corde dicamus, iuſte hæc ſuſtinemus, quia
peccauimus, iniuſte egimus, iniquitatem fecimus. Exē
plo fratrum Ioseph, qui ante punitionē per tredecim an
nos peccata ſua nō ſentiebant, in egipto uero capti & tā
q̃ exploratores patrięq̃ proditores accusati, ac de uita
ſua timentes, peccatū fraterne uenditionis primum cō
fiteri inceperūt, dicentes, Merito hæc patimur, quia pec
cauimus in fratrem noſtrum. &c. Gen. xliij. Huiusmōi cau
ſam tangit propheta Regius pſalmo. lxxxviij. cum in p
ſona dei patris loquitur dī. Si dereliquerint filij eius (ſci
licet chriſti filij ſui) hoc eſt chriſtiani, legem meam & in
iudicijs meis nō ambulauerint, ſi iuſticias meas prophe
tauerint, & mandata mea non cuſtodierint, quid facias
o pater miſericordiārū? uiſitabo in uirga iniquitates eo
rum & in uerberibus peccata eorum, Facies autem hoc
ex ira & ſeueritate ad chriſtianos male uiuentes? Non.
quare nō? quia miſericordiā meam nō diſpergam ab eo
ſcilicet populo catholico. q. d. Cum percutio cum flagel
lo, miſericordiā exhibeo neq̃ nocebo in ueritate mea
ac ſi diceret, cum flagello, nolite cogitare q̃ flagellando
noceam, imo proſum, quia per hoc uolo uos recogno
ſcere culpas ueſtras ut eas plangatis, in futurumq̃ meli
us caueatis; Reuoluite utriuſq̃ teſtamēti uolumina, ſp
inuenietis dominū deum ſuos flagellaffe, cum peccata
cōmiſſa ipſi in ſe per ueram pœnitentiā punire neglexe
runt, in ueteri quidē lege conſtat, deum tunc miſiſſe nūc

bella nunc famē, nunc mortalitatē, cū cultū dei reliques-
rūt legēq; datā preuaricati fuere ut sic pētā sua recogno-
scent & p uerā pœnitentiā delerēt, & in nouo testamēto
Ioan. v. dñs ipse hoīem insinuat. xxxviij. ānis corpali infir-
mitate ut pētā sua recognosceret & ifuturū p̄caueret, fu-
isse p̄cussū, un̄ di. ad eū, ecce iā sanus factus uade & noli
āplius peccare, ne tibi deterius cōtigat. Et, i. Cor. v. bt̄s
ap̄lus Paulus hoīem luxuriosū tradidit ad uexādū sata-
nē, ut postea liberatus recognosceret pētā sua p̄tā & fu-
tura uitaret. Ex hac causa patet priō, q̄ dānose agāt, q̄ in
flagell' sibi a deo missis deū blasphemāt, cōtra ipsū mur-
murāt, sese uindictāt aut iniqs medijs se a flagellorū ictib;
bus eripere laborant, apte em̄ in hoc p̄testant, uelle pa-
terna carere hereditate, si qdē ille filius q̄ p̄rem flagellā-
tē odit, p̄sequit, & oīno relinquit, idicat se cēder e bonis
p̄rnis, p̄ditq; se de illorū nūero eē, q̄rū punitio a deo hīc
incipit ut alibi cōtiuef p̄petuo, Patet scd'o error illorū q̄
inter flagella murmurādo clamāt, se hmōi nō demeruiſ-
se aduersa, mētiūt, nā ut patuit ex v̄bis dauid pētis debē-
tur uirga & uerbera, q̄ ergo se asserit nō demeruisse fla-
gellationē, asserit se nō h̄re pētīm, q̄ hoc de se dicit uerita-
tē nō loquit, nec in eo ut Ioānes ait, ueritas ē, Cōtra hos
supbe se iustificantes loquit. Isido. li. i. solilo, non dicas
quare sustineo mala, sed magis dicas peccaui, ut erā di-
gnus nō recipio, equalē uindictā pētī mei non sentio, mi-
nus me p̄cussū q̄ merebar cōgnosco, iuxta modū criminis
minor est retributio ultionis nō sunt tāta supplicia q̄nta
extiterūt pētā, & post pauca subdit, si uis purgari in pœ-
na te accusa & dei iusticiā lauda, ad purgationē tuā p̄fi-
cit, si ea q̄ pateris ad iusticiā retuleris. Tercio patet illos
deuiare, q̄ cum p̄ aliq̄ re, q̄ non cōmiserūt flagellāt, puta
p̄ furto ul' homicidio aut latrociniō, īciuitate nemore &
silibus cōmisso, capiunt, incarcerationē, torquent, a patria
p̄scribunt, bonis suis spoliātur, a malis quibus p̄fuerūt
e iij

damna patiunt dicunt hanc psecutionē nō demerui, in-
iuste hāc patior uexationē &c. Nō cōsiderantes q̄ licet
fratres Ioseph, nō ad pditionē faciendā in egiptū sed solū
cibū emendū egiptū ingressi fuissent, fuerūt tñ incarcē-
rati tanq̄ exploratores, dixerūt tñ assignātes aliud pec-
catū quo hanc incarcerationē demeruerūt, merito hęc
patimur, q̄a peccauimus in fratrē nrm, ita omī homī faci-
endū est, si p malefacto qd non fecit psecutionē patit̄, di-
cat & si hāc tribulationē in isto malo de quo accusor nō
demerueri, peccauī tñ sepe alias contra deum, ppter qd
misit mihi hmōi tentationē & iuste ut peccatorū meorū
memor pœniteā, & in futurū cautior efficiar, quatenus
grauiora dei uerba euadam. Nono admittit deus
illationē damnorū fieri etiā bonis & innocētibus, ad ipe-
diendū tales p hęc in malis opibus, repiunt multi si sani
essēt, si diuitijs, si honoribus si potētia fulgerēt, hęc ad ar-
ma iniquitatis sūerēt, & cū p illa deū uenerari deberēt, i di-
aboli cultū cuncta uerterēt, uident multi robusti & sani
q̄ corporis uiribus ad opprimendū ceteros cōtra iusticiam
utunt, multi diuites q̄ ad luxuriā, gulam, & dānabilē su-
pbię pompā exēplo diuitis epulōis in sui pditionē diui-
cias exponūt, mlti honoribus & potētia p diti ita excecāt
ut oīa q̄ libent licita eis credant, Repiunt multi q̄ si diu-
tius uiuerēt forte mala uita puerorū seducerent, filijq̄
dānationis finalit̄ redderent. Omīpotēs ergo deus uolēs
hęc spūalia damna ab hmōi hoībus auertere, aliqñ p di-
abolū, aliqñ p malū hoīem, aliqñ per alias creaturas au-
fert, nūc tpales facultates, nūc potētia, nūc honorē, nūc
corporis sanitatē, nunc q̄q̄ uita ipsam corporalē, illis hoībus
quos preuidet hmōi abufuros, Sed ne putetis q̄ hęc de
me sumpserim, audite de hoc scripturā, Sapientię nāq̄
iiij. ita dicit̄ de homīe iusto & innocente placens deo, fa-
ctus dilectus & uiuens inter peccatores, translatus est,
aptus ē, ne malicia mutaret intellectū eius aut ne fictio

deciperet animā eius, ecce sicut iustus rapit̃ de hoc mūdo, ne diutius uiuēs peccatis decipiat̃, ita a iusto ex dei misericordia auferunt̃ cētera t̃palia, puta sanitas, t̃paliū possessio &c. ne illis in futurū in sui perniciē abutāt̃, & per hoc patet qd minus peritis respondendū sit, cum dicunt, qd fecit iste innocens puer? q̃ deus p̃misit diabolo ad inuocationē maleficorū illū ita lēdi in cope, q̃ oībus diebus uitę suę claudū cēcum surdū &c. permanere necesse est: respondeāt mihi, qd fecerūt isti innocentes pueri cōpatriotē & coetanei dñi Iesu, q̃ deus ita crudeliter admisit Herodi eos lacerari: quid innocentes pueri in sodoma &c, cōmiserūt, q̃ per sulphur & ignem de cōlo missa cōsumpti sunt. Quid deniq; oīes pueri totius orbis male egerūt, q̃ diluuiō uniuersali singuli perierunt, nōne dices, innocētes ab Herode in utilitatē eorū occisi sunt: nam si uixissent utiq; secundū legem tempore passionis dñi ad festum pascale Ierosolimā conuenissent, & forte cum turba contra dñm clamassent Crucifige crucifige, sicq; ad mortem domini coopati fuissent, & cū ceteris dānationē incidissent, utilius ergo fuit illis modo p̃ christo mori, & martyriū coronā p̃mereri, q̃ diutius uiuere & ad christi mortē coopari, sicq; eternū ignem demereri, ita de reliquis dicendum est, si uixissent & etatē adultā attigissent, forte paternos mores imitati fuissent unde abominabiles deo effecti, ad eterna supplicia cū patribus descendissent, quę euaserunt cum in innocentia, aqua uel igne consumpti fuerunt, posset tamē de afflictionibus infantium pręter hanc alia assignari causa, punitio scilicet parētum. O quot sunt parentes, proles suas plus deo diligentes: quot uidentur easdem plus in turpibus prouerbijs seu cantilenis, plus quam in dei legibus instruere: & cum inepte uel loquuntur uel agunt plus ridere, quam uirga corrigere, Quot sunt progenitores qui a cunabulis pueros suos habitu uestituque

corporis, plus ad superbiam, luxuriamq̃, q̃ humilitatem,
ac castitatē educūt, quasi ad hęc uitia nati, a deoq̃ cōces-
si sint, misericordiē ergo agit a deo cum pueris, cū eos si-
nit infirmari, & aliqñ occidi, ut cū uita tpali finiant, & eo-
rū futura mala q̃ sic educati inciderēt, si in uita & sanita-
te diutius pmanerēt, Iustissime aut cū parētibus ut mō-
rorem de hīs cōcipiant, unde deū offendere nō erubus-
erūt, sed ne hoc alienū a ṽitate credatis, audite scriptu-
ram Exodi. ij. ita dicentē, Ego sum deus fortis, celotes, ui-
sitans iniquitatē patrū in filios usq̃ intertiā & quartā ge-
nerationē eorū qui oderūt me, Cōsiderate punitionem
Achor, cū em sacrilegij crimen contra deū cōmisisset, ip-
se iussus fuit lapidari, filij aut sui & filie, boues & asini cū
tabernaculo atq̃ supellectili igne cremari, Iosue. vij. un-
de recte sicut ibi proles Achor, quē tñ aliena fuit a deli-
cto p̃ris, in detestationē paterni criminis a Iosue fuit occisa
quē quidē occisio patri seruiuit in doloris augmētū pro-
libus uero in utilitatē, q̃a quibusdam ut glosa ibidem in-
quit, accelerata mors utilis est ita inutilitatē infantū, pu-
nitionē uero parentū infantes ip̃i, deo cōcedēte, ad incā-
tationē maleficorū, p̃ diabolū lēdunt, uel in corpe uel in
uita. Decimo admittit̃ satanē ut lēdat ad inuocationē
maleficorū hoīes etiā inocētes, ad maiorē glorię dei ma-
nifestationē, Cum em om̃ipotēs deus aliqñ diabolo ma-
gna cōcedit opari, sēpe interdicat seu phibet sibi facere
minora ut p̃ hoc euidēt cognoscat q̃ ipse oīno diuine
sit subiectus maiestati, q̃q̃ de se prorsus sit infirmus, ni-
hilq̃ possit licet multa uelit, nisi deo potestatē dante, sic
Exo. vij. &. viij. c. cōcessit demōi ad inuocationē magorū
facere serpētes, ranas, & aquā in sanguinē mutare, Non
aut de terra educere m̃utissimas muscas, q̃d prioribus
factis multo facilius fuit, ut certissimū sit demonē nil pos-
se efficere, nisi deo annuēte. Vñ & magi magna faciētes
in minia aut deficiētes, cōfessi sunt hoc ex dei nolitione

accidisse, cū em̄ muscas nō potuerūt pducere, dixerunt
digītus dei est hic. q. d. q. maiora fecimus, in minoribus
aut̄ deficius, ex dei potestate ē, sine qua nec in illa nec in
alia possumus. Ex hac causa, maior licentiā data fuit de-
monibus, ut tpe dñice incarnatiōis, plures corporaliter
possiderēt hoīes, cū em̄ per dñm potestatiue & impatiē
cōtra eorundē uoluntatē ab hoībus eiecti fuere cunctis,
potestas dñi in om̄es demones clariuit. Sic teste dño Io-
annis. ix. Cēcus nec ex culpa parentū nec ppria a natiui-
tate cēcus natus fuit, sed ut manifestaret gloria dñi in ip-
sius potenti & celeri illuminatiōe, sic admisit Herodi ut
Petrum in carcerē mitteret, custodibus eum uallaret un-
diq. act. xij. Et paulū atq. Sylā in macedonia cōcessit uin-
culari, act. xvi. ut ex gloriosa eorundem liberatione om̄-
nibus claresceret dei x̄tus atq. potestas in suos famulos
quodq. nulla alia potestas contra diuinā posset insurge-
re, ita adhuc hodie admittit diabolo ut adinuocatiōem
maleficorū lēdat homīnes ut cum maleficiati sic per sus-
as ceterorūq. oratiōes, ieiunia, aliaq. licita remediā a ma-
leficijs redimātur, manifesta fiat dei potestas atq. sancto-
rum authoritas, super demōia & om̄ia eorundē machi-
namenta, & tantum de causis.

Ostensio qd nec diabolus nec homo nec ulla alia cre-
atura, in lēsiōe hoīs possit, nisi deo uolēte. declaratoq.
q. mediā q. malefici assumūt ad quosdā effectus produ-
cendos, non causant huiusmodi effectus, sed diabolus
ex cōcessiōe diuina tales operatur, ubi & ostensum fu-
it, quomodo tales faciat aliquando uere, aliqñ uero solū
apparenter, Assignatis etiam decem causis, cur om̄ipo-
tens deus licentiā det diabolo sic lēdendi homīes in cor-
pore uita ul' rebus, adinuocatiōe maleficorū, superest
nunc uidere de remedijs maleficiatorū, de quibus dicē-
dum per aliquas propositiones seu conclusiones.

Prima cōclusio, nullo christiāo maleficiato, licet quez

rere a maleficis liberationē, p̄ alia maleficia, hec cōclusio
cōtra illos ponit, q̄ cū furto aliqd amiserūt cōsulūt incātato
res ut p̄ maleficia sua reaccipiāt, Cōtra illos q̄q̄, q̄ lēsi in
corpe uocant maleficos, ut p̄ carminatiōes aliasq̄ incāta
tiōes suas, ab infirmitate eruant. Et breuiter cōtra oēs q̄
pro certis cōsequendis effectibus, ut mutatione locorū
uindicta inferēda, uoluptate obtinēda, diuitijsq̄ colligē
dis, incātatorū medijs (de q̄bus supradictū) utuntur. Hī
em̄ oēs pro eo q̄ effectus op̄ati nō ab illis medijs, sed a
diabolo causant, talia media ingrendo & assumēdo, aut
maleficos inuocādo, qd aliud faciunt, q̄ q̄ effectus desi
deratos a diabolo ipso uolūt cōsequi Quāta ineptia ue
riusq̄ demētia sit christiano, ex tribus cōiici pōt, Ex pte
scilicet dei, hoīs & diaboli, ex parte dei, q̄a zelosus est, si
cut ait Exo. xx. Ego sū dñs deus tuus fortis zelotes. & lo
quitur dñs in similitudinē uiri zelotipi. Sicut enim talis
q̄a nimis amat uxore, ideo nō patit̄ ipsam aliū accedere,
nō loqui, nō uidere, nō tangi, nec quicq̄ cū alio agere, p̄
quod modica dicit̄ occasio adulterādi, sic deus nō uult
pati ut hō ad aliū q̄ ad ipsum recurrat, p̄sertim in hīs q̄
ingeniū humanū & nature facultatē excedūt & in signū
illius tot phibitiones fecit scilicet Exo. xxij. le. xix. & xx.
ut sup̄ patuit, & Deu. xviij. ait Moyses ex dñi cōmissiōe,
qn̄ ingressus fueris terrā q̄ dñs deus tuus dabit tibi, ca
ue ne imitari uelis aboiatiōē gentiū, nec inueniat̄ in te
q̄ lustret filiū suū aut filiā ducens p̄ ignē aut hariolos scis
sitef, & obseruet somnia aut auguria, ne sit maleficus.
nec incātator, neq̄ phytōes cōsulat, nec diuinos & q̄rat a
mortuis x̄itatē, Oia em̄ hec abomiāt dñs, & p̄ istiusmōi
scelere delebit eos in introitu tuo, & post pauca, gentes
istę quaz possidebis terrā, augures & diuinos audiunt
tū aut a dño deo tuo alit̄ institutus es. vñ Isaie. xxx. Eter
nū ue imp̄catus fuit dñs iudeis qui p̄ auxilio & consilio
iuerunt in egiptū, eo spreto, eoq̄ nō iterrogato, egiptus

interpretatur tenebrę, descendūt ergo in egiptū, q̄a res-
ctore tenebrarū querūt doceri uel auxiliū Sic. iij. Regū
i. cū rex Ochozias infirmus misit nuncios ad beelzebub
consulendū, dixit noīe dñi ad eundē pphetā Nunqd nō
erat deus in Israhel a quo possis querere sermonē ut con-
sulat beelzebub deus accaron, Iccirco de lumbo quē as-
cendisti nō descendes, sed morte morieris, & in signum
tales qui eū reliquerūt & Idola accesserunt cōparauit p
Ieremiā, Ezechielē, Oseā, adulteris ad ostendēdū q̄ sicut
maxie displicet marito adulteriū uxoris, ita hmōi flagi-
tiū deo, Ex parte em̄ dei, onio nō licet chrīstiano auxiliū,
iuuamē, obsequiūq; a phythoniſſis incantatoribus &
ita per illos pfidos a diabolo querere. Expte uero hoīs
nō licet, q̄a em̄ chrīstiani sumus, q̄a baptisati sumus, iccir-
co diffisi sumus diabolo & renūciauimus om̄ibus pom-
pis eius & opibus & ppetuā inimiciciā sibi non deo idix-
imus, q̄d si eū accedimus eius auxilia iuocamus pmissa
frangius, cōtra sanctitatē baptisimalē agimus, & sicut fu-
gitiui, pditores & ifideles iurato accusari possumus, ta-
lesq; cōuinci, q̄ de dñi auxilio diffidamus. Hec est mens
Augustini, & habet. xxvi. q. vii. in. c. Non obseruetis ubi
post q̄ uarias spēs supsticionū noīauit subdit, qui has &
quascumq; diuinationū spēs aut fata aut auguria obser-
uat aut attēdit aut cōsentit obseruatibus aut talibus cre-
dit, aut ī domū eorū uadit aut ī domū suā introducit ut
īterroget, sciat se fidē chrīstianā & baptismū puaricasse
paganū & apostatā idest retro abeuntē, & irā dei grauiſ
incurrere nisi ecclīastica poenitētia emēdatus deo recō-
ciliē ppterea ait aplūs. i. Cor. x. Nolo uos esse socios de-
moniorū. Et. i. Cor. vi. quę societas lucis ad tenebras aut
quę participatio chrīsti ad Belial? ex parte ergo nostra
omnino non cōuenit nobis iuuamē ul' cōsiliū ab incanta-
toribus petere, q̄a hoc est petere a diabolo. Expte diabo-
li, Quis sapiens consiliū & iuuamē ab eo petit, quē scit
fraudulētū & mendacē, talis est diabolus, ip̄e est aduer-

farius n̄r. ideo dicit̄ satan quod interpretat̄ aduersarius
Matth. iiii. Inimicus n̄r qui cupit nos perdere in corpe &
aia, ideo dicit̄ diabolus q̄i duobus bolis nos mordēs, &
iō etiā homicida ab inicio d̄r. Ioannis. vii. q̄a primos pa-
rentes ab inicio occidit, & in corpe & aia, ipse sūme inui-
dus, q̄a eius inuidia mors corpis & aie intrauit in orbē
terrarū, Sapiētie. ij. Et adhuc hodie nullū aliud est desi-
deriū ut inqt Bernardus in sermōe de. o. r. o. e, nullum stu-
diū, nullū negociū q̄ effūdere sanguinē aīarū n̄rarū, ipse
est, deceptor, q̄ cū tpalia bñficia deo cōcedente, p̄stat, nō
ob aliud facit nisi ut decipiat, ipse est mēdax & p̄r mēda-
ciū ab initio in v̄itate nō stetit Ioānis. vii. Et breuiter ob-
stinatus est in malicia & fraude, ita q̄ bonam uoluntatē
ad nos h̄re non pōt. ideo nūq̄ docere, sed semp seduce-
re, nūq̄ iuuare, sed semp perimere paratus est, nūq̄ pro-
desse sed semp nocere desiderat, vnde si aliqñ uera dicit
aut fidē pacti seruat, aut se iuuare simulat, oīa fictē & de-
cipiendī aīo agit, ut hoīēs inducat ad credendū, acceden-
dū & adherendū sibi q̄tenus eos secū ducat ad eternam
mortē, in cuius rei testimoniū cū demon uera dixit. Lu.
iii. Increpat eum dñs dicēs, obmutesce, q̄d fecit secundū
Athanasīū, ne simul falsa cū ueris misceret, & nos docer-
ret nō credere sibi, neq̄ audire eū, etiā si uera diceret, q̄a
ergo demō ipse in oībus est aduersarius n̄r, considerate
q̄nta obstinatio, q̄nta stulticia, quāta auersio a deo & sa-
lute ppria, cōsiliū, auxiliū & iuuamē ab ipso petere, qui
hoīs est capitalis inimicus, crudelis homicida, inuidus,
mendax, infidelis, & nequissimus, Quātus casus a chris-
tiana religiōe se spōte assignare talī, & cū eo cōmertia
habere, ppter quod, ne fieret filius patris de cōelo descē-
dit & mortem crucis perpeffus est, quanta dementia illi
adherere, ab illo auxiliū petere, qui nihil boni facit ni-
hil ueri dicit, nisi ut perimat, propter q̄d Gregori. dicit
quīto moraliū, cōsētiētibus leo ē, resistētibus formica ē

Et ex illo patet quā reprehensibiles sint potestates seculares & alij quicumq;, qui exemplo Herodis maleficos sollicitant, seu precibus aliquando inducunt, ut maleficijs suis in medium producāt pruīnam niuē exercitum magnum & cōsimilia. Hęc enim nō nisi operatione diaboli fiunt, ideoq; hęc petere a maleficis indirecte est petere a diabolo, cū q̄ christianus nullū cōmertū habere dēt, & p hoc patet q̄ remedia cōtra maleficia sint illicita.

Secunda conclusio, ut christianus utatur aliquo tāq; remedio licito, septem cōditiones requirūtur in illo. Prima ut illud quo uti desiderat non sit ab ecclesia prohibitum. Nam quātumcūq; aliquid boni speciem habeat unde ad dei aut sanctorū laudem sit referibile, si tamen ecclesia illud prohibet, nemo catholicus illo uti debet. Cuius ratio est quia deo placet plus obediētia quā uictima ut dicitur. i. Regū. xv. & Saul. ut dicitur. i. Regū. xij. qui contra prohibitionē Samuelis prophete in holocaustū obtulit, propter hoc & alias inobediētię causas regno priuatus fuit, Vnde & Gregorius ut habet. xi. q. iij. qd ergo inquit, Tantum est obediētię bonum, q̄ licet pp̄ illud nulla sint cōmittenda mala, tñ pp̄ ipsum omittēda sunt bona sub p̄cepto non cadentia, & propter hoc ut supra dictum est, maleficiatis nō licet in curationē suam uti alijs maleficijs, quia omnia maleficia ab ecclesia sunt prohibita, sicut & a deo, prout supra patuit.

Secunda q̄ istud quod quis pro remedio uti uult, nō habeat speciem mali etiam si in se non sit malum, puta q̄ non descenderit ex ritu iudeorū, aut gentiliū, uel q̄ pxi mis pusillis nō ingerat scandalum, In talibus em̄ casibus omittendū est, secundū apostoli p̄ceptum. i. ad thessa. v. ab oī specie mali abstinete uos. Ex illa causa multa q̄ de se non fuerunt illicita, prohibita fuerunt iudeis in ueteri testamento, quia scilicet gentiles illis usi fuerunt cū Idolis sacrificia offerebant, ut habetur Leui. xi.

Tertia q̄ illud quod pro cura assumitur, rationabili
in dei laudē possit ordinari, Nam illa quę ad dei atq̄ san
ctorum laudem & uenerationem ordinari nō possunt.
quęadmodū illa sunt, quę non sunt p̄testatiua aut decla
ratiua alicuius diuinę p̄fectionis, sicut est prius calciare
dextrum quā sinistrū, aut exeundo domum non calca
re limen & similia tanq̄ uana a christiano relinquenda
sunt, Vanum enim est quod ratione caret & effectū ait
Gersō capitulo. xxvij. de directione cordis. Quarta q̄
in isto remedio nihil proferatur scribatur aut exhibeat
quod pertineat ad inuocationem demonum Nam si qd
tale exhibetur illicitum est ut supra patuit, quę enim cō
uentio christi ad belial? ait apostolus. Quinta si uerba
uel scripta sumūtur, oportet ut in illis nihil falsitatis cōti
neatur, quia si inibi aliquid falsi imixtum, a deo qui deus
ueritatis est, & qui testis falsitatis esse non potest, nō de
bet expectari aliquis liberationis effectus, sed potius a
diabolo qui mendax est & pater mendaciū, ut dicit Ior
annis. viij. Sexta ut uerbis sacris aut factis, non adiun
gantur aliqua uana, sicut uerba ignota aut characteres
seu figurę, ad dei reuerentiā nō pertinentia, quod dicit
propter excludere signū crucis. Vñ in. c. nō liceat. xxvi.
q. v. dicitur, nec in collectionibus herbarū quę medicī
nales sunt, aliquas obseruationes aut incantationes lice
at attēdere, nisi tantū cū simbolo diuino & orōne dñica,
ut tm̄ creator oīm deus honoret. Septima est ut hu
iusmodi effectus seu liberatio a maleficio quesita, p̄ ora
tiōes cerimōias, aut alia adhibita, a solo deo expectetur
nec respectus ad aliud habeat, nec spes in tali dicto uel
facto ponat, qd dei uel sanctorū reuerentiā nō cōcernit
Exempli gratia, non ponatur spes in modo proferendi
puta sine titubatione, aut in tpe loco uerbis membranīs
aut materia scripturę, aut i rithmīs, characteribus, in ge
stibus aut habitudine p̄ferentis, nisi quatenus illa ratio

nabiliter ad dei sanctorūq; laudem reuerētiam atq; honorem referri possunt. vnde si orās, exorcisans, aut breuiā portās, si putat illa uerba magis efficaciat, q̄a rithmātica, aut in tali numero dicta nō maiore uel minore, uel p̄cise sic sine additione & diminutiōe dicta, aut de tali materia puta auro uel rubro aut nigro scripta, uel ad talem materiam scilicet p̄gamenū uirgineum uel aliā p̄tracta, uel submissa tota uel euāgelio aut eleuatiōe scripta audita uel incorporata. Sic si quis putat remedia aliqua talia plus efficaciat, si in ortu solis uel ante q̄ post, aut si uerso uultu ad septentrionem quam ad Austrum uel meridiem, aut i cellario plus quā domo aut plus sub arbore quā diuo, uel magis efficaciat in biuio quā campo, aut si susurrata quā expresse & intelligibiliter dicta, aut plus sedendo, quam stando prolata, aut si portet in collo aut lumbasio plus quam in sinu, superstitiosus est, ille enim obseruantia & consimiles nec ad rem nec ad dei aut sanctorū laudem pertinent, ideoq; sicut stulte ita & uane illis admiscuntur, per quē a deo solo liberationis effectus expectatur. Verūtamen si in huiusmodi remedijs sint orationes exorcismi aut alia non prohibita, nec speciem mali habentia, ille assumantur obseruantie quę sanctorum atq; dei laudem respiciunt non reprobande sunt, ut cum orando credis hanc tuam orationem plus exaudiendam pro impetrando aliquo suffragio q̄ aliā consimilem sensum habentem, & hoc ideo credis, quia hęc oratio quā assumis est a christo instituta ut pater noster, uel ab angelo pronūciata ut saluatio angelica, aut apostolis composita, ut symbolum, uel a patribus sicut orōnes, p̄phetarū, aut a sanctis & ab ecclesia catholica sicut horę canonice, uigilię mortuorū & cetera publice in ecclia ordinata, uel q̄a est specialibus priuilegijs idulgentiarū dotata, non phibeo talem orationem p̄ alijs assumendam, aut credere plus alijs esse impetraturam, quia

qui huiusmodi orationes christi, sanctorum uel ecclesie
preceteris ideo assumit, quia ab ipsis instituta, in hoc spe-
ciali deo & sanctis honorē, ideo non mirum si plus ta-
les orationes q̃ alias orando exaudiātur a deo Vnde in
talibus oronibus dicere potest orans deo uel sanctis, cū
propheta psalmo. vii. Exurge domine in precepto quod
mandasti. Sic nō ab re est, si quis credat suam oratiōem
plus efficacem & impetratoriā cum eam effundit ad de-
um in loco consecrato, ecclesia scilicet uel coram uene-
rabili sacramento aut coram altari in honorem illius uel
alterius sancti consecrati, quia de Salomois tēplo quod
figura nostri templi fuit, ait dominus. iij. Regū. ix. Erunt
oculi mei & cor meum ibi cunctis diebus, sic si credit eā
plus efficacem, quia fit cum humili genu flexione. Exē-
plo apostoli ad Ephe. iij. orantis sic & dicentis flecto ge-
nua mea ad patrem domini nostri Iesu christi &c. uel q̃a
ante cetera opera fit primo mane secundum consilium
domini. Matth. vi. Primum querite regnum dei & iustit-
ciam dei, uel quia orat cum cōtū & congregatiōe eccle-
sie secundum illud. Matth. xviij. ubi duo uel tres cōgre-
gati sunt in nomine meo, ibi in medio eorum sum, haud
dubium quin exaudiendā, uel quia orat in die festo, pro-
pterea ad uacandū orationi ab ecclesia instituto, uel q̃a
ieiunus facit & sobrius orat, unde plus attētus & recol-
lectus, propter q̃d & eucharistia uenerabilis ieiunis da-
tur. In his enim omnibus & cōsimilibus, spes non in uer-
bis, rebus, obseruantijs, sed in deo & sanctis, ecclesieq̃
orationibus figitur, ad quorum reuerētiā uel humilē
obedientiā hęc aguntur, imo in solo deo, quia reuerē-
tia sanctis exhibita, in deum redundat, nec aliud in san-
ctis, quā deum reueremur atq̃ laudamus. Sic sentire ui-
detur beatus thomas secunda secundę. q. lvi. ar. ij. Nam
ita dicit ibidem, pferre diuina uerba aut inuocare nomē
diuinū, si respectus habeatur ad solam reuerentiam di-

uinam a quo expectatur effectus licitum erit. Notanter autem pensandum est quod dixi, ut scilicet a solo deo liberationis effectus expectetur, Non enim credendum est quod uerba prolata, uel aqua benedicta, cereus ardens & similia inducant sanitatem, fugatis demonibus, sed solus deus per orationem, uerba & alia inuocatus, fugat demonia. Ideo a solo deo expectandus effectus est ille liberationis per talia media non prohibita, nec mali speciem habentia & in eius laudem gloriamque ordinata, ab ipso quesitus. Recte enim sicut ambulans, habens signum regis, liber est ab hostibus, non quia signum quod defert, securitatem prestat aut hostes fuget, sed potentia regis, hanc securitatem reddit ita homini licita media non sua uirtute fugant demones & ab eisdem liberant, sed dei omnipotens uirtus que per talia media ueneratur atque colitur, fugat & liberat, a maleficijs prout pulchre diffinit Vuilhelmus parisiensis, in de fide & legibus, & tantum de remedijs in generali.

Ex illis tanquam fundamento comuni, plura nunc possunt contra maleficia colligi remedia specialia, inter que primum est ut maleficiatus seu incantatus ueram assumat poenitentiam, contritionem habeat sinceram de peccatis, puram de eisdem faciat confessionem ac sese in satisfactionis operibus, puta oratione, elemosinis & ieiunijs ceterisque bonis actionibus exerceat. Recte enim sicut in corporali infirmitate ut abijciatur, primam huius infirmitatis causam expellere necesse est, Egritudinis enim causa reiecta, simul eijcietur & egritudo ipsa, ita in proposito si homo (sicut sepius fit) propter peccata sua a deo misericorditer datur in manus diaboli, uel mali hominis aut alterius creature, ut eum ledat in corpore uel rebus, quatenus huiusmodi lesionibus tanquam flagellis agatur a malis ad bona recognoscatque se contra deum aliquando male egisse, qui nunc ab eo exposcat satisfactionem modo supra dicto

Si a talibus flagellis liberari cupit, in primis amoveat il-
lorū flagellorū causam idest peccatū, amoveat inq̃ cor-
de pœnitendo, ore cōfītendo, opereq̃ satisfaciēdo, Cau-
sa em̃ illa amota, amovebūtur & flagella ipsa. Hanc me-
dicinam dedit dñs ip̃e Matth. ix. cum paralitico ad eum
ducto dixit Confide fili remittūtur tibi peccata tua. q. d.
Infirmītas hęc corporalis est propter infirmitatē animę
idest ppter peccata tua. ego autem nunc remitto tibi
peccata hęc, confide ergo, quia causa infirmitatis expul-
sa, statim sanitatē cōsequeris. Huiusmodi remediū om-
nes prophete Iudeos docuerunt, cum ipsos fame, peste,
uel gladio a domino pcussos, ad pœnitentiā uiteq̃ emē-
dationē induxerunt prout clare patet discurrendo p to-
tum biblię textum, Tangitur & hęc contra maleficia cu-
ra in. c. si perfortiarias. xxxiij. q. i. ubi ita dicitur, hortan-
di sunt quibus ista eveniunt, ut corde contrito & spirītu
humiliato deo & sacerdoti de om̃ibus peccatis suis, pu-
ram cōfessionem faciant pfusis lacrimis & largioribus
elemosinis & orationibus atq̃ ieiunijs dño satisfaciant.
Secundum remediū put innuitur in dicto. c. si perforti-
arias, est assumere exorcismos, & cetera sacramentalia,
quę ad effugādos demones ab ecclīa instīctu spiritus
sancti instituta sunt, inter q̃ primū est aqua benedicta, q̃
ad hunc finem diebus consecratur dñicis, de hac ut bo-
nam habeatis informationē sciatisq̃ ad quid & quomo-
do hac uti debeatīs, in primis considerandū vobis est, q̃
ex quo primus homo creatus fuit, ut deo secundū om-
nes vires suas subesset atq̃ serviret, propter quod & to-
tus mundus in sui servitutem sibi datus est, cum deo in
obdiens fuit, iuste a deo derelictus fuit sicq̃ in potestate
diaboli relictus, non solum quo ad se, sed etiam quo ad
omnia quę in usum hominis veniunt in ipsius nocumē-
tum, ut vult. b. Thomas in, iij. di. vi. q. ultima. In cuius si-
gnum quia nulla est conventio christi ad belial, ut dicit

Apostolus. ij. Cor. vi. quando cūq; aliquid sanctificandū
est ad cultum diuinū, prius exorcisatur, ut liberatū a po
testate diaboli, qua illud in nocumentū hominī assume
re poterat, deo cōsecratur, ut patet in benedictiōe aque
salis, palmarū, fontis, templi, similiter & hominis bapti
sandi & ceterorū, quia autē diabolus conat̃ nocere homi
ni quadrūplicit̃ in genere, Nititur em̃ primo hominē
impedire in salute sua & hoc malis suggestiōibus, fantas
ticis & uarijs illusionibus & spiritualibus tentatiōibus
ut peccatis irretiat. Secundo peccatorū uinculis quibus
tenet p̃ se illaqueatos, Tertio nititur t̃palier nocere ho
mini corporalibus egritudinibus, Et quarto sterilitatibus
rerum externarū uictui ac p̃pagatiōi necessariarū. Ideo
contra has dēmonis malicias, inter alia plura remedia, q̃
dominus (misertus humane infirmitati potestati diabo
licę traditę & iustissime relicte) misericorditer contulit.
Etiā aquam benedictā ī ecclesia sua esse disposuit ut sua
aspersiōe a corporibus, locis, rebus aspersis, diabolus cū
omnibus suis nequitia, insidijs, illusionibus ac uexatiōe
fugetur, quo ad primum, peccatorū p̃sertim uenialiū
remissio daretur, illa enim homo nō omnino cauere po
test insidiante diabolo. Secus de mortalibus & iō morta
lia fortiolem exigunt medicinā, infirmitates enim cor
porales & aeris infectio illum inducentes, quatenus di
aboli machinatione inductę sunt curentur, quo ad ter
tium, & sterilitas tam prolis quā terre nascentium longi
us propellatur. Ex quibus sequitur congrua dispositio,
purgatio, & sanctificatio ad dei cultum & sacramento
rum susceptionē, quo ad duo prima, & tranquillitas cor
poris atq; fœcunditas tam rerum q̃ prolis quo ad ultī
maduo, Vñ etiam patet q̃ cōtra incantationes & male
ficia diaboli plurimum ualet aspersio aque benedictę.
Quod hęc omnia ita sint patet ex decreto Alexandri
pape & orōne ecclę, quā facit in benedictiōe illius aque

Nā alexāder papa quītus a beato Petro īstitutus, qui se
dit anno domini. lxxxiiij. ita ait ut habetur de cōse. di. iij.
in. c. aquā. Aquam sale aspersam populis benedicimus,
ut ea cuncti aspersi sanctificent, & purificentur, quod &
omnibus sacerdotibus faciēdum esse mandamus, Nam
si cinis uituli aspersus, populū sanctificabat atq; munda
bat, scilicet a uēialibus scđm glo. Leui. xix. Multo magis
aqua sale aspersa diuinisq; precibus sacrata populū san
ctificat atq; mundat scilicet a uenialibus, cum scilicet su
mitur tali intentione ut sibi remittant talia uenialia pec
cata, secundum Petrum de palu. in. iij. di. xvi. q. i. sequit
tur. Et si sale aspersa per heliseū, ut habetur. iij. Regū. ij.
sterilitas aque sanata est, quāto magis diuinis precibus
sacratus, sal sterilitatē aufert rerum humanarū, & coin
quinos sanctificat & purgat, & cetera bona multipli
cat & insidias diaboli auertit & a fantasmatibus uersutis
homines defendit. Ecce expresse utilitas aque benedictę
in mundādo a uenialibus in ablatiōe sterilitatis rerū hu
manarū, auersione insidiarū diaboli & multiplicatione
ceterorū bonorum. Ad idem est oratio ecclie in benedi
ctione illius aque, Sic enim orat ecclesia. Deus qui ad sa
lutem humani generis, maxia queq; sacramēta in aqua
rum substantia cōdidisti, adesto propitius inuocationi
bus nostris, & elemento huic multimodis purificationi
bus pparato, uirtutē tuę benedictionis infunde, ut crea
tura mysterijs tuis seruiēs, ad abijciēdos demōes mor
bosq; pellēdos diuinę gratię sumāt effectum, ut quic
quid in domibus uel in locis fidelium hęc unda resperse
rit, careat omni immūdicia liberetur a noxia, non illuc re
sideat spiritus pestilens, nō aura corrumpens, descēdāt
omnes insidię latentis inimici, & si quid est quod aut in
columitati inhabitantiū inuideret aut quietē aspersiōe hu
ius aque effugiat ut salubritas per inuocationem sancti
nominis tui expetita, ab oībus sit īpugnatiōibus defen

sa. Et in alia oratione super aquam & sal cōmixta dicitur
Te supplices deprecamur ut hāc creaturā salis & aquae
dignanter accipias, benignus illustres, pietatis tuę mor
re sanctifices ut ubicumq; fuerit aspersa per inuocatio
nem sancti nominis tui, omnis ifestatio imundi spiritus
abijciatur, terrorq; uenenosi serpentis procul pellatur,
& pręsentia sancti spiritus nobis tuam misericordiā pa
scentibus ubiq; adesse dignetur. Ecce quid petit a spon
so suo deo sancta ecclesia in benedictiōe huius aque. Ex
illo patet expresse, Primo q; aqua bñdicta & cętera ab
ecclesia instituta, nō sunt ab ecclesia cōtemnēda, licet nō
sint sacramēta, nec habeant efficaciam ex opere operato,
quia effectum habent nō solum ex merito & fide utētis
sed ecclesię totius. Vnde sicut nō est paruipendenda fi
des, meritum, & oratio totius ecclesię, sic nec ab ea insti
tuta. & quanto plus ualet meritum & fides totius eccle
się quā unius personę, tanto cerimonię uniuersalis ec
clesię pręcellunt deuotionem singulorum, Mens est Pe
tri de palu. in. iij. di. ij. q. i. ar. ij. Patet secundo q; utile est
christianū est, & intentiōe ecclesię consonū, frequenter
aspergere aqua benedicta, ne dum homines & corporis
membra, sed & habitacula, cubilia, lectos & huiusmodi
imo cibos & indumenta & uniuersa homini seruiētia, ut
sicut in hijs omib; homini infestus est diabolus, ita ab
omnibus congruis ecclesię remedijs arceatur, nec mirū
quia si propter hoc, iam sacrata loca asperguntur, ut ec
clesię, cimiteria, altaria, reliqarū & uenerabilis eucharis
tię promptuaria, ut coerceatur malignus, ne impediāt
deuotionē orantium, quanto magis ad eundem finem
aspergenda sunt habitacula nō sacrata. Patet tertio q; fi
deles non sunt prohibendī nec reprehendēdī qui infir
ma corporis sui membra tumores uel uulnera, aqua be
nedicta aspergunt, uel humectant, pro acquirenda citis
us sanitate, diaboli fugatis insidijs, Similiter qui singula

habitationis sue loca usque ad cellaria ac iumentorum stabula cum iumentis aspergunt, Si enim omnibus hijs insidiatur diaboli malicia, cur non per ecclesie remedia hec esset fuganda? dum tamem hec simplici animo fiant nulla superstitione admixta, secus si aliqua superstitio iungeretur, ut quod tali tempore ante ortum solis uel post occasum & non aliter aspersio fiat, aut aqua benedicta de caldario sacerdotis, uel cum tali aspersorio, uel tot uiscibus fiat, &c. Sic non spes in aquam ponatur, quasi ipsa huiusmodi effectus operetur, sed in solum deum & ab ipso expectentur huiusmodi effectus, ad asperisionem aque, super quam nomine totius ecclesie diuinum nomen est inuocatum, & qui deus per totam ecclesiam ut huiusmodi effectus ipse operetur ad illius aque asperisionem est exoratus, quod hec aspersio fiat ad honorem dei, quia scilicet super ipsam aquam nomine ecclesie diuinum nomen est inuocatum. Verum si quis ad honorem dei quia sanctissimum nomen est super aquam inuocatum omittit asperisionem huius aque, ad iumenta uel stabulum eorum, propter foeditatem aut uilitatem illorum, laudandus est cum centurione qui humiliter domini presentiam a domo repulit, & propter istam deuotionem & reuerentiam ad diuinum nomen quantum utile est, tantam consequitur utilitatem, quantum si asperisionem bona intentione etiam alia faceret.

Tertium remedium est uti sale consecrato, ex intentione supra dicta, Nam sicut aqua benedicta consecratur & in consecratione eius orat ecclesia, ut sparsi liberentur ab insidijs diaboli, ita ex eadem causa orat in consecratione salis, Sic enim petit, immensam clementiam tuam omnipotens eterne deus humiliter imploramus ut hanc creaturam salis, quam in usum humani generis tribuisti benedicere & sanctificare digneris, ut sit omnibus summentibus salus mentis & corporis, ut quicquid ex eo tactum

uel respersum fuerit careat omni immūdia omniq; impugnatione spiritalis nequitie, non ex uirtute salis sed ex operatione solius dei cū salus queritur ab eo solo, ad cuius honorem sal suo nomine cōsecratum, in usum ab homine sumit, ut per huiusmodi deuotiōis opus, a deo salus corporis & anime petita obtineatur & hoc meritis & precibus totius ecclesie sic fieri ordinantis.

Quartum remediū est eo fine uti candelis in purificationis festo beatissime uirginis bñdictis, sic enim in benedictiōe illius cere orat ecclesia, ut in quibuscūq; locis accensa siue posita fuerit, discedat diabolus & cōtemiscat & fugiat pallidus cū omnibus ministris suis de habitationibus istis, nec psumat amplius inquietare uel illudere seruientibus deo, addens, proinde supplices te domine, ut mittas sanctū angelum tuum Raphaelem, qui auulsit & repulit a Sara & Thobia demonē mortiferū eos infestantem, qui conterat illum & depellat de cūctis habitationibus colentiū deum, de basilicis de omnibus angulis, de lectulis, de refectorijs, & de uniuersis locis in quibuscūq; deo famulantes habitant & requiescunt, dormiūt aut uigilant, ambulāt, aut cōsistunt, nec ualeat amplius inquietare uel pauorem imittere super illos q̄s sancti chrismatis tui unctiōe fecisti esse munitos, deniq; precatur ecclesia ut omnis plebs que has candelas in manibus portat ad laudem & honorem dei sueq; matris, per intercessionem sanctissime marie & per preces omnium sanctorum a deo exaudiatur in precibus suis, hic quoque ab ea omnes tenebre & cecitas cordis expellatur, ut in extremo iudicio cum bonis & lucentibus operibus deo occurrant, & ad lumen beatitudinis eterne cum gaudio introducantur, sicut beata uirgo hodie cum leticia intulit christum dominum, & Simeon cū gaudio eūdē suscepit in manus suas, ecce q̄nta utilitas est in debito usu istarum candelarum, ex hīs

Primo patet stulticia, stulticiaq; superbia quorū dā elatorū hominū has candelas non deferentium, quasi nō indigeant defensione a demonibus, quasi non petant hic a deo illuminari sua grā, & bonis operibus ut sic perueniāt ad fruitionem eterni luminis. Patet secundo, q; non debent prohiberi fideles qui pia intentione huiusmodi accendūt candelas apud puerperas ad honorem dei & benedictę matris sue, quorum nomina sunt super eas inuocata, sicq; sperant q; deus propter istam deuotionem & beata uirgo propter eius reuerentiam in hoc sibi exhibitam, adoptati effectus cōsecutionem assistat, sic ex huiusmodi intentione nō sunt prohibendi fideles ut cū huiusmodi candelis domus suas illustrent, dum modo tamen nulla imisceatur superstitiositas ad dei laudē prorsus non pertinens.

Quintum remedium est uti ramis palmarum & aliarum arborum intentione supra dicta. Sancta enim sponsa christi ecclesia catholica in benedictione huiusmodi ramorum, supplicat, ut quicumq; tales ramos lataturi sint in hoc seculo, tentamina hostis antiqui superent, ut tāq; uictores cum bonis operibus possint comparare apud deum in finali iudicio, Orat etiam omnipotentē deū, ut loca ad quę deportati fuerint, ita sanctificentur q; omnis iniquitas seu illusio demonum abscedat cunctosq; fideles in locis huiusmodi habitantibus dextera dei protegat quos sanguine suo redemit. Vnde patet q; christianum est & consonū ecclesię intentioni, in cubilibus & in omnibus locis habitabilibus, huiusmodi ramos collocare honorifice ad laudem & honorem dei, cuius nomen in benedictione eorum inuocatur ad huiusmodi effectus perficiendos. Vnde claret etiam q; nec prohibendi sunt fideles accendere huiusmodi palmas seu ramos tempore tonitruorum, in quibus sepe miscentur insidię diabolorum, maxime cum ad honorem dei hec fiant.

Sextum remedium est accendere uel aliquid portare de candelis que circa ignem & cum igne in uigilia pasce consecrantur. Sic enim in benedictione illarum candelarum orat ecclesia ut hoc incensum sit seruis & ancillis dei, munimentum tutelaeque defensionis, nec intret hostis in uiscera eorum nec aditum possit habere uel sedere. Petit etiam ut in quocumque loco ex huiusmodi incenso aliquid fuerit deportatum, ibi expulsa diabolice fraudis nequitia, uirtus diuine maiestatis assistat. Et circa hoc remedium inueni quosdam errasse, qui loco illarum candelarum, utuntur cereo pascale. Non enim est ad hoc oratio ecclesie in benedictione illius cerei, sed ut omnipotens deus in bona pace uelit conseruare suos fideles in lumine sue gratie per futura pascalia festa.

Septimum remedium est uti herbis in die assumptionis beatissime uirginis, consecratis. Sic enim orat in benedictione harum ecclesia deum ut omnibus utentibus sint sanitas anime & corporis, nec solum ab hominibus sed & peccatoribus, qui ex his gustauerint expellat omnem putredinem, & omne fantasma diaboli & omnem morbum & omnem pestilentiam, & omnem dolorem. Vnde constat quod fideles possunt cum huiusmodi herbis ad honorem beatissime uirginis marie consecratis, fumigare puerperas & consimilia.

Hec omnia iam dicta remedia non habent efficaciam ex se sed precipue ex institutione & petitione ecclesie sponse christi, cui semper assistit deus, qui eam in suis precibus non repellit, quia spiritu sancto eam regit. Idcirco talibus uti secundum ecclesie ordinationem ne dum licitum est, sed etiam meritorium. Dico secundum ecclesie ordinationem, propter excludere superstitiosas obseruantias in usum talium, & ad includendum debitam intentionem, ita scilicet honorandi deum, ecclesiam & sanctos dei modo supradicto.

Octauo & ultimo pro remedio honorabiliter portari aut ad se recipi ea quę ad deum & sanctos suos aliquę ordinem habent, diabolus enim adit omnia quę ordinę habent ad deũ, sanctos & hominũ salutem, hinc cũ impedire ea nõ potest fugit, propterea licet ad effugãdos demones ex deuotiõẽ & honore ad ea quę dei sunt ul' sanctorũ, talia portare aut ad se sumere Sic etenim legimus per contactum sanctarum reliquiarum, aut earundem deosculatiõem, aut deportationẽ uestium, sudariorum baculorum & omnium quę ad eos dum in terris uiuerunt, pertinebant, similiter uisitatione sepulturarum eorum, aliquando homines a demonum uexatione liberatos. Sic in euangelio legimus mulierem ex fide & deuotione fimbriam christi tangentem sanatam esse, Et baculus Petri Maternũ suscitauit. Semicinctia Pauli & sudaria sanitatem multam contulerunt & demones effugarunt. Act. xix. sic legitur de baculo beati iacobi & eius sudario, De filis cilicij ac straminibus lectuli sancti Martini, sacco sancti Hieronymi, peplo beate Agathe, & epistola saluatoris missa Abagaro regi, nõ solum abagarũ regem sanauit sed in ciuitate sua edissa hereticos prohibuit, & foris inimicos propulsauit Et epistola beati Martini filiam Arborij, prefecti solo tactu a febribus curauit Sicut etiã per contactum euangelij & aliorum deo dicatorum, ut in legenda Andree de Nicolao sene liberato ab incontinentia per applicationem euangelij ad pectus suum Ex quo etiã mos est sanctam eucharistiam deferre ad loca incendiõrum, Cuius ratio hæc est, quia ad obtinendum quemcumq; effectum a deo, siue sit ad salutem corporis, anime, uel rerum, possunt homines illis uti quę ad honorem & reuerentiã dei reduci possũt, per quę diuina perfectio protestatur, sic autem fieri potest de omĩbus illis quę ad deum uel sanctos suos specis

alem ordinem habent, Vnde sicut principem honorat ac diligere comprobatur qui in honore habet eius nomē imaginem, uestimentum, literam, seruum, imo canem & illa reuerenter tractat, ita signum dilectiōis est & honorationis, & ita uia meritorie impetrationis multorū effectuum ea honorabiliter assumere, quę aliquo ordie deum uel sanctos suos respiciunt, Quare licet uti, portare cōrectare res sacras, & benedictas, ceteraq; deū & sanctos respicientia, dummodo ad diuinę laudis protestationem rationabiliter referantur & pietas est in intentione, seruanturq; conditiones supra in principio recitatę unde sic exorta est quędam obseruatia in quibusdam ecclesijs, q̄ multa contra morbos corporales exhibētur quę ad curandum tales uel p̄seruandum ab eis, nullā habēt naturalem efficaciam sed solus effectus a deo speratur, propter merita sanctorum & piā intentionem utentium, Sicut est aqua sancti Antonij contra morbum ignē, Et potus Ruperti cōtra canes rabidos. Panes Agathę contra incendia, oblationes uiuę factę Valenti no contra epilentiam, Aqua sancti Petri martyris contra febres. Candelę sancti Blasij collo circumpositę contra dolorem gutturis. Ventilatio patenę contra oculos contra oculorum cecitatem. Ablutio calicis infusa infantibus contra dolorem ruminis. Quę omnia, quia uel ad deum aut sanctos pertinent, uel piā intentione ad dei laudem, uel sanctorum referri possunt, cōcurrentibus conditionibus supra dictis assumi possunt, & contra demones, uel infirmitates corporales acceptari, dummodo tamen non spes in illa ponatur, sed effectus a solo deo speretur, propter bonum motum utentis in deum, uel propter suffragia sanctorum, quorum nomina & suffragia in benedictionibus sunt inuocata & in quorū reuerentiā assumūt. Sed diceret exq̄ ecclia talia & tam multa instituit pro remedijs contra machinamenta

diaboli, cur sit ut licet multi eis utantur, multi quippe
omni die recipiunt aquam benedictam, omni dominica
sal consecratum, &c, sed tamen pauci experiuntur illos
effectus propter quorum consecutionem ab ecclesia sunt
instituta. Ad solutionem istius scire debetis, quod duplicia
in ecclesia sunt remedia contra morbos spirituales & de
monum infestationes. Quaedam sunt sacramenta, sicut
baptismus, eucharistia, poenitentia &c, Et talia sunt ita
efficacia & certa remedia, quod ad usum ipsorum legitimi
mum sequitur effectus, propter quem instituta sunt a deo
in quocumque assumente non ponente obicem, nec in ipso
aliqua alia certa requiritur dispositio, sed sufficit quod assu
mit debita intentione a legitime conferente, & non po
nat obicem effectui expectato contrarium. Et talia sunt
omnia sacramenta magna noue legis, & talis fuit circums
cisio uel legis. Quicumque enim debita intentione ea sus
cipit a legitime conferente, intentione scilicet hac per hu
iusmodi inuersionem uelle consequi ea, propter que
instituta sunt, & non ponit obicem contrarium illi effe
ctui id est non habet actuale propositum uel complacens
tam peccati mortalis aut dissensum recipiendi sacramen
tum, ille semper consequitur gratiam, & sic sanitatem ani
me, etiam si non habeat interius motum bonum interio
rem, sicut declarari potest de infante baptizato. & hec re
media sic efficacia a deo solo instituta sunt. Alia sunt res
media minora, que dicuntur sacramentalia que non sunt
ita efficacia, nec ita certa, quod semper sequatur effectus pro
pter quem instituta sunt, cum ab hominibus in usum su
muntur, sed requiritur certa dispositio in ministrante uel
assumente, secundum meritum, deuotionem, aut motum bo
num interiore, uel sequitur effectus aliquando ex me
ra liberalitate donantis dei absque pacto de assistendo &
operando semper huiusmodi effectum ad assumptionem
illorum. De illorum numero sunt exorcismi, orationes &

sacramentalia, & illa remedia que iam supra dicta sunt,
ut aspersio aque benedictę, contactus reliquiarum, &c.
Ista enim omnia sortiuntur effectum, quandoq; ex me-
ra liberalitate dei, Sicut ẽ oratio peccatoris, de quo Ger-
sonem uide in tractatu de oratiõẽ capitulo. v. Quãdoq;
ex liberalitate dei & dispositione bona & merito susci-
pientis, sic aspersio aque benedictę tollit uenialia ex li-
beralitate dei, & bono motu reuerētię i deum & ad res
diuinas suscipientis illam, ita est de oratione in eccle-
sia dedicata. De hoc Thomas in iij. parte. q. lxxxvij. ar. iij.
Et Richardus in. iij. di. i. q. iij. Quãdoq; ex liberalitate
dei & merito sanctorum, sicut cum reliquię sanctorum
tanguntur, sepulchra eorum uisitantur eaq; assumuntur
que aliquem ordinem ad ipsos habent uel habuerunt se-
cundum corpus uel animam, & que in eorum laudem,
atq; dei referri possunt, propter eorum suffragia & me-
rita ex liberalitate dei effectus multi sequuntur, sanitas
scilicet animę & corporum, expulsio demonũ, &c. Quã-
doq; ex liberalitate dei, & merito personali sacerdotis
qui tanq; minister ordinatus ab ecclesia benedicit uel ex-
orcizat. Quãdoq; ex liberalitate dei & merito & fide to-
tius ecclesię q̃ hec instituit & pro consecutione illorum
effectuum exorat, Sic aqua benedicta, exorcismi & ce-
tera supra dicta ab ecclesia instituta, magnā habent effi-
caciā ex merito & fide totius ecclesię instituētis, & de-
um pro consecutiōe huiusmodi effectuum in utentibus
pie exorantis, qui & semper eam ad utilitatem exaudit
Nunc ad ppositum dicendum, q̃ nō semper sed raro ali-
quando sequitur effectus, ad usum istorum sacramēta-
lium & ceterorum que supra in remedijs dicta sunt, uel
primo, quia non est certa dispositio requisita in cōferenti-
bus, suscipientibus, uel utentibus illa que dicta sunt, Aut
secundo quia illi effectus ppter quos instituta sunt hæc
remedia, nec sunt utiles ecclesię uel personis. Aut tertio

quia nec necessarij huiusmodi effectus. Sic primo, licet olim multi sani effecti sint ad contactus reliquiarū, aut in inuentione earundem, licet multi sancti dum uiuerent hic miraculose, plures ab infirmitatibus unica ratione liberauerint, non tamen sic fit hodie, licet enim multi tangāt reliquias sanctorum, osculentur & presentes sint illis, non tamen ab infirmitate modo liberantur, licet multi sint sancti & sanctę in terra uiuentes. Rarissime tamen nunc miracula operantur, quia nō est modo necessaria miraculorum operatio, nec congrua. Non necessaria sicut fuit in principio ecclesie, tunc enim ut fides cresceret necesse erat ut miraculis nutriretur. Modo autem fides sufficienter radicata est & firmata, ideo rigatione miraculorum non indiget, ut ostendit Gregorius Ome. iiii. & .xxix. Nec congrua est modo hęc miraculorum operatio, congruit enim ut modo fides nostra habeat meritum, cui continuata miracula non prebent experimentum compleatur q̃ in nobis iam illud ad Thomam dictū beati qui non uiderunt & crediderunt. Sic secundo. Cū demonū infestatio aliquando & sepiissime prodest tentatis, infirmitas corporis, paupertas, aduersitas, diffortunium, &c. frequentissime profunt secundum illud psalmiste. ps. xlii. multiplicatę sunt infirmitates eorū postea accelerauerunt. Et iterum, in tribulatione dilatasti mihi. Et Ecclesiastici. xxxi. infirmitas grauis sobriam facit animam, Iccirco remedia q̃ dicta sunt, puta exorcismi, aqua benedicta &c. nō semper fugant demonia, eorumq̃ fantasmata atq̃ maleficia, ceteraq̃ corporis aut rerum incōmoda, sed hęc in utilitatem hominum etiam assumptis remedijs manent. Sic tertio propter indignitatem orantium sepe non exauditur oratio, Sicut Iacobus ait capitulo. iiii. petitis & non accipitis eo q̃ male petitis, sicut in concupiscentijs uestris insinuat. Sic ob defectum fidei unde idem ait capitulo primo. postulet autem in fide nī

hil dubitans, sic si nō iuratur oratio operibus caritatis,
& obseruantia legis, Ideo dicitur Prouer. xxvii. qui de-
clinat aurem suam ne audiat legem, oratio eius erit exe-
crabilis. Et ex his primo patet differentia inter exorcis-
mos & cerimonias ecclesie, & exorcismos & obseruan-
tias incantatorum, quia in primis solum inuocatur no-
men diuinum, nec spes aliqua nisi in solum deum poni-
tur, a quo effectus expectatur, nec admiscet illis aliquid
falsum uel uanum ad dei uel sanctorum honorem non
pertinens, In cerimonijs autem & exorcismis maleficio-
rum inseruntur ul' que ad inuocationem demonum pti-
nent, uel falsa aut nō intelligibilia atq; uana, spes quoq;
in alio quā in deo ponit, & effectus a diabolo expectat.
Patet secundo q; huiusmodi remedia ab ecclesia institu-
ta non semper sequitur effectus propter quem ordinata
sunt, ita q; non sunt certa remedia habentia efficaciam ex
opere operato, sicut sacramēta nouę legis, Nam si certa
essent remedia & ex opere operato efficacia, sicut sacra-
menta, tunc eis assumptis debite, semper sequeretur effe-
ctus, sicut fit in sacramentis & sic spargens aquam bene-
dictam debita intentione, semper fugaret demōes & ita
omnes demoniaci liberarentur, omnesq; maleficiati cu-
rarentur, nullumq; esset maleficium perpetuum, cuius
contrarium constat per dictum. c. si perfortiarias & per
rei euidentiam. Patet tertio q; errant malefici & incanta-
tores asserentes, quicumq; hec ul' illa facit, intellige me-
dia supersticiosa, effectum hunc indubie consequetur Nā
si non est certitudo effectus respectu illorum que eccle-
sia uel instituit uel admittit ad consecutionem eius, solis
sacramentis exceptis, multo minor erit certitudo illorū
remediorum que neq; etiam instituit neq; admittit. Pa-
tet quarto error quorundam de certis ieiunijs orationi-
bus, alijsq; exercitijs, etiam missis certo numero uel titu-
lo celebratis, asserentium, q; sic uel sic dicens, certitudis

naliter uisitabitur ante mortem, a beata uirgine uel sancta Barbara aut comunione eucharistie consequetur aut infallibiliter ea consequatur que in talibus postulatur, animas una uel plures redimant de purgatorio, aut sic dicentes damnari non possint, uel ad supremum angelorum chorum subleuentur, aut certi peccatores tot uel tot conuertantur, que etiam sub tali titulo mendaciter Apostolis, Gregorio, leoni Pape, uel alijs fide dignis ascribuntur quasi per eos reuelata sint, quod tamen nec ecclesie approbatione nec alio ueridico constat testimonio, imo in multis repugnant ueritati fidei.

Hec de remedijs licitis sufficiant, quod si maleficiatus nullo illorum modorum curari potest seu liberari, non assumat aliud maleficium quo tollere laboret, hoc enim esset inniti auxilio diaboli, quod nullo modo christianum decet, ut supra patuit, sed patienter ferat manum domini, siue secet siue urat uel per angelum malum, uel hominem malum, aut aliam creaturam. Sic enim lucrabitur immensum pondus celestis glorie. Quod nobis concedere dignetur qui regnat deus uerus & sumus, Amen.

IO. HILTEBRANT AD LECTOREM.

Habes candide lector opusculū hoc de maleficis pulchrum, utile, acre, sublime, in quo cernis, nō uenustatē, non lucem, non deniq; uerborum mundiciā, sed rem ipsam stilo perquā plano & perinde quasi uulgario, scis te subtiliterq; in medium esse productam. Maluit enim doctus ille theologus Martinus Plantisch ipsius illius author, multis & pręcipue sacerdotibus, quam paucis utpote disertis, facilem ostendere uiam, qua possent iners ac errabundum uulgus a uana ista sagarum credulitate auertere. Ceterum nec uncis naribus indulgeas rogo, si forte fortuna errores quosdam pauculos ex litterarum ac syllabarum inuersiōe transmutationeue inueneris. Nam huic malo nec nostrum nec hominis est remediū adhibere, quippe uix fieri potest ut non inters ueniant huiusmodi labeculę. Neq; uolumus nos ab industria quempiam ita remouere, ne quid ipse querat, dū illi omnia parata quesitaq; ex officina nostra depromamus. Proinde hoc te non moueat, si cetera non refragantur, sed equo aīo cōmunē sortē feramus, & offendicula quę effudit librarius, ipse tibi castiga. Nos aliquot infra notauimus, cetera tute deprehendes. Vale.

Folio primo in epistola Henrici Bebelij male ponit uerbum mereri cum diphthongo æ, cum inquit, principem locum mereri uisus est

Fo. iij. hanc ueritatē clare pdicauerint pro pdicauerint
Fo. iij. si auersio est auerteritis uos &c, pro, si auersione auerteritis

Fo. xv. sed hec esse laqueos & insidię antiqui hostis, p insidias

Fo. xxiij. ut palam fuit an' diligatis eum, pro palam fiat

In plerisque locis poenitet, poenitēs, poena, male sine diphthongo ponuntur

In quibusdam locis nomen diabolus male scribitur sic dyabolus, nam græcum est διαβολος diabolus

Fo. xxxv. In minima deficientes, pro minimo

Fo. xxxvi. ostensio q nec diabolus, pro ostenso

Ubique nomen Elemosina pentasyllabum ponit, cū ita scribendum sit eleemosyna, quod græca literatura ostendit hoc modo ελεημοσινῃ latinis literis eleemosyna, neque illud contemnendū esse scias bone lector Nam græcorū authoritatem in omnibus pene sequi solemus teste Prisciano uolumine primo & item. xiiij.

Fo. xxxix. quia rithmomatica pro rithmatica

Peripsēma reperiēs, caue ne legas peripsīma, quēadmodum imperiti In epistolis Pauli. i. ad Cor. iij. legunt, ex græca enim lingua emanauit περιψημα peripsēma.

Phytonissa ubique positum est & id arbitrati meo minus bene, Mallem ego (si mihi liceret sententiā meā iterponere) pythōnissas appellare, quas permulti phytonissas uocant. Nam a pythone uidetur esse deductū, quod græce scribitur πυθων python Inde pythia apollinis laudes dicunt.

Phorce in ædibus Thome Anshelmi impēsisque
Sigismundi Stir ciuis Heilprunnensis Anno
septimo supra. M. & D. post christi natalem
mense Ianuario.